

ORTAÖĞRETİM

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

9. SINIF Ders Kitabı

Yazar

Fatma SOMUNCUOĞLU ERKAN

Bu kitap, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 28.05.2018 tarihli ve 78 sayılı (ekli listenin 182'inci sırasında) kurul kararı ile 2018 - 2019 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

DÖRTEL Yayıncılık Eğitim San. ve Tic. Ltd. Şti.
Ostim OSB Mah. 1577. Cad. No.: 22 Yenimahalle/ANKARA

☎ (0 312) 385 54 10 🖨 (0 312) 385 54 19

Dil Uzmanı

Nihat Erdal

Görsel Tasarımcı

Soner GİRGIN

ISBN

978-605-9602-09-9

Baskı

Ankara - 2022

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl!
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'ettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fişkırarak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

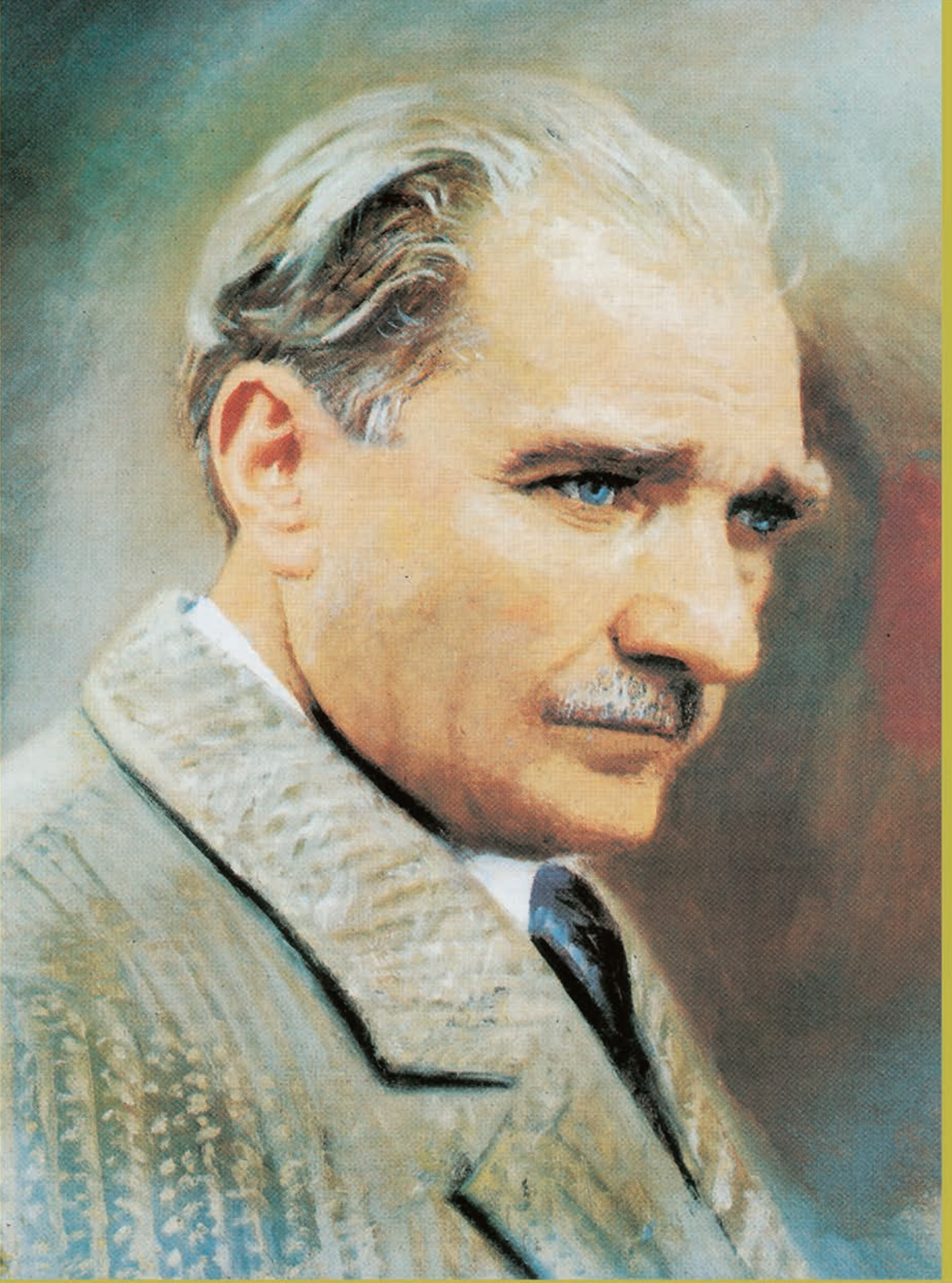
Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaî bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	6
KISALTMALAR	9
ORGANİZASYON ŞEMASI	10
1. ÜNİTE ♦ RİSÂLET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI	13
1. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) HAYATINI ÖĞRENMENİN ÖNEMİ	14
2. RİSÂLET ÖNCESİ DÜNYANIN DİNÎ DURUMU	17
3. RİSÂLET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI'NA GENEL BAKIŞ	20
3.1. Dinî Hayat	20
3.2. Siyasi Hayat	22
3.3. Sosyal ve Ekonomik Hayat	23
3.4. Kültürel Hayat	24
4. RİSÂLET ÖNCESİ HİCAZ	27
4.1. Mekke	27
4.2. Yesrib	30
4.3. Tâif	31
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME - KENDİMİZİ DENEYELİM	33
2. ÜNİTE ♦ PEYGAMBERİMİZİN RİSÂLET ÖNCESİ HAYATI	35
1. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) SOYU VE AİLESİ	36
2. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) DOĞUMU VE ÇOCUKLUĞU	38
3. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) GENÇLİK DÖNEMİ	43
4. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) NÜBÜVVET ÖNCESİ AHLAKİ OLGUNLUĞU	48
5. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) HİRÂ'DA TEFEKKÜR GÜNLERİ	52
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME - KENDİMİZİ DENEYELİM	57
3. ÜNİTE ♦ PEYGAMBERİMİZİN MEKKE YILLARI	59
1. RİSÂLET VE PEYGAMBERİMİZ (s.a.v.)	60
1.1. İlk Vahiy	60
1.2. Gizli ve Açık Davet	63
1.3. İlk Müslümanlar	67
2. MEKKE'DE İSLAM DAVETİNE TEPKİLER	68
2.1. Mekke'de İslam'ı Kabul Edenlerin Genel Özellikleri	68
2.2. Müşriklerin İslam Davetine Karşı Çıkmalarının Sebepleri	70
3. HABEŞİSTAN'A HİCRET	72
4. HZ. HAMZA (r.a.) VE HZ. ÖMER'İN (r.a.) MÜSLÜMAN OLUŞLARI	75
5. BOYKOT YILLARI	77
6. TÂİF YOLCULUĞU	79
7. İSRÂ VE MİRAC	81

8. YENİ YURT ARAYIŞI	83
8.1. Yesriblilerle İlk Teması	83
8.2. Akâbe Biatları	84
9. YESRİB'E HİCRET	86
9.1. Müslümanların Hicreti	86
9.2. Peygamberimizin (s.a.v.) Hicreti	87
9.3. Kubâ'ya Varış	90
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME - KENDİMİZİ DENEYELİM	95
4. ÜNİTE ♦ PEYGAMBERİMİZİN MEDİNE YILLARI	97
1. MEDİNE'DE İSLAM TOPLUMUNUN OLUŞUMU	98
1.1. Mescid-i Nebi'nin İnşası	98
1.2. Ashâb-ı Suffe	99
1.3. Muhacir - Ensar Kardeşliği	100
1.4. Medine Sözleşmesi	101
1.5. Namaza Davet: Ezan	102
1.6. Medine Pazarı'nın Kurulması	103
1.7. Kible'nin Değişmesi	103
2. SERİYYE VE GAZVELER	104
2.1. Savaşa İzin Verilmesi	104
2.2. İlk Seriyeler	105
2.3. Bedir Gazvesi	105
2.4. Uhud Gazvesi	107
2.5. Recî ve Bi'r-i Maune	108
2.6. Hendek Gazvesi	109
2.7. Hudeybiye Antlaşması	110
2.8. Mekke'nin Fethi	112
2.9. Huneyn Gazvesi	113
3. NİFAK VE MÜNAFIKLAR	114
4. DİĞER DİN MENSUPLARIYLA MÜNASEBETLER	117
4.1. Yahudiler	117
4.2. Hristiyanlar	119
5. İSLAM'A DAVET MEKTUPLARI	121
6. HEYETLERLE GÖRÜŞMELER	123
7. VEDÂ HACCI VE VEDÂ HÛTBESİ	124
8. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) VEFATI	126
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME - KENDİMİZİ DENEYELİM	129
SÖZLÜK	131
KAYNAKÇA	140
İNTERNET KAYNAKÇASI	145
GÖRSEL KAYNAKÇA	145
CEVAP ANAHTARI	146

KISALTMALAR

a.s.	:	Aleyhisselam
b.	:	Bin
bk.	:	Bakınız
c.c.	:	Celle Celâlühû
c.	:	Cilt
çev.	:	Çeviren
DİA	:	Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
Ed.	:	Editör
Hz.	:	Hazreti
r.a.	:	Radiyallâhû anh/anhâ
s.	:	Sayfa
s.a.v.	:	Sallallâhu Aleyhi Vessellem
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı

4.ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN MEDİNE YILLARI

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Bir ülkeye hicret etmenin dini, ekonomik, siyasi ve eğitim açısından zorlukları nelerdir? Araştırınız.
2. Peygamberimizin (s.a.v.) Medine Dönemi'nde yaptığı sosyal, ekonomik ve eğitimle ilgili faaliyetler nelerdir? Araştırınız.
3. Peygamberimizin (s.a.v.) Medine Dönemi'nde, diğer ülkelerle kurduğu ilişkileri araştırınız.

ÜNİTEMİZDEKİ KAVRAMLAR

Ensar, Muhacir, Ravza-i Mutahhara, Chat, Gazve, Seriyeye, İstişare, Muahhât, Nifâk, Ehl-i Kitap, Senet'ül-Vüfûd

Her ünite için ayrı renk şerit

Konu metni

Konu ile ilgili görseller

Dipnotlar

Sayfa sıra numaraları

Ünite numarası

Ünitenin konusu

Ünite kapağı görseli

Ders dışı hazırlık soruları

Ünitedeki kavramlar

Risâlet ve Peygamberimiz 3. ÜNİTE

Allah (c.c.) her topluma uyanıcı olarak peygamber göndermiştir.⁵ Bazı toplumlar peygamberlerine itaat ederken bazıları inkâr etmiştir. İnsanlardan bazıları ise Allah'ın (c.c.) gönderdiği vahiyleri değiştirmiş ve doğru yoldan uzaklaşmıştır. Onlar, Allah'ın (c.c.) gönderdiği buyrukları unutup tevhid inancını terk etmiş ve putlara tapmaya başlamışlardır.

Hz. İbrahim'in (a.s.) dininden sadece Kâbe kalmış. Fakat onun da içi putlarla doldurulmuştu. İnsanlar, ahiret inancını ve güzel ahlakı unutmuştu. Masum insanlara haksızlık yapılıyor fakat kimse buna engel olamıyordu. Cahiliye Dönemi insanların hayatlarında falıcılık, büyüculük ve tefecilik önemli bir yere sahipti.

Peygamberimiz (s.a.v.) Cahiliye Dönemi'nde doğmuş ve büyümüşü. İnsanların kendi elleriyle yaptıkları putlara tapmalarını anlamıyordu. Bu durum onu çok üzüyor. Fakat kimseye yardım edemiyordu. Cahiliye ortamlarından uzak durmaya çalışıyor ve sık sık Hirâ'ya gidiyordu. Orada, Allah'ın (c.c.) varlığını, evrenin yaratılışını ve insanların durumunun ne olacağını düşünüyordu.⁶

DÜŞÜNELİM!

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) sık sık Hirâ Mağarası'na gidip tefekkür etmesinin vahiy sürecine hazırlanmasındaki rolü üzerinde düşünerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hirâ Dağı, Mekke

Peygamberimiz (s.a.v.) kırk yaşına geldiğinde sadık rüyalar görmeye başladı. Bu rüyalar risâletin ilk müjdeliydi. Altı ay kadar süren bu rüyalar, Peygamberimizi (s.a.v.) etkiliyor ve yalnız kalıp gördüğü bu rüyaları tefekkür ediyordu.⁷

⁵ bk. Fâtır Sûresi, 36. ayet.

⁶ İbn-i Hicâm, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 149.

⁷ İbn-i Hicâm, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 150.

ÖĞRENELİM!

Sahabi, “arkadaş, dost” demektir. Çoğulu **ashab** veya **sahabedir**. Sahabi, Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşamış, onu görmüş, Müslüman olmuş kişiye denir.²³ Sahabinin, hem Peygambere (s.a.v.) olan bağlılığı ve desteği, hem de İslam’ın yayılması ve anlaşılması açısından önemli bir rolü vardır.

ARAŞTIRALIM!

Sahabilerden Erkam bin Ebü'l Erkam'ın hayatını araştırarak arkadaşlarınıza sunum yapınız.

NELER ÖĞRENDİK?

Tâif Seferi'nin sebep ve sonuçlarını yazınız.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

DÜŞÜNELİM!

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) sık sık Hirâ Mağarası'na gidip tefekkür etmesinin vahiy sürecine hazırlanmasındaki rolü üzerinde düşünerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Konu ile ilgili öğrenmeye, araştırmaya, neler öğrendiğimizi gözden geçirmeye, düşünmeye yönelik etkinlikler

“O hâlde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve müşriklere aldırış etme. O alay edenlere karşı biz sana yeteriz.”⁴¹

Konu ile ilgili ayet ve hadisler

Konu ile ilgili okuma parçaları

OKUMADAN GEÇME!

Âmine, vefatından hemen önce yetim oğluna bakarak şöyle dedi:

“Her yaşayan ölü. Her yeni eskir. Her çok azalır. Her büyük yok olur. Şüphesiz ben de öleceğim, ama devamlı anılacağım. Çünkü dünyaya oğlumu hayırlı bir insan olarak bırakıyorum.”¹⁹

Çeşitli tipte ünite değerlendirme soruları

KENDİMİZİ DENEVELİM

A-Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) soyu hakkında bilgi veriniz.
2. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) doğduğu çevre hakkında neler biliyorsunuz?
3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nübüvvetten önceki ahlaki özellikleri nelerdir?
4. Hıfû'l-Fudûl niçin kurulmuştur? Peygamber Efendimizin (s.a.v.) buradaki görevi nedir?
5. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) çocuklarının isimleri nelerdir?

B-Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin (s.a.v.) soyu hakkında söylendiğinde yanlış olur?
A) Peygamberimiz (s.a.v.) Hz. İbrahim soyundan gelir.
B) Peygamberimizin (s.a.v.) annesi ve babası aynı soydandır.
C) Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib'dir.
D) Peygamberimizin (s.a.v.) amcasının ismi Hz. Ebu Bekir'dir.
E) Peygamberimizin (s.a.v.) babası Abdullah'tır.
2. Peygamberimiz (s.a.v.) risâletten önce Kâbe Hakemliği yapmıştır. Peygamberimiz (s.a.v.) mantıklı ve adil bir şekilde problemi çözerek kabileler arasında çıkacak bir savaşı engellemiştir.
Yukarıdaki bilgilere göre Kâbe Hakemliğinde Peygamberimizin (s.a.v.) hangi özelliğinden bahsedilmektedir?
A) Mazlumların koruyucusu olması
B) Resul olması ve dini bildirmesi
C) Günahsız olması
D) Kâbe'nin bekçiliğini yapması
E) Sağlam bir zekaya sahip olması
3. Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin (s.a.v.) çocukluğu hakkında doğru bir bilgidir?
A) Peygamberimiz (s.a.v.) çocukluk dönemini sadece annesiyle birlikte geçirmiştir.
B) Peygamberimizin (s.a.v.) çocukluğunda Fil Olayı olmuştur.
C) Peygamberimiz (s.a.v.) çocukluğunda çobanlık yapmıştır.
D) Peygamberimizin (s.a.v.) çocukluğunda babası vefat etmiştir.
E) Peygamberimiz (s.a.v.) çocukluğunda Hıfû'l-Fudûl ittifakına katılmıştır.
4. Aşağıdakilerden hangisi Peygamber Efendimizin (s.a.v.) nübüvvetten önce yaşadığı bir olay değildir?
A) Peygamberimizin (s.a.v.) Kâbe Hakemliği
B) Kâbe'nin tamir edilmesi
C) Fil Olayı
D) Peygamberimizin (s.a.v.) Hz. Hatice ile evlenmesi
E) Peygamberimizin (s.a.v.) Hıfû'l-Fudûl'a katılması

1.ÜNİTE

RİSÂLET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Peygamberimizin (s.a.v.) hayatını niçin öğrenmeliyiz? Sınıfta arkadaşlarınızla konuyu tartışınız.
2. Peygamberimizin (s.a.v.) hayatı hakkında hangi kitapları okudunuz? Sınıfta arkadaşlarınızla bu kitaplar hakkında bilgi alışverişi yapınız.
3. "Tevhid", "Siyer" ve "Cahiliye" kavramlarını araştırarak bu kavramların hayatımızdaki önemini sınıf arkadaşlarınızla tartışınız.

ÜNİTEMİZDEKİ KAVRAMLAR

Siyer, Tevhid, Hanif, Şirk, Cahiliye, Bedevî, Hadarî, Dârü'n-Nedve, Harem, Ficar

1. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.)* HAYATINI ÖĞRENMENİN ÖNEMİ

DÜŞÜNELİM!

Peygamberimizin (s.a.v.) hayatı hakkında bilgi edinmek hayatımıza ne gibi katkılar sağlar?

Mescid-i Nebî, Medine

Peygamberler, Allah'ın (c.c.)** yeryüzünde insanları doğru yola iletmek için görevlendirdiği elçilerdir. Yüce Allah (c.c.), Hz. Adem'den (a.s.)*** Hz. Muhammed'e (s.a.v.) kadar geçen zaman içinde insanları yanlış davranışları dolayısıyla uyarmak ve iyilik yapmaya teşvik etmek için peygamberler göndermiştir. Allah (c.c.), peygamberler aracılığıyla ilkelerini, müjde ve uyarılarını kullarına iletmıştır.

Peygamberlerin temel görevi, insanların iki dünyada da mutlu olmasını sağlamak amacıyla rehberlik yapmak ve onlara hakikatleri öğretmektir.

Peygamberlere iman, İslam'ın inanç esaslarından biridir. Peygamberlere iman ederek onların varlığını tasdik ederiz. Peygamberlerle ilgili gerçek ve sağlam bilgiyi Kur'an-ı Kerim'den öğrendiğimiz gibi bazı yönlerini de Hz. Peygamberimizin (s.a.v.) hadislerinden öğreniriz.

ÖĞRENELİM!

Peygamberimizin (s.a.v.) hayatı hakkındaki bilgileri siyer kitaplarından öğreniriz.

Siyer: Hz. Peygamberimizin (s.a.v.) şahsiyetini, ahlakını, doğumundan ölümüne kadar hayatını, onun yaşayış biçimini, savaşlarını tüm yönleriyle inceleyen ve anlatan ilim dalıdır.¹

Ibn-i Hişam, Siretün-Nebeviyye

* s.a.v. : Sallallâhu Aleyhi Vessellem, "Allah'ın selâmı onun üzerine olsun." anlamına gelir. Hz. Peygamberimizin ismi anıldığında söylenir.

** c.c.: Celle Celâluhû: "Onun şanı en yücedir." anlamına gelir. Allah'ın ismi anıldığında söylenir.

*** a.s.: Aleyhisselâm: "Selâm onun üzerine olsun." anlamına gelir. Hz. Muhammed (s.a.v.) dışındaki peygamberler, melekler ve Kur'an'da adı geçen yüce kişilerin ismi anıldığında söylenir.

¹ Mustafa FAYDA, "Siyer ve Megâzi", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 37, s. 319- 329.

ARAŞTIRALIM!

Kur'an-ı Kerim'de Peygamberimizle (s.a.v.) ilgili ayetleri araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

Allah (c.c.), peygamberleri insanlara rehber olarak görevlendirmiştir. Peygamberleri rehber edinmek için onların hayatları hakkında bilgi sahibi olmalıyız. İslam dinine göre yaşamak ve Hz. Muhammed'i (s.a.v.) rehber edinmek için onun hayatını; ailesine karşı tutumunu, sorunlar karşısındaki tavırlarını, çalışmasını, mücadelesini, sevinçlerini ve üzüntülerini öğrenmek Müslümanlar için önemli bir görevdir. Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette **"...Allah'a ve Peygamber'e itaat edin."**² buyurularak, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yolunda gitmemiz, itaat etmemiz ve onu örnek almamız emredilmiştir. Peygamberimizi (s.a.v.) rehber edinmemiz ve onun gösterdiği yolu takip etmemiz, Peygamberimizin (s.a.v.) hayatı hakkında bilgi sahibi olmamızı gerektirir.

Hz. Muhammed (s.a.v.) dinimizin insani ve ahlaki değerlerini hayatına uygulayan ve bunları Müslümanların da yapmasını öğütleyen kişidir. Kur'an-ı Kerim'de **"Sen elbette üstün bir ahlaka sahipsin."**³ buyurularak, Allah'ın (c.c.) Peygamberimizi (s.a.v.) güzel bir ahlakla donattığı ve onu örnek almamız gerektiği vurgulanmıştır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) İslam dinini en iyi yaşayan kişidir. O, insanlık için örnek bir şahsiyettir. Kur'an-ı Kerim'de Peygamber Efendimiz (s.a.v.) övülerek insanlara örnek gösterilmiştir. **"...Allah'ı çok anan kimseler için Resûlullah en güzel örnektir."**⁴ Dolayısıyla Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almak Müslümanlar için dinî bir görevdir. Peygamberi örnek almak, onun sahip olduğu ahlaki faziletleri hayatımıza geçirmekle olur. Hz. Aişe validemiz, Peygamberimizin (s.a.v.) ahlakını soran kişilere **"Onun ahlakı Kur'an'dı."**⁵ diyerek cevap vermiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) her yönden olduğu gibi, ahlaki yönden de insanların önderiydi. Çünkü onun güzel ahlakının kaynağı Kur'an-ı Kerim'di.

Peygamberlerle ilgili doğru bilgiyi Kur'an-ı Kerim'den öğreniriz.

ÖĞRENELİM!

İslam dininin Kur'an-ı Kerim'den sonraki temel kaynağı sünnettir. **Sünnet;** Peygamberimizin (s.a.v.) dinî ve ahlaki örnekliğini ifade eden bir kavramdır. Sünnet; kavli, fiili ve takrirî olmak üzere üçe ayrılır: **Kavli;** Peygamberimizin (s.a.v.) sözlü açıklamalarını, **fiili;** eylem ve uygulamalarını, **takrirî ise;** onay verdiği tutum ve davranışlarını ifade etmektedir.

² Enfal Sûresi, 20. ayet.

³ Kalem Sûresi, 4. ayet.

⁴ Ahzâb Sûresi, 21. ayet.

⁵ Müslim, Musâfirîn, 139.

DÜŞÜNELİM!

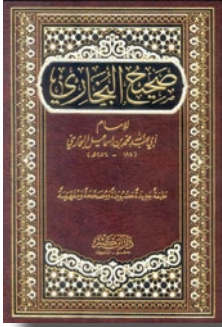
“And olsun size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü’minlere karşı çok şefkâtlidir, merhametlidir.”⁶
Ayette Peygamberimizle (s.a.v.) ilgili vurgulanan yerleri yazarak sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

.....

.....

.....

Kur’an-ı Kerim evrensel bir kitap olduğu için Peygamberimizin (s.a.v.) örnekliliği de evrenseldir. Ahlakın en güzel yönleri Peygamberimizde (s.a.v.) toplanmış, onun hayatı tüm insanlara rehber ve kılavuz olmuştur.

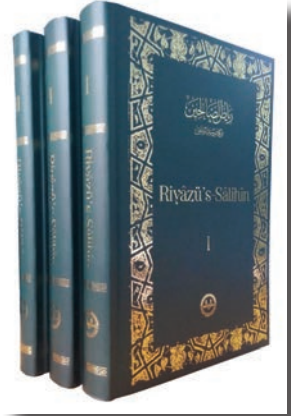
Sahih-i Buhârî

Resûlullah Kur’an-ı Kerim’i doğru bir şekilde anlamış ve buna göre hayatını düzenlemiştir. Güzel ahlak sahibi olan Peygamberimizin (s.a.v.) hayatını öğrenerek, İslam’ı doğru bir şekilde anlama ve uygulama imkânına sahip oluruz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kur’an-ı Kerim ayetlerini insanlara bildirdi ve vahyi hayatımıza nasıl uygulayacağımızı kendi hayatında göstererek açıkladı. Resûlullah’ın bazı erdemli davranışlarını Kur’an-ı Kerim’den öğrenirken onun diğer söz ve uygulamaları bize hadis kitapları aracılığıyla ulaşmıştır. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurur: “Ey Müminler! Size iki emanet bırakıyorum, onlara sarılıp uydukça yolunuzu hiç şaşmazsınız. O emanetler, Allah’ın kitabı Kur’an-ı Kerim ve Peygamberin sünnetidir.”⁷

Peygamberimiz (s.a.v.) İslam dinini insanlara tebliğ etmiş ve hayatında kendisine Allah (c.c.) tarafından gönderilen vahyi örnek almıştır. Bu sebeple Resûlullah’ın (s.a.v.) hayatı, sözleri, davranışları ve tutumları İslam dininin temel kaynaklarından birini oluşturmuştur.

ARAŞTIRALIM!

Peygamberimizin (s.a.v.) hayatını anlatan kitapların bir listesini oluşturarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Riyâzü’s-Sâlihîn, sahih hadislerden oluşan bir kitaptır.

NELER ÖĞRENDİK?

Peygamberimizin (s.a.v.) hayatını niçin öğrenmeliyiz?

- ✱
- ✱
- ✱

⁶ Tevbe Sûresi, 128. ayet.

⁷ İbn Mâce, Sünen, C 2, s. 1024 -1025.

2. RİSÂLET ÖNCESİ DÜNYANIN DİNİ DURUMU

Peygamberimizin (s.a.v.) risâletinden önce dünyada hangi dinler vardı?

Şili'deki Easter Adası, taştan oyulmuş dev heykeller.

İslam dini insan hayatının tüm yönleriyle ilgili kurallar getirmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) inanç, ibadet, ahlak, iktisat gibi maddi ve manevi alanlarla ilgili ayetleri, önce kendi şahsında uygulamış ve bizim de uygulamamızı istemiştir. Kur'an-ı Kerim'i anlamak ve uygulayabilmek için Peygamberimizin (s.a.v.) hayatını iyi bir şekilde öğrenmemiz gerekir.

ÖĞRENELİM!

Risâlet: Allah (c.c.) ile insanlar arasında yapılan elçilik görevine denir. Peygamberlik anlamına gelir.⁸

İslam dinini ve Peygamber Efendimizin (s.a.v.) dinimizdeki yerini ve önemini anlamak için risâlet öncesi durumu bilmek, anlamak ve iyi değerlendirmek gerekir. İslam'dan önce yeryüzünde farklı milletler, devletler, medeniyetler ve bunların mensup olduğu

birçok din ve inanış vardı. Yahudilik ve Hıristiyanlık dinlerinin yanında, Haniflik, Budizm, Hinduizm, Konfüçyanizm, Taozim, Göktanrıcılık, Putperestlik ve Mecûsîlik inançları vardı.

Peygamberimizden (s.a.v.) önce dünyada genel bir ahlaki yozlaşma hâkimdi. Arap Yarımadası'ndaki kabileler de sürekli savaş hâlindeydiler. İnsanlar iyilik ve fazilet değerlerini önemsemez hâle gelmişlerdi. Sevgi ve merhameti yaymak için gönderilen dinler, mensupları elinde zulüm aracı hâline dönüşmüştü. Her yerde fitne ve fesat kol geziyordu. İnsanlığın muhtaç olduğu emniyet, güven, huzur, adalet, merhamet ve iyilik yok olmuş, yeryüzünü kötülük kaplamıştı.

ARAŞTIRALIM!

İslam dininin getirdiği değişimi ve kurduğu yeni toplumu anlamak için risâletten önceki dünyanın durumunu iyi bilmek gerekir.

O dönemde var olan ülkelerin ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel ve dinî durumlarını internet ortamında araştırarak sınıftaki arkadaşlarınıza tablo hâlinde sunum yapınız.

⁸ Yusuf Şevki YAVUZ, "Nübüvvet", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 33, s. 279-285.

İslam dininden önce dünyada var olan dinler ve inanışlar:

Çin: Yüksek bir medeniyete sahip olan Çin, İslam dininin gelişine yakın bir zamanda çöküş dönemine girmeye başlamıştı. Çin’de Konfüçyüs felsefesi ve Budizm dini etkiliydi.

Hindistan: Büyük bir medeniyete sahip olan Hindistan’da Hinduizm ve Budizm dinleri etkiliydi. Hinduizm çok tanrılı ve putperest bir inancı temsil ediyordu. Kast sistemi, insanlar arasında adaleti yok ediyor ve toplumu sınıflara bölerek, aralarında büyük bir uçurum oluşturuyordu.

Orta Asya: Risâletten önce, Türklerin anayurdu olan Orta Asya’dan dünyanın diğer yerlerine büyük bir göç dalgası başlamış ve Türkler farklı bölgelere yayılmışlardı. Budizm ve Hıristiyanlık zaman zaman etkili olsa da tek tanrılı inanca sahip olan Türkler arasında fazla rağbet görmemiştir.

Bizans İmparatorluğu: İslam’ın ortaya çıktığı dönemde Roma İmparatorluğu artık yaşamıyordu. Avrupa’nın kuzeyi her ne kadar Hıristiyanlık dinine girmiş olsa da putperestlik inancını terk etmeyenler de vardı. Avrupa’da bulunan küçük prenslikler sürekli savaş ve çatışma içindeydi. Bu durum Avrupa’yı yormuş, âdeta harabeye çevirmişti.

Bizans İmparatorluğu, Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebine mensuptu. Hıristiyanlar daha önce kendi gördükleri eziyetleri ve işkenceleri, siyasi gücü ele geçirince, başkalarına yapmaya başladılar. Yöneticiler, halk üzerinde dinî baskı kuruyor, insanları zorla Hıristiyan yapmaya çalışıyorlardı.

Hıristiyanlar zamanla Hz. İsa’nın (a.s.) getirdiği tevhid inancını terk ederek teslis (üçleme) inancını benimsediler. Daha sonra Hıristiyanlıkta yaşanan mezhep savaşları ve iç mücadelelerin de etkisiyle İmparatorluk’ta yaşayan halk büyük bir dinî zulüm ve baskı altına girdi.

Buda Heykeli

DÜŞÜNELİM!

“Meryem oğlu İsa da şöyle demişti:

‘Ey İsrailoğulları! Bilin ki benden önceki Tevrat’ı doğrulamak ve benden sonra gelecek “Ahmed” isimli elçiyi müjdelemek üzere size Allah tarafından gönderilmiş bir elçiyim...’”⁹

Yukarıdaki ayeti peygamberlerin birbirlerini doğrulaması açısından düşünerek sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

ÖĞRENELİM!

Tevhid: Allah’ın (c.c.) tek ve eşsiz olduğuna inanma ve ona hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadetleri yalnızca Allah’a (c.c.) yapma.¹⁰

Teslis: Üçleme anlamına gelir. Baba, oğul ve Ruhül Kudüs’ün birleşmesinden meydana geldiğine inanılan Hıristiyanlıktaki tanrı anlayışıdır.¹¹

⁹ Saff Sûresi, 6. ayet.

¹⁰ Mevlüt ÖZLER, “Tevhid”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 41, s. 18-20.

¹¹ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 363.

Mısır: Mısırlılar, Roma İmparatorluğu hakimiyetindeyken Hıristiyanlığın yayılışını engellemeye çalışsalar da bu konuda başarılı olamadılar. Hıristiyan olan insanlara büyük işkenceler yapmalarına rağmen Hıristiyanlık hızla yayıldı. Kilise, gücü eline geçince diğer insanlara eziyet ve zulüm yapmaya başladı.

İran: Sasanilerin elinde bulunan İran, iyiliği ve kötülüğü temsil eden iki tanrılı Zerdüştinine mensuptu. Bu tanrılar sürekli mücadele içindeydi. Bu dine mensup olan iyiliği temsil eden tanrıya, ateşe taparak ibadet ederler ve bu ateşi hiç söndürmezlerdi. Ateşperestlik olarak da bilinen Mecûsîlik, günümüzde mensubu az da olsa hâlâ yaşayan bir inanç biçimidir.

Habeşistan: Eski bir medeniyete sahip olan Habeşistan, Afrika kıtasında yer almaktaydı. İslam'dan önce Afrika'da güçlü fazla devlet yoktu. Bizans İmparatorluğu Afrika'nın bazı bölgelerine hakimdi. Afrika'da en güçlü kralık Habeşistan'dı. Habeşistan'da her ne kadar Hıristiyanlık hakim olsa da Afrika'da puta tapıcılık yaygındı.

Hız Muhammed (s.a.v.) gelmeden önce bazı devlet ve toplumların dinî durumları bu şekildeydi. Devletler arası savaşlar olduğu gibi devlet içinde de mücadeleler vardı. Güçlü olan devletler zayıfları ezerek onları köleleştirmekteydi. Bazı insanlar çok zengin olup mal mülk sahibiyken toplumun çoğu sefalet içinde yaşıyordu. Haklı haksız, doğru yanlış, iyi kötü birbirine karışmış, her yerde adaletsizlik hüküm sürüyordu.

İnsanlık kendine rehber olacak bir "din" ihtiyacı içindeydi. İnsanlık öyle bir karanlık dönemdeydi ki Allah'ın (c.c.) tek ilah olduğu, yaptığı davranışlardan sorumlu tutulacağı ve ahirette yaptıklarının hesabını vereceğine dair yeniden uyarılmaya ve bilgilendirilmeye ihtiyaç duyuyordu.

*Zerdüştlük (Mecûsîlik) inancının sembolü
Faravahar (Koruyucu Melek)*

NELER ÖĞRENDİK?

İslam'dan önceki dinler hakkında neler biliyoruz?

- ✱
- ✱
- ✱
- ✱
- ✱
- ✱
- ✱
- ✱
- ✱
- ✱
- ✱

3. RİSÂLET ÖNCESİ ARAP YARIMADASI'NA GENEL BAKIŞ

Peygamberimizin (s.a.v.) doğduğu ortam hakkında neler biliyorsunuz?

Risâlet öncesi Arap Yarımadası haritası

Arap Yarımadası, Asya'nın güneybatısında Afrika'nın kuzeydoğusunda, Kızıldeniz ve Basra Körfezi arasında yer alır. Dağlarla çevrili olan Arap Yarımadası'nın özellikle iç kısımlarında büyük çöller bulunur.

Arap Yarımadası, kuzeyinde Necid, ortasında Hicaz, güneyinde Yemen'den oluşan üç önemli bölgeye sahipti. Bu bölgelerde yer alan devletler arasında siyasi bir birlik yoktu.

Peygamberimizin (s.a.v.) İslam dinini yaymak için yaptığı faaliyetlerin, mücadelelerin ve dinî rehberliğinin daha iyi anlaşılabilmesi için doğduğu yer olan Arap Yarımadası'nın; dinî, siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik yapısının iyi analiz edilmesi gerekir.

3.1. Dinî Hayat

Risâletten önce Arap Yarımadası'nda "**Cahiliye Dönemi**" yaşıyordu. İnsanların çoğu kendi elleriyle yaptıkları taş, ağaç, toprak, altın ve gümüşten putlara tapıyordu. Fakat Arap Yarımadası'nda her zaman putperestlik inancı hâkim değildi.

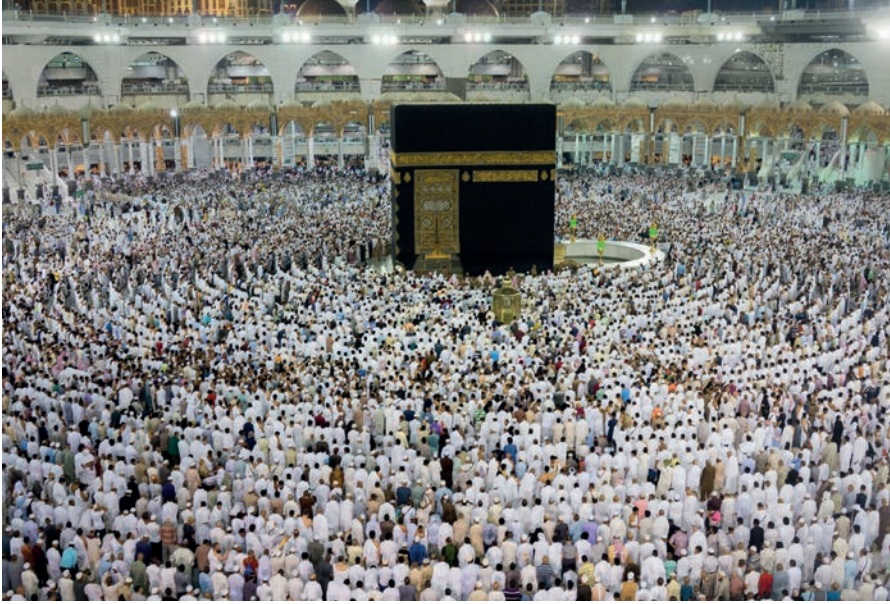
ÖĞRENELİM!

Cahiliye: Peygamberimizden (s.a.v.) önce insanların yaşadıkları; putlara tapma, soyla övünme, kan davası, içki, kumar, tefecilik, zina, adaletsizlik, zayıfları ezme, kibir gibi olumsuz tutum ve davranışları içeren sosyal ve kültürel ortama denir.¹²

¹² Mustafa FAYDA, "Cahiliye", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 7, s. 17-19.

Peygamberimizden (s.a.v.) önce Arap Yarımadası'na tevhid inancını hatırlatmak ve ahlaki açıdan insanları uyarmak için peygamberler gelmiştir. Hud (a.s.) **Ad** kavmine, Salih (a.s.) **Semud** kavmine, Şuayb (a.s.) **Eyke** kavmine gönderilmiştir.¹³ Bu kavimler Arap Yarımadası'nda bulunmaktaydı.

Kâbe'den bir görüntü

Araplar önceden tevhid inancına mensuptu. Hz. İbrahim (a.s.) ve oğlu İsmail (a.s.) tarafından inşa edilen Kâbe, tevhid inancının mabedidir. Zamanla Araplar çevrelerindeki putperest kültürlerden etkilenmeye başladılar. Arap Yarımadası'nda pek çok yerde kutsal mabedler vardı. Bu mabedlerde o bölgenin putları bulunurdu. Lat, Menat, Uzza ve Hübel bunlardan bazılarıdır. Kâbe'de de irili ufaklı birçok put vardı.

Putperestler; Allah'ın (c.c.) varlığını kabul etmekle birlikte, putların Allah'ın (c.c.) yanında arabuluculuk etme gücüne sahip olduklarına, onlar vasıtasıyla Allah'a (c.c.) yaklaşabileceklerine inanmış ve putları birer şefaathçi olarak kabul etmişlerdi. Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.) onların bu durumunu şöyle ifade eder: **“Onlar Allah'ı bırakarak, kendilerine bir zarar ve yarar veremeyen şeylere taparlar ve ‘Bunlar, Allah katında bizim araçlarımızdır.’ derler...”**¹⁴

Putlara tapmanın kötü bir fiil olduğu konusunda Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur: **“Ey inananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.”**¹⁵

ÖĞRENELİM!

Şirk: Allah'a (c.c.) inanmakla birlikte başka varlıkları da ilah kabul ederek Allah'a (c.c.) ortak koşmaktır. Allah'a (c.c.) ortak koşan kişiye de **müşrik** denir.¹⁶ Kur'an-ı Kerim'de şirk şu ayetle yasaklanmıştır. **“Allah kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; bundan başkasını dilediği kimse hakkında bağışlar. Allah'a ortak koşan kimse büyük bir günah işleyerek iftira etmiş olur.”**¹⁷

¹³ M. Asım KÖKSAL, Peygamberler Tarihi, C 1, s. 117, 125, 327.

¹⁴ Yunus Sûresi, 18. ayet.

¹⁵ Maide Sûresi, 90. ayet.

¹⁶ Mustafa SİNANOĞLU, “Şirk”, “Müşrik”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 39, s. 193-198.

¹⁷ Nisa Sûresi, 48. ayet.

Tevhid inancını terk ederek Allah'a (c.c.) eş koşan müşrikler, ahlaki bir yozlaşma içindeydiler. Cahiliye insanları putlara tapıyorlar, yeniden dirilmeye ve ahiret gününe inanmıyorlardı.

DÜŞÜNELİM!

“Lokman oğluna öğüt vererek: Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk büyük bir zulümdür, demişti.”¹⁸

Yukarıdaki ayette yer alan “zulüm” ne anlama gelmektedir? Bu konuda araştırma yaparak görüşlerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Arap Yarımadası'nda Yahudiler ve az da olsa Hıristiyanlar da vardı. Sayıca fazla olmayan Yahudiler genelde Yemen'de ve Medine'de yaşıyorlardı. Hıristiyanlar ise Arap Yarımadası'nın kuzeyinde Bizans sınırına yakın yerlerde yaşıyorlardı. Hıristiyanlığın Arap Yarımadası'na yayılmasında Habeşlilerin ve Roma İmparatorluğu'nun etkileri büyüktür.

Risâletten önce Arap Yarımadası'nda yaşayan ve sayıca az olan Hanif diye anılan insanlar da vardı. **Hanifler**, Hz. İbrahim'in (a.s.) dinini devam ettiren ve tevhid inancına mensup kişilerdi.¹⁹

İslam'dan önce bölgede var olan inançlardan biri de Sabiiliktir. Kur'an-ı Kerim'de de bahsedilen Sabiiler, “Hayat” ismi verdikleri yüce bir varlığa ve ölümden sonra hesap verileceğine inanırlardı.²⁰

3.2. Siyasi Hayat

İslamiyet gelmeden önce, Arap Yarımadası'nda Sebe, Main, Himyerî, Nabatî ve Gassanî gibi devletler vardı. Krallıkla yönetilen bu devletlerin arasında siyasi bir birlik yoktu. Bu devletler, sürekli ya kendi içlerinde mücadele ediyor ya da Bizans ve Sâsanî gibi büyük devletlerle savaşıyorlardı. Büyük çöllere sahip olan bu bölge, iklim koşullarının da elverişsiz olması nedeniyle büyük medeniyetler tarafından ele geçirilememiş, bu bölgede ortaya çıkan uygarlıklar da varlığını uzun süre koruyamamışlardı.

Arap Yarımadası'nda insanlar kabileler hâlinde yaşıyordu. Kabilecilik yaygındı ve bir kimse kendi kabilesi haksız olsa bile onun tarafında yer alıyordu. Kabile içindeki bu birlik ruhunu sağlayan unsur asabiyetti. **Asabiyet**, nesleleri bir olsun veya olmasın insanlar arasındaki birlikteliği sağlayan manevi dayanışma duygusudur. Kabileler, birlikte yaşamak, mücadele etmek ve hayatta kalmak için bu dayanışmanın gerekli olduğunu düşünürlerdi.²¹

Asabiyet duygusunun etkisiyle Araplar, kendi soylarını asil ve üstün görmüş, atalarıyla övünerek iftihar etmişlerdir. Asabiyet duygusunun en önemli etkilerinden biri de kan davaları yani intikam savaşlarının ortaya çıkmasıdır.²²

Arap Yarımadası'ndaki kabileler sürekli birbiriyle savaştıkları için sebepsiz yere birçok insan ölüyordu. Kabileler arasında rekabet gücünün artırılması için erkek nüfusa ayrıca önem veriliyor, bir ailede ne kadar erkek varsa o aile kabile içinde de o kadar söz sahibi oluyordu.

¹⁸ Lokman Sûresi, 13. ayet.

¹⁹ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 56.

²⁰ Şinasi GÜNDÜZ, “Sâbiilik”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 35, s. 341-344.

²¹ Mustafa ÇAĞRICI, “Asabiyet”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 3, s. 453-455.

²² Adem APAK, Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumunu, s. 197.

Geleneksel Arap Festivali'nden görüntü

Arap kabileleri arasında devam eden savaşlar bölgede adaleti, güveni ve huzuru yok etmişti. Araplar sadece **“Eşhürü'l-Hurum”** (Haram Aylar) olarak bilinen zilkade, zilhicce muharrem ve recep aylarında savaş yapmazlardı. Eğer haram aylarda savaş olursa buna **“Ficar Savaşı”** denirdi. Bu dört ayda sulh ilan edilir, insanlar hac ibadetlerini ve panayırlarda alışverişlerini rahatça yaparlardı.

3.3. Sosyal ve Ekonomik Hayat

Arap toplumlarında insanlar hayatlarını iki şekilde sürdürüyorlardı. Arap Yarımadası'nın güneyinde yerleşik hayat yaygınken bölgenin orta ve kuzeyinde coğrafi şartlar yüzünden göçebe hayat hüküm sürmekteydi. Çöllerde ve vahalarda deve ve atlarıyla göçebe hayatı yaşayan, çadırlarda hayatını sürdüren, hayvancılık yapan kişilere **bedevî** denirdi. Cahiliye Döneminde bedeviler sık sık ticaret kervanlarına saldırı düzenleyerek yağmacılık yapar, geçimlerini bu şekilde sürdürürlerdi. Köylerde ve şehirlerde yerleşik olarak yaşayan, tarım, ticaret ve hayvancılıkla uğraşan kişilere de **hadarî** denirdi.²³

Cahiliye Döneminde, Arap Yarımadası'ndaki insanlar, diğer bölgelerde olduğu gibi efendi köle, zengin fakir ve güçlü zayıf olarak ayrılıyordu. Arap toplumunda erkek egemen bir yapı vardı. Erkekler istediği kadar evlenebilirken, kadın ancak çocuğu olduğu zaman aileden sayılıyor, fakat mirastan yararlanıyordu.²⁴

Kadınların ve kız çocuklarının toplumda bir değeri yoktu. Cahiliye Arapları, erkek çocuklarını üstün tutarken, kız çocuğuna sahip olmayı rahatsızlık verici bir durum olarak algılamışlardır.²⁵ Erkekler için kız çocuklarının olması büyük bir utanç kaynağıydı. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle ifade edilir: **“Onlardan biri, kız ile müjdelendiği zaman içi öfke ile dolarak yüzü simsiyah kesilir! Kendisine verilen**

²³ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 29.

²⁴ Adem APAK, Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumu, s. 233.

²⁵ Adem APAK, Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumu, s. 227.

kötü müjde(!) yüzünden halktan gizlenir. Şimdi onu, aşağılanmış olarak yanında tutacak mı, yoksa toprağa mı gömecek? Bak, ne kötü hüküm veriyorlar!²⁶

Cahiliye Dönemi insanları, fakir, köle ve zayıf insanlara değer vermezler, onlara haksızlık yapmaktan çekinmezler, yetimleri itip kakarlardı. Zenginler her zaman haklı ve güçlü, fakirler ise daima güçsüz ve haksızdı. Kölelere insan muamelesi yapılmazdı. Haksızlığa ve zulme uğrayan insanların başvuracağı, haklarını arayacağı bir merci ve kurum yoktu. Toplumda içki, kumar, fal ve büyücülük gibi kötü alışkanlıklar yaygındı.

3.4. Kültürel Hayat

Arap Yarımadası'nın kültürel hayatının şekillenmesinde coğrafi konumun, komşu ülkelerin ve ticari ilişkilerin önemli yeri vardır. Hadarîler, şehirlerde yaşadıkları ve ticaretle uğraştıkları için genelde okuma yazma bilirken, çölde yaşayan bedevîler okuma yazma bilmezdi.

Bedevîler kırsal bölgelerde ve çadırlarda yaşarlardı.

Cahiliye Dönemi'nde Arap toplumunda sözlü kültüre önem verilmesinden dolayı şiir ve hitâbet gelişmişti. Savaş meydanlarında askerleri cesaretlendirmek, ölenlerin arkasından ağıt yakmak için şiirler söylenir, konuşmalar yapılırdı. Okuma yazma oranı düşük olmasına rağmen sözlü aktarıma dayalı olan sosyal ilmi, iz sürme, efsanelerden oluşan tarih geleneği ve kehanette bulunma çok gelişmişti.

Araplar, panayır zamanlarında şiir yarışmaları düzenler, seçilen en iyi şiirleri altın yapraklara yazarak Kâbe'nin duvarına asarlardı. Bu şiirlerden meşhur olan yedi tanesine **"Muallakât-ı Seb'a"** (Yedi Askı) denirdi.²⁷

²⁶ Nahl Sûresi, 58-59. ayet.

²⁷ Süleyman TULUCU, "Muallakât", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 30, s. 310-312.

OKUMADAN GEÇME!

CAHİLİYE

- Cahiliye insanı Allah'ı (c.c.) inkar ederdi.
“...Allah'ı inkar etmekteydiler...” (Ra'd Sûresi, 30. ayet)
- Cahiliye insanı şirk içinde ve putperestti.
“Allah'ı bırakıp kendilerine fayda da zarar da veremeyen şeylere tapıyorlar...” (Yunus Sûresi, 18. ayet)
- Cahiliye insanı zalimdi. Şirk en büyük zulümdü.
“...Çünkü ona ortak koşmak kesinlikle çok büyük haksızlıktır.” (Lokman Sûresi, 13. ayet)
- Cahiliye insanı katildi.
“Bilgisizlikleri yüzünden beyinsizce çocuklarını öldürenler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızkı Allah adına yalan söyleyerek yasaklayanlar muhakkak ki ziyana uğramışlardır; bunlar yoldan sapmışlardır, doğruyu bulacak durumda değildirler.” (En'am Sûresi, 140. ayet)
- Cahiliye insanı ahlaksız ve iftiracıydı.
“Onlar bir hayâsızlık yaptıkları zaman 'Babalarımızı bu hâl üzere bulduk. Allah da bize bunu emretti.' derler. De ki şüphesiz Allah çirkin işleri emretmez. Siz bilmediğiniz şeyleri Allah'ın üzerine mi atıyorsunuz?” (A'raf Sûresi, 28. ayet)
- Cahiliye insanı tefecilik yapardı.
“Ey iman edenler! Kat kat faiz yemeyin. Allah'tan sakının ki kurtuluşa eresiniz.” (Al-i İmran, 130. ayet)
- Cahiliye insanı kibir ve gurur içindeydi.
“Büyüklik taslayanlar 'Şüphesiz biz sizin inandığınız şeyi inkâr edenleriz.' dediler.” (A'raf Sûresi, 76. ayet)
- Cahiliye insanı faiz yer, kumar oynar, zina yapardı. Köleleri mal gibi alıp satarlardı. Kız çocuklarını diri diri toprağa gömerdi.
“Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi iğrenç şeylerdir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.” (Maide Sûresi, 90. ayet)

NELER ÖĞRENDİK?

Cahiliye Dönemi hakkında neler biliyoruz?

4. RİSÂLET ÖNCESİ HİCAZ

Arabistan, özellikle Hicaz Bölgesi, Allah'ın (c.c.) Resûlü ve son peygamberi Hz. Muhammed'in (s.a.v.) dünyaya geldiği, hayatını sürdürdüğü, risâletin geldiği ve vefat ettiği yer olması bakımından önemli bir yerdir. Zira İslam dini bu bölgenin önemli şehirlerinden Mekke'de doğmuş, Medine'de gelişip yayılmıştır.

Arap Yarımadası'nın üç önemli bölgesinden biri olan Hicaz Bölgesi'nde Mekke, Yesrib (Medine) ve Tâif bulunmaktaydı. Önemli ticaret yollarının geçtiği Hicaz Bölgesi, Mekke başta olmak üzere panayır-
ların yapıldığı ve ticaretin canlı olduğu yerd. Yesrib şehri bereketli topraklara sahip olduğu için tarım yapıldı. Tâif şehri, havası serin ve güzel olduğu için Araplar tarafından rağbet edilen bir yerdi. Mekke, Yesrib ve Tâif halkı genellikle putlara tapardı. En meşhur putları Lat, Menat, Uzza ve Hubel'di. Yesrib'de ise Yahudi kabileleri bulunuyordu.

4.1. Mekke

Hicaz Bölgesi'nin önemli şehirlerinden biri olan Mekke, risâletten önce, "Umm'ul-Kurâ"³¹ (Şehirlerin anası) olarak bilinirdi.

Mekke'de Kâbe ve çevresinin XX. yüzyılın ilk yarısındaki görünüşü

Mekke'nin İslam tarihinde ve Müslümanların nazarında önemli bir yeri vardır. Yeryüzünde Hz. Adem (a.s.) tarafından Allah'a (c.c.) ibadet için yapılan ilk bina Kâbe, Mekke'dedir. Kâbe sonraki dönemlerde

³¹ Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, s. 25.

Hz. İbrahim (a.s.) ve oğlu İsmail (a.s.) tarafından yeniden inşa edilmiştir. Hacerü'l-esved'i (siyah taş) Kâbe'nin köşesine ilk yerleştiren Hz. İbrahim'dir. Kâbe, hac ibadetini yapmak isteyenlerin ziyaret ettiği mübârek bir mekândır. Hac ibadetinin ifâ edildiği diğer mekânlardan Mescid-i Haram, Safâ ve Merve Kâbe'nin yanında; Arafat, Müzdelife ve Mina ise Mekke'nin yakın çevresinde bulunmaktadır.

ÖĞRENELİM!

Kur'an-ı Kerim'de Kâbe; "**Beytü'l Haram**"³², Kâbe'nin de içinde bulunduğu mescid ise "**Mescid-i Haram**"³³ olarak anılmıştır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Mekke'de doğmuş, büyümüş ve evlenmiştir. Kendisine peygamberlik görevi Mekke'de verilmiş ve peygamberliğinin on üç yılını burada geçirmiştir.

Mekke'ye önce Amâlika, sonra Cürhüm kabileleri yerleşmiştir. Cürhümlüler zamanında Hz. İbrahim (a.s.) hanımı Hacer ve oğlu Hz. İsmail (a.s.) ile birlikte Mekke'ye gelmiş, oğluyla Kâbe'yi yeniden inşa eden Hz. İbrahim (a.s.), Allah'ın (c.c.) emriyle oğlunu ve karısını Mekke'de bırakmıştır.³⁴

Hac ibadeti, Hz. İbrahim (a.s.) zamanında farz kılınmış ve Mekke güvenli belde olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de bu olay şöyle ifade edilir: "**Hani İbrahim demişti ki: "Rabbim! Bu şehri güvenli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut."**"³⁵ Hz. İbrahim'den (a.s.) sonra peygamber seçilen Hz. İsmail

ÖĞRENELİM!

Harem: Özellikle Mekke şehrini çevreleyen sınırlar için kullanılan bu kelime "saygıya layık, korunmuş, yasaklanmış" anlamlarına gelir. Hac ve umre için gelen kişilere bu bölgelerde bazı davranışları yapmaları yasaklanmıştır.

Hz. Adem (a.s.) zamanında ilk defa belirlenen Mekke'deki harem yerleri, zamanla unutulmuş, Hz. İbrahim (a.s.) döneminde tekrar belirlenmiş, Hz. Muhammed (s.a.v.) ise harem sınırlarını yeniden işaretlemiştir.³⁷

(a.s.) Mekke'nin idaresini vefatına kadar bizzat kendisi devam ettirmiştir. Hz. İsmail (a.s.) de tevhid inancını yayarak, peygamberlik görevini ifa etmiştir. Hz. İsmail'den (a.s.) sonra Mekke'nin yönetimine oğlu Nâdir geçti. Nâdir'in vefatıyla birlikte Cürhümlüler Mekke'nin idaresini ele geçirdi.³⁶

Zaman içinde Cürhümlüler Kâbe'ye saygısızlık yapmaya, Hac için gelenlere zulmetmeye başladılar. Mekke'nin idaresi, Cürhümlüler şehirden süren Huzâalılarının eline geçti.

Huzâalılar zamanında Mekkeliler, tevhid inancını terk ederek putperest oldular. Kâbe'nin içini ve çevresini putlarla doldurdular.³⁸

Kureyş kabilesinden Kusay b. Kilâb, Huzâalılarının idaresini sona erdirerek şehrin hâkimiyetini ele geçirdi. Mekke'nin idaresinde ve hac hizmetlerinde bazı yenilikler yapan Kusay, Kâbe'nin yanına Kureyş kabilesinin önemli işlerinin görüşüldüğü Dârü'n-Nedve'yi inşa etti.³⁹

Mekke'yi şehir hâline getiren Kusay, Kâbe'nin bakımını ve Kâbe'yi ziyarete gelenlerin ihtiyaçlarını yerine getirmek için bazı görevler belirledi. Bu görevlerden bir kısmı şunlardır:⁴⁰

Hicâbe: Kâbe'nin anahtarını taşıma ve perदारlığını yapma görevidir.

Sikâye: Kâbe'yi ziyarete gelenlerin suyunu temin etme ve zezem kuyusuna bakma görevidir.

Rifâde: Kâbe'yi ziyarete gelenlerin barınma ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılama görevidir.

³² bk. Mâide Sûresi, 2, 97. ayetler.

³³ bk. Bakara Sûresi, 144, 149, 150, 191; İsrâ Sûresi,1; Enfal Sûresi, 34; Tevbe Sûresi, 7. ayet.

³⁴ İbn Kesir, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hayatı, s. 89.

³⁵ İbrahim Sûresi, 35. ayet.

³⁶ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 69.

³⁷ Salim ÖĞÜT, "Harem", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 16, s. 127-132.

³⁸ İbn Kesir, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hayatı, s. 89.

³⁹ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 73.

⁴⁰ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 77-78.

Nedve: Kusay'ın yaptırdığı istişare meclisi olan Daru'n-Nedve'ye başkanlık etme görevidir. Savaş, sulh ve şehrin önemli işlerinin kararı bu mecliste verilirdi. Mekke'nin idaresi Kusay'ın vefatından İslam'ın doğuşuna kadar Kureyş kabilesinde kaldı.⁴¹

Risâletten önce Mekke'de, Bizans İmparatorluğu'na bağlı bir krallık kurma teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bizans İmparatoru Jüstinyen, Kureyş'in Esed kolundan olan ve Hıristiyanlığı kabul eden Osman b. Huveyris'e bir taç ve onu Mekke kralı tayin eden bir mektup vermişti. Osman b. Huveyris, Kureyş Kabilesi'ni toplayarak bu durumu iletmış, ancak başta kendi ailesi bu duruma itiraz ederek İmparatorun isteğini reddetmişlerdir.⁴²

Peygamberimiz (s.a.v.) doğmadan kısa bir süre önce Mekke büyük bir tehlike atlatmıştı. Yemen valisi olan Ebrehe, San'a şehrinde Kulleys adlı kilise yaptırarak Necâşi'ye bu konuda şöyle bir mektup yazdı: "Senin için bir kilise yaptım. Senden önce hiçbir hükümdar için böylesine ihtişamlı bir mabed inşa edilmiş değildir. Arapların Kâbe'sine giden hacıları buraya yöneltinceye kadar bu işin peşini bırakmayacağım." Onun bu hareketi Arapların tepkisine yol açtı. Buna kızan Ebrehe, Kâbe'yi yıkmak amacıyla içinde filler bulunan bir orduyla Mekke'ye doğru hareket etti. Mekke'ye girmeden Ebrehe ile Kureyşliler arasında görüşmeler yapıldı. Ebrehe'nin askerleri Kureyş kervanlarını yağmalamaya başladı. Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib'in de iki yüz devesini götürdüler. Kureyş ve diğer kabileler, Ebrehe'ye karşı savaşmayı düşünseler de başaramayacaklarını bildikleri için vazgeçtiler. Bu arada Ebrehe, Abdülmuttalib'le görüşmek istediğini bildirdi. Abdülmuttalib, Ebrehe'ye gelerek el konulan develerini istedi. Ebrehe onun bu tutumunu hayretle karşıladı. Fakat Abdülmuttalib kendisinin develerin sahibi olduğunu, Kâbe'nin de koruyacak bir sahibi bulunduğunu söyledi. Ebrehe'nin yanından develerini de alarak ayrılan Abdülmuttalib, Kâbe'ye giderek Allah'a (c.c.) dua etmeye başladı.⁴³

Zemzem Kuyusu, Mekke

Ebrehe'nin ordusu akın akın gelen ve başlarına taş yağdıran Ebbil kuşları tarafından imha edildi (Temsili).

⁴¹ İbn Kesir, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hayatı, s. 98-99.

⁴² İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 141.

⁴³ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 30-36.

Kâbe'yi yıkmaması için yapılan bütün teklifleri reddeden Ebrehe, orduya hücum emrini verdi. Fakat ordunun önündeki büyük bir fil yerinden hareket etmedi. Ordunun büyük kısmı “**Fil Sûresi**”nde de belirtildiği gibi akın akın gelen ve başlarına taş yağdıran Ebabil kuşları tarafından imha edildi. Canını zor kurtaran Ebrehe, yaralı olarak Yemen'e döndü ve kısa süre sonra öldü.

ARAŞTIRALIM!

Hz. İbrahim'in (a.s.) tevhid mücadelesini Kur'an-ı Kerim'den araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.2. Yesrib (Medine)

Medine'nin eski bir görünümü

Medine, hicret yurdu olması ve halkının herhangi bir zorlamaya maruz kalmadan İslam'la şereflenmesinden dolayı “**Kur'an ile fethedilmiş**” şehir olarak kabul edilir.⁴⁴

Kur'an-ı Kerim'in Ahzab Sûresi 13. ayetinde Medine'nin ismi Yesrib olarak ifade edilir. Hicaz Bölgesi'nin verimli topraklarına sahip olan Yesrib, su kaynakları bakımından da zengin bir şehirdi. Tarihte ilk yerleşmenin ne zaman olduğu bilinmemekle birlikte Yesrib'e ilk gelen kabileler Amâlîka, Yahudiler, Evs ve Hazrec'dir.

Yesrib'de bulunan Evs ve Hazrec kabileleri, Yahudiler ve diğer kabilelerin kıskırtmasından dolayı basit sebeplerden çıkmış olan ve çok uzun süren “**Eyyâmü'l-Arab**”⁴⁵ (Arap günleri, Arap savaşları) adlı savaşları yaptılar. Kendi içlerinde yaptıkları bu bitmeyen savaşlar hem şehri hem de kendilerini yıpratmıştı.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

*“İrkçılığa (asabiyete) çağırın bizden değildir; ırkçılık için savaşan bizden değildir. İrkçilik üzere, asabiyet uğruna ölen bizden değildir.”*⁴⁶

⁴⁴ Nebi BOZKURT, Mustafa Sabri KÜÇÜKAŞCI, “Medine” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 28, s. 305-311.

⁴⁵ Mehmet Ali KAPAR, “Eyyâm'ü-l Arab”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 12, s. 14-16.

⁴⁶ İbn Mâce, Fiten, 7.

Yesrib’de Yahudilik ve putperestlik inancı yaygındı. Her evin kendi putu olduğu gibi Yesriblilerin genel olarak taptıkları Menât putu vardı. Ayrıca Yesrib halkı, Kâbe’ye hac ibadetini yapmaya giderlerdi.

Yesrib’de zengin erkekler birden fazla kadınla evlenebilirdi. Kadınların mirastan pay alma hakkı yoktu. Ailenin buluşa ermiş erkek bir çocuğu yoksa, mirası erkeğin ailesi paylaşır, zengin olan aile ertesi güne fakir olarak uyanabilirdi.

Yesrib hurma bahçeleri ile ünlü bir şehirdi. Tarımla uğraşan Yesribliler ticaretle de ilgilenirdi. Ticaretle çok başarılı olan Yesribliler faiz alıp veriyor ve tefecilik yapıyorlardı. Şehirde demirci, kuyumcu, kasap ve gıda maddesi satan kişiler olduğu gibi iptidai şekilde hekimlik yapan kişiler de vardı.

4.3. Tâif

Hicaz Bölgesi’nin önemli şehirlerinden biri de Tâif’ti. Şehir, Sakîf kabilesinin hâkimiyetine geçince etrafını surlarla çevirdiler. Tâif, “çevresi duvarla çevrili” anlamına geldiği için şehre bu isim verildi.

Tâif’in havası temiz ve serin olduğu için Mekkeli zenginler için sayfiye (yazlık) yerydi. Zengin su kaynaklarına sahip olan Tâif’in bereketli topraklarında büyük üzüm bağları ve bahçeleri vardı. Hem ticaret, hem de tarımla uğraşan Tâif halkı oldukça zengindi.

Tâif halkı putlara tapardı. Tâifliler, Mekke’nin Arabistan’da en önemli dinî merkez olmasından duydukları rahatsızlık sebebiyle, Kâbe’ye karşılık içinde Lât putunun bulunduğu bir mâbed inşa ettiler. Bu sebeple Tâif şehri de bir tür hac mekânı oldu. Bu çekişme siyasal ilişkilere de yansdı. Tâifliler, Kâbe’yi yıkmak amacıyla Mekke üzerine giderken Tâif’e uğrayan ve kendilerinden bir kılavuz isteyen Ebrehe’ye Lât’a ve mâbedine dokunmaması şartıyla Ebû Rigâl’i kılavuz olarak vermek suretiyle ona yardım eden tek putperest Arap kabilesi oldu.⁴⁷

Tâif’in bahçelerinden güncel bir görüntü

⁴⁷ İbn Kesir, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in Hayatı, s. 83.

Tâif'teki refah ve bolluk, kültürel hayatın gelişmesine zemin hazırladı. Okuma yazma bilenlerin yanı sıra Arabistan Yarımadası'nda ün yapmış, bazı hekimler vardı. Tâif'te Hanîf dinine mensup kişiler bulunmakta, bunlardan bazıları ise peygamber olarak görevlendirileceklerini düşünmekteydiler. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de bu durum şöyle ifade edilir: **"Bu Kur'an, iki şehrin (Mekke ve Tâif) birinden bir büyük adama indirilseydi ya! dediler."**⁴⁸ Peygamberimiz (s.a.v.), Tâif halkını İslam dinine davet etmeye gittiği zaman onunla alay ederek taşladılar.

OKUMADAN GEÇME!

Kuss b. Saide'nin Hutbesi

"Ey insanlar, geliniz, dinleyiniz, belleyiniz, ibret alınız. Yaşayanlar ölür, ölen fena bulur. Olacak olur. Yağmur yağar, otlar biter. Çocuklar doğar. Analarının babalarının yerini tutar. Sonra hepsi mahvolup gider. Vukuatın ardı arkası kesilmez, hemen birbirini kovalar. Kulak tutunuz. Dikkat ediniz. Gökte haber var. Yerde ibret alacak şeyler var. Yeryüzü bir yaygın eyvan. Gökyüzü yüksek bir tavan. Yıldızlar yürür. Denizler durur. Gelen kalmaz. Giden gelmez. Acaba vardıkları yerden hoşnut olup da mı kalıyorlar? Yoksa orada bırakılıp da uykuya mı dalıyorlar? Yemin ederim. Allah'ın indinde bir din vardır ki; şimdi bulunduğunuz dinden daha sevgilidir. Ve Allah'ın bir gelecek Peygamberi vardır ki; gelmesi pek yakın oldu. Gölgesi başınızın üstüne geldi. Ne mutlu o kimseye ona iman edip de O dahi ona hidayet eyleye. Vay o bedbahta, kim ona isyan ve muhalefet eyleye. Yazıklar olsun ömürleri gaflet ile geçen ümmetlere.

Ey cemaat! Hani, baba ve ecdad? Hani müzeyyen kaşaneler ve taştan haneler yapan Ad ve Semud? Hani, dünya varlığına mağrur olup da kavmine "Ben, sizin en büyük Rabbinizim" diyen Fir'avun ile Nemrud? Onlar, size nisbetle daha zengin ve kuvvet, kudretçe sizden üstün değil miydiler? Bu yer, onları değirmeninde öğüttü, toz etti, dağıttı. Kemikleri bile çürüyüp dağıldı. Evleri yakılıp ıssız kaldı. Yerlerini, yurtlarını şimdi köpekler şenlendiriyor. Sakın onlar gibi gaflet etmeyin. Onların yollarına gitmeyin. Her şey fanidir. Baki ancak Cenab-ı Hak'tır ki birdir, şerik ve naziri yoktur. Tapılacak ancak odur. Doğmamış doğurmamıştır. Evvel gelip geçenlerde bize ibret alacak şey çoktur. Ölüm ırmağının girecek yerleri var, ama çıkacak yerleri yoktur. Büyük küçük hep göçüp gidiyor. Giden geri gelmiyor. Cezmettim ki kamuya olan bana da olacaktır.

Kuss, Bi'set'ten önce öldü. Kabilesi Müslüman oldu. O zaman kabile reisine Hz. Peygamber sordu:

– *İçinizde Kuss'u tanıyan var mı?*

– Hepimiz tanırız, ya Resûlullah, dediler.

Resûl-i Ekrem:

– *Kuss'un Ukaz Panayırı'nda deve üzerinde söylediği konuşmasında: "Yaşayan ölür, ölen fena bulur, olacak olur." dediği hiç hatırdan çıkmaz, buyurdu.*

Orada bulunanlardan Hz. Ebu Bekir de:

– Ya Resûlullah, o gün ben de Ukaz Panayırı'nda bulunuyordum. Kuss'un söylediği sözler hep hatırımdadır, diyerek yukarıdaki hutbeyi başından sonuna kadar okudu.

Ahmed Cevdet Paşa, Kısas-ı Enbiya, C 1, s. 72

⁴⁸ Zuhuf Sûresi, 31. ayet

KENDİMİZİ DENEYELİM**A-Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.**

1. Kur'an-ı Kerim'de "...Allah'a ve Peygamber'e itaat edin." (Enfal Sûresi, 20. ayet) buyrulur. Peygamber Efendimizi (s.a.v.) örnek almak ve rehber edinmek için ona itaat etmek gerekliliği arasında nasıl bir bağ vardır? Açıklayınız.
2. Peygamberimizin (s.a.v.) örnek hayatını öğrenmek İslam dinini anlamamıza hangi yönden katkı sağlar?
3. Medine şehri, "Kur'an'la fethedilmiş" şehir olarak kabul edilir. Bunun nedenini araştırınız?
4. İslam'dan önce dünyada var olan dinler ve inançlar hakkında neler biliyorsunuz? Örneklerle açıklayınız.
5. Cahiliye Dönemi âdetlerinden günümüzde hangileri vardır? Bilgi veriniz.

B-Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin (s.a.v.) hayatını öğrenme sebeplerinden biri değildir?**
  - A) Peygamberimizi (s.a.v.) tanımak
  - B) Dinimizi tam olarak öğrenip uygulamak
  - C) Diğer dinler hakkında bilgi öğrenmek
  - D) Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetini öğrenmek
  - E) Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almak
2. **Aşağıdakilerden hangisi risâlet öncesi Arap Yarımadası'nda yaşanan olaylardan biri değildir?**
  - A) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Tâif ziyaretinde kötü muamele görmesi
  - B) Fil olayı
  - C) Kuss b. Saide'nin hutbe okuması
  - D) Kusay'ın Dârü'n-Nedve'yi inşa etmesi
  - E) Eyyâm'ü-l Arab savaşları
3. **Aşağıdakilerden hangisi İslam'dan önce sadece Arap toplumunun özelliklerinden biridir?**
  - A) Putperestlik yaygın bir inanıştı.
  - B) Okuma yazma bilenlerin sayısı azdı.
  - C) Yahudilik ve Hıristiyan inancı yaygındı.
  - D) Hinduizm inancına sahip kabileler vardı.
  - E) Ficâr savaşları yapılırdı.

KENDİMİZİ DENEYELİM

4. “Onlar bir hayâsızlık yaptıkları zaman ‘Babalarımızı bu hâl üzere bulduk. Allah da bize bunu emretti.’ derler. De ki şüphesiz Allah çirkin işleri emretmez. Siz bilmediğiniz şeyleri Allah’ın üzerine mi atıyorsunuz?” (A’raf Sûresi, 28. ayet)

Yukarıdaki ayette cahiliye insanının hangi özelliği vurgulanmaktadır?

- A) Kibirli ve gururlu olmaları
B) İftiracı olmaları
C) Allah’ı inkar etmeleri
D) Putperest olmaları
E) Tefecilik yapmaları
5. Aşağıdakilerden hangisi Mekke ile ilgili doğru bir bilgi değildir?
- A) Hz. Adem ve Hz. İbrahim Mekke’de bulunmuştur.
B) Kusay Mekke’yi şehir hâline getiren ilk kişidir.
C) Mekke bereketli topraklara sahipti.
D) Fil Olayı Mekke’de olmuştur.
E) Dârü’n-Nedve Mekke’de inşa edilmiştir.

C-Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle doldurunuz.

- Hz. Peygamberimizin (s.a.v.) şahsiyetini, ahlakını, doğumundan ölümüne kadar hayatını, onun yaşayış biçimini ve savaşlarını tüm yönleriyle inceleyen ve anlatan ilim dalına ..... denir.
- Hz. Aişe, Peygamberimizin (s.a.v.) ahlakını soran kişilere “.....” diyerek cevap vermiştir.
- Risâlet’ten önce insanların; putlara tapma, soyla övünme, adaletsizlik, zayıfları ezme, kibir gibi olumsuzlukları barındıran sosyal ve kültürel ortamına ..... denir.
- Arap Yarımadası’nda yaşayan, Hz. İbrahim’in dinini devam ettiren ve tevhid inancına mensup olan kişilere ..... denir.
- Araplar sadece haram aylar olarak bilinen muharrem, recep, zilkade ve zilhicce aylarında savaş yapmazlardı. Eğer haram aylarda savaş olursa bu savaşlara ..... denirdi.

D-Aşağıdaki doğru cümlelerin başına D, yanlış cümlelerin başına Y yazınız.

- (.....) Allah’ın (c.c.) tek ve eşsiz olduğuna inanma ve ona hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadetleri yalnızca Allah’a (c.c.) yapmaya tevhid denir.
- (.....) Arap Yarımadası’nda bulunan Hicaz Bölgesi’nde Mekke, Yesrib ve Yemen bulunmaktaydı.
- (.....) Asabiyet, nesepleri bir olsun veya olmasın birlikteliği sağlayan dayanışma duygusuna denir.
- (.....) “Eşhürü’l-Hurum” olarak bilinen muharrem, recep, zilkade ve zilhicce aylarında savaş yapılmazdı.
- (.....) Yesrib’de bulunan Evs ve Hazrec kabilelerinin, Yahudiler ve diğer kabilelerin kışkırtmasıyla kendi aralarında yaptıkları savaşlara “Ficar Savaşları” denir.

2.ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN RİSÂLET ÖNCESİ HAYATI

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Peygamberimizin (s.a.v.) ailesinden kimlerin isimlerini biliyorsunuz? Sınıfta arkadaşlarınızla bilgi alışverişinde bulununuz.
2. "Hilfü'l-Fudûl" nedir? Kuruluş amacı ve faaliyetleri hakkında araştırma yapınız.
3. Peygamberimizin (s.a.v.) sık sık Hirâ Mağarası'na gitmesinin ve burada tefekkür etmesinin sebeplerini araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

ÜNİTEMİZDEKİ KAVRAMLAR

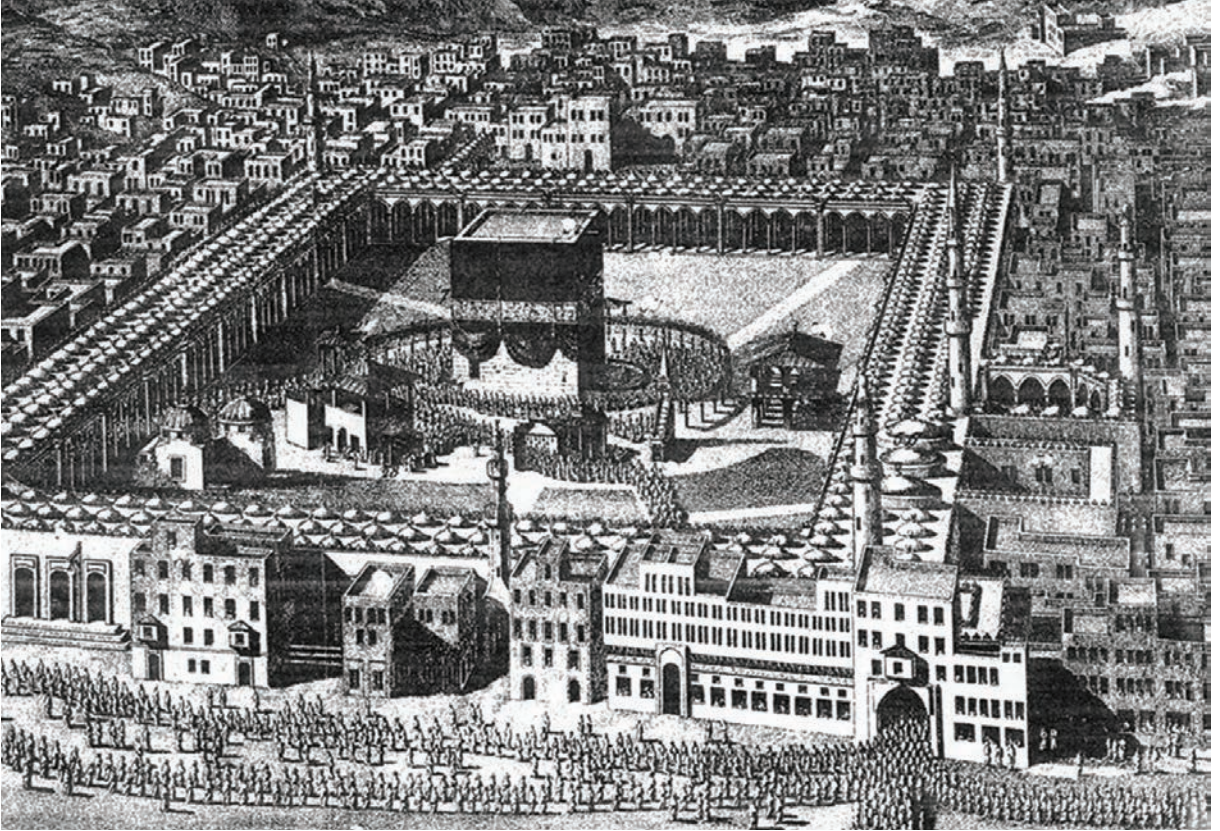
Nübüvvet, Risâlet, Hanif, Tefekkür, Hilfü'l-Fudûl, Emanet, El-Emin, Tebliğ, İsmet, Sıdk

1. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) SOYU VE AİLESİ

Hız. İbrahim'in (a.s.) duası:

“Rabbimiz! Bizi sana teslim olmuş kimseler kıl. Soyumuzdan da sana teslim olmuş bir ümmet kıl...”¹

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kureyş Kabilesi'nin köklü ailesi Haşimoğulları koluna mensuptur. Peygamberimizin (s.a.v.) soyu, Hız. İbrahim'in (a.s.) oğlu Hız. İsmail'in neslinden gelmektedir.² Babası Abdullah, dedesi Abdülmuttalib, babaannesi Fatıma'dır. Peygamberimizin (s.a.v.) annesi Âmine, dedesi Vehb, anneannesi ise Berre'dir. Peygamberimizin (s.a.v.) anne tarafı, Zühreoğulları Kabilesi'ndendir. Haşimoğulları ve Zühreoğulları Mekke olup birkaç nesil yukarıda Kilâb'da soyları birleşir. Hız. Muhammed'in (s.a.v.) hem annesi hem de babası Kureyş'in seçkin ailelerine mensupturlar.

Berthauld tarafından çizilen Osmanlı dönemine ait bir gravürde Kâbe ve Harem'in Bâbüsselâm tarafından görünüşü

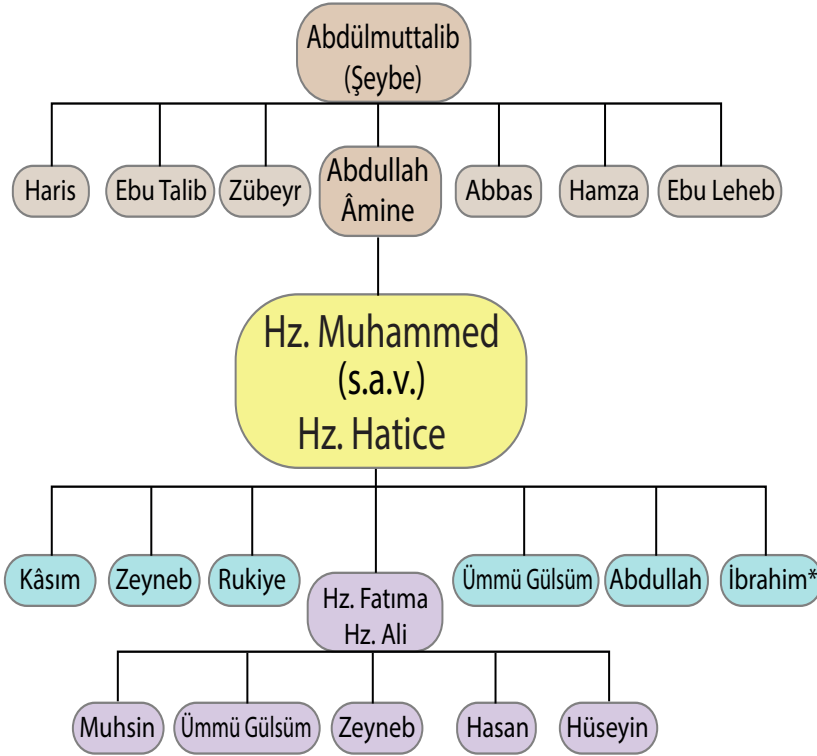
Peygamberimiz (s.a.v.) temiz ve şerefli bir nesilden gelmiştir. Bu konuda Resûl-i Ekrem Efendimiz bir hadisinde şöyle buyurmuştur: *“Ben devirden devire (nesilden nesile, aileden aileye) seçilerek intikâl eden Ademoğulları soylarının en temizinden naklolundum, sonunda içinde bulunduğum Haşimoğulları ailesinden neş'et ettim.”³*

¹ Bakara Sûresi, 128. ayet.

² İbn-i Hişam, Hız. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 1.

³ Buharî, 4/166

* Hz. Mâriye'den doğdu.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) soy ağacı

yecek on oğlu olması durumunda birini kurban edeceğine dair adakta bulundu. Abdülmuttalib, on oğlu olunca kurâ çekerek birini kurban etmeye karar verdi. Fakat her kurâda, Abdullah'ın ismi çıktı. Bunun üzerine Abdülmuttalib kendisine önerilen bir çözümle yüz deve kurban ederek adağını yerine getirmiş oldu.⁵

Peygamberimizin (s.a.v.) amcaları; Haris, Zübeyr, Ebu Talib, Ebu Leheb, Hamza ve Abbas'dır. Haris ve Zübeyr, risâletten önce vefat etmiş, diğerleri ise İslam Dönemi'ne yetişmişlerdir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) halaları ise, Âtike, Beyza, Ervâ, Berre, Safiye, ve Ümeyme'dir.⁶

Abdullah evlilik çağına geldiğinde babasının girişimleri üzerine Âmine ile evlendi. Abdullah, evlendikten birkaç ay sonra ticaret için Suriye'ye gitti. Oradan dönerken Yesrib'de (Medine) akrabalarının yanında hastalandı. Bir ay hasta yattıktan sonra iyileşemedi ve vefat etti. Peygamberimizin (s.a.v.) babasının kabri Medine'dedir. Babası vefat ettiğinde Peygamberimiz (s.a.v.) henüz dünyaya gelmemişti.⁷

ARAŞTIRALIM!

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) anne ve baba tarafının soy ağacını araştırınız. Edindiğiniz bilgileri tablo hâline getirerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

⁴ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 88.

⁵ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 94-96.

⁶ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 67.

⁷ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 98.

2. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) DOĞUMU VE ÇOCUKLUĞU

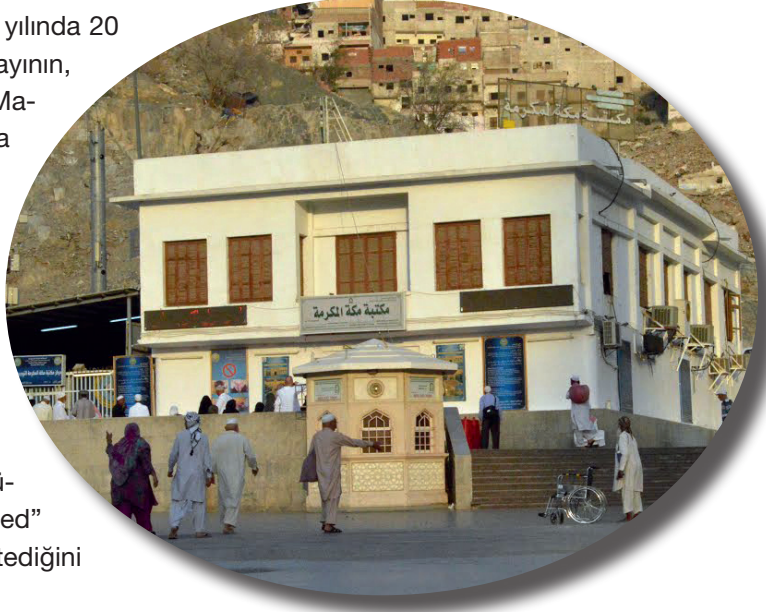
“Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”⁸

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), 571 yılında 20 Nisan pazartesi gecesi, (Rebiülevvel ayının, 12. gecesi) Mekke'nin Haşimoğulları Mahallesi'nde, bir yetim olarak dünyaya geldi. Peygamberimizin (s.a.v.) doğumundan 55 gün önce “Fil Olayı” meydana gelmişti.⁹

Âmine, doğumdan sonra Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib'e torununun dünyaya geldiği müjdesini verdi. Bunun üzerine Abdülmuttalib, gelini Âmine'yi ziyaret ettiğinde Âmine ona hamile iken gördüğü bir rüyadan dolayı çocuğa “Ahmed” veya “Muhammed” ismini vermek istediğini Abdülmuttalib'e bildirdi.¹⁰

ÖĞRENELİM!

Peygamberimizin (s.a.v.) isimleri:
Muhammed, Ahmed, Mustafa, Mahmud.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) doğduğu evin yerine yapılan kütüphane, Mekke

Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin celi sülüs hatla yazdığı Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi'ndeki "Muhammed" levhası

Abdülmuttalib büyük bir sevinçle çocuğu kucağına alarak Kâbe'ye götürdü. Allah'a (c.c.) şükretti ve çocuğa “Muhammed” ismini verdi. Abdülmuttalib, Mekke'de torunu adına ziyafet verdi. Torununa “Muhammed” ismini vermesinin sebebi sorulduğunda Abdülmuttalib, “Gökte Allah'ın, yeryüzünde halkın onu övmelerini istedim.”¹¹ cevabını verdi.

ARAŞTIRALIM!

Kur'an-ı Kerim'de, “Muhammed” ismi dört yerde, “Ahmed” ismi bir yerde geçmektedir.

Bu isimlerin Kur'an-ı Kerim'de hangi sûre ve ayette geçtiğini, ayrıca hangi anlamlara geldiğini araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

⁸ Enbiya Sûresi, 107. ayet.

⁹ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 1.

¹⁰ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 101.

¹¹ İbn KESİR, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hayatı, s. 124-125.

Bazı tarihçiler Peygamberimizin (s.a.v.) doğduğu gece olağanüstü olayların olduğunu nakletmekle beraber, aslında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğması ve peygamber olmasıyla dünyada hüküm süren Cahiliye Dönemi kapanmış, zulüm bitmiş ve putperestlik yıkılarak âdeta büyük mucizeler gerçekleşmiştir.¹²

ÖĞRENELİM!

Rebiülevvel ayının, 12. gecesi olan Peygamberimizin (s.a.v.) doğumu “**Mevlid Kandili**” olarak kutlanır. Mevlid Kandili'nde, Süleyman Çelebi'nin yazdığı, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hayatını anlatan ve onu öven “**Mevlid**” adlı naat okunur.

Naat: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) özelliklerini övmek için yazılan şiir veya kasideye denir.¹³

Peygamberimiz (s.a.v.) için yazılmış naat örneklerini araştırarak sınıfta naat okuma etkinliği yapınız.

OKUMADAN GEÇME!

MEVLİD

*Âmine hâtun Muhammed ânesi
Ol sadeften doğdu ol dür dânesi*

*Berk urup çıktı evimden nâgehân
Göklere dek nûr ile doldu cihân*

*Çünkü Abdullah 'dan oldu hâmile
Vakt erişdi hefte vü eyyam ile*

*Gökler açıldı ve feth oldu zulem
Üç melek gördüm elinde üç alem*

*Hem Muhammed gelmesi oldu yakîn
Çok alâmetler belirdi gelmedin*

*Biri meşrik biri mağribde anın
Biri dâmında dikildi Kâbe'nin*

*Ol Rebiül evvel âyın nîcesi
On ikinci gece isneyn gecesi*

*Bildim anlardan kim ol halkın yeği
Kim yakîn oldu cihâna gelmeği*

*Ol gece kim doğdu ol Hayr-ül-Beşer
Ânesi anda neler gördü neler*

*İndiler gökten melekler saf ü saf
Kabe gibi kıldılar evim tavaf*

*Dedi gördüm ol Habîbin ânesi
Bir acep nûr kim, güneş pervânesi*

*Allâhümme salli alâ Muhammedin
ve alâ âli Muhammed*

Süleyman ÇELEBİ
(Mevlid'den bir alıntı.)

¹² İrfan YÜCEL, Peygamberimizin Hayatı, s. 25.

¹³ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 271.

Peygamberimizin (s.a.v.) Sütanneye Verilmesi:

Mekke’de havanın çok sıcak olması, çocuk ölümleri ve salgın hastalıklar nedeniyle özellikle zengin ailelerinin bebekleri emzirilmek ve belli bir yaşa kadar büyütülmek üzere, köylerde yaşayan sütannelerin yanına verilirdi. Böylelikle çocuklar hem sağlıklı bir havada büyür, hem de fasih (açık ve düzgün) Arapçayı öğrenirdi. Çocuklar genellikle sekiz veya on yaşına kadar sütanne yanında kalırdı.

Araplarda kâbile yaşamı

Peygamberimiz (s.a.v.) bu geleneğe uygun olarak Tâif yakınlarında göçebe olarak yaşayan ve fasih Arapça konuşmasıyla bilinen Benî Sâ’d kabilesinden Hâlime’ye verildi.

ÖĞRENELİM!

Peygamberimizin (s.a.v.) süt kardeşleri, Abdullah, Ümeys ve Şeyma’dır. Hz. Muhammed’in (s.a.v.) sütannesi, süt babası ve süt kardeşlerinin İslamiyeti kabul ettikleri bilinmektedir.¹⁵

Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) sonraki yıllarda sütannesi ve süt kardeşleriyle ilgilenmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.), Hâlime kendisini ziyaret ettiği zaman ona “anacığım” diye hitap etmiş, saygı ve hürmet göstermiştir.¹⁶

Mekke’ye gelen diğer sütanneler, yetim bir çocuğa bakmanın kârlı olmayacağını düşünerek, Hz. Muhammed’i (s.a.v.) almak istemediler. Hâlime ilk başta tereddüt etse de Hz. Muhammed’i (s.a.v.) almayı kabul etti. Hâlime bu çocuğun evlerine uğur ve bereket getirdiğini görmüş, onu öz çocukları kadar çok sevmişti. Hz. Muhammed (s.a.v.) iki yaşındayken sütten kesilince Hâlime çocuğu annesine teslim etti. Âmine, o yıl Mekke’de veba salgını olması nedeniyle çocuğu Hâlime’ye tekrar verdi. Hâlime, dört yaşına kadar Peygamberimizle (s.a.v.) ilgilenerek onu tekrar annesinin yanına getirdi.¹⁴

Peygamberimizin (s.a.v.) Annesi Âmine’nin Vefat Etmesi:

Hız. Muhammed (s.a.v.), altı yaşına kadar annesinin yanında dedesi, amcaları ve diğer akrabalarıyla birlikte büyük bir şefkatle büyüdü. Âmine, oğlu ve hizmetçisi Ümmü Eymen’le birlikte akrabalarını ve eşinin kâbrini ziyaret etmek için Medine’ye gitti.¹⁷

¹⁴ İbn KESİR, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in Hayatı, s. 127-129.

¹⁵ İbn İshâk, e-Sîre, tah. Muhammed Hamidullah, s. 25-28.

¹⁶ İbn Sa’d, et-Tabakatü’l Kübra, I, s. 113.

¹⁷ İbn KESİR, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in Hayatı, s. 130.

Âmine, Muhammed (s.a.v.) ve Ümmü Eymen bir ay Medine’de misafir kaldılar. Medine’yi çok seven Hz. Muhammed (s.a.v.), annesiyle beraber dayılarını ve babasının kâbrini ziyaret etti. Peygamberimiz (s.a.v.) Medine’de dayılarının çocuklarıyla oyunlar oynadı, ata binmeyi, yüzmeyi ve ok atmayı öğrendi. Ziyaretlerini bitirdikten sonra Mekke’ye dönmek için yola çıktılar. Ebva köyüne geldiklerinde Âmine hastalandı ve genç yaşta vefat etti.¹⁸

Ümmü Eymen önce babasız, sonra annesiz kalan Peygamberimizi (s.a.v.) Mekke’ye getirerek dedesi Abdülmuttalib’e teslim etti.

OKUMADAN GEÇME!

Âmine, vefatından hemen önce yetim oğluna bakarak şöyle dedi:

“Her yaşayan ölür. Her yeni eskir. Her çok azalır. Her büyük yok olur. Şüphesiz ben de öleceğim, ama devamlı anılacağım. Çünkü dünyaya oğlumu hayırlı bir insan olarak bırakıyorum.”¹⁹

Dedesi Abdülmuttalib’in Peygamberimize (s.a.v.) Sevgisi:

Hız Muhammed (s.a.v.) artık dedesinin yanında kalmaya başladı. Peygamberimizin (s.a.v.) bakımında Ümmü Eymen Abdülmuttalib’e yardım ederek büyük destek olmuştur. Abdülmuttalib, Peygamberimizi (s.a.v.) yanından hiç ayırmıyor, birlikte Kâbe’nin etrafında ve Mekke’nin sokaklarında geziyor, toplantılara onu da götürüyordu. Peygamberimiz (s.a.v.) zamanının büyük kısmını dedesiyle geçiriyordu. Dedesi kendi çocuklarından daha çok onunla ilgileniyor, hatta Hz. Muhammed (s.a.v.) olmadan sofraya oturmuyordu.

Abdülmuttalib, oğlunun yetimi olan Peygamberimize (s.a.v.), babasının yokluğunu hissettirmiyor, ona büyük bir şefkâtle davranıyordu. Kâbe’nin gölgesindeki özel minderine sadece onun oturmasına izin veriyordu. Minderden kaldırmak isteyenlere ise Abdülmuttalib “Oğlumu bırakın. Allah’a yemin ederim ki ileride bunun şanı büyük olacaktır.” diyerek onun sırtını okşuyor ve seviyordu. Abdülmuttalib seksen iki yaşına gelmişti. Hz. Muhammed’i (s.a.v.) emanet edecek ve onu himaye edecek birini seçmesi gerekiyordu. Abdülmuttalib, hastalandığında oğullarını yanına çağırırdı ve onu Ebu Talib’e emanet etti. Peygamberimiz (s.a.v.) sekiz yaşında iken dedesi vefat etti. O, bu duruma çok üzülmüş hatta arkasından gözyaşı dökmüştü.²⁰

Amcası Ebu Talib’in Peygamberimizi (s.a.v.) Himaye Etmesi:

Peygamberimiz (s.a.v.) dedesi vefat edince amcası Ebu Talib ve yengesi Fatıma’nın yanında yaşamaya başladı. Ebu Talib çok varlıklı biri olmamakla birlikte, kalabalık bir aileye sahipti. Peygamberimizin (s.a.v.) amcası, Kureyşlilerin saygı gösterdiği, ticaretle uğraşan güçlü biriydi.

ÖĞRENELİM!

Peygamberimiz (s.a.v.), amcasını ve yengesini çok severdi. Yengesi Fatıma vefat ettiğinde, Hz. Muhammed (s.a.v.) sanki annesi vefat etmiş gibi üzüldüğünü ifade etmişti.

Ebu Talib, Hz. Muhammed’i (s.a.v.) kendi öz çocuğu gibi sever, gittiği her yere onu da götürür, öksüz ve yetim olduğunu ona hissettirmemeye çalışırdı. Ebu Talib, bazen Peygamberimizi (s.a.v.) yanına alıp onunla uyur, o gelmeden yemeğe başlamazdı.²¹

¹⁸ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed’in Hayatı, C 1, s. 106.

¹⁹ Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, çev. Prof. Kâmil MİRAS, C 2, s. 699.

²⁰ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed’in Hayatı, C 1, s. 106-107.

²¹ İbn KESİR, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in Hayatı, s. 136.

Hız Muhammed (s.a.v.) büyüdüğünde amcasının ve Mekkelilerin koyunlarını otlatarak ailesinin geçimine yardım etmeye başladı. Koyunları sabah otlatmaya götürür, akşam eve gelirdi. Bu sayede Mekke'nin çevresindeki dağlara ve ovalara gitmiş, tabiatı gözleme ve seyretme imkânı bulmuştur. Boş durmayı sevmeyen Peygamberimiz (s.a.v.) arkadaşları oyun oynarken amcasına yardım ederek destek olmuştur.

Çobanlık yapmak, çöl hayatında geçim kaynağıydı.

Çobanlık yapmak, çöl hayatında geçim kaynağıydı. Sürüden sorumlu olmak; onların karnını doyurmak, tehlikelerden korumak ve emaneti teslim etmek demektir. Ayrıca Peygamberimiz (s.a.v.) çobanlık yaparak, Mekkelilerin cahiliye âdetlerinden ve günlük hayatlarındaki kötülüklerden uzak durmuştu.

Ebu Talib, bazen ticaret için yolculuğa çıkardı. Peygamberimiz (s.a.v.) on iki yaşına geldiğinde Ebu Talib, ticaret için Suriye'ye gitmeye karar verdi. Bu seyahatten haberi olan Hz. Muhammed (s.a.v.) amcasından kendisini de götürmesini rica etti. Amcası kırmayarak yolculuğa yanında onu da götürdü.²² Bu, Peygamberimizin (s.a.v.) Arabistan dışına yaptığı ilk yolculuktu.²³

OKUMADAN GEÇME!

Dünyada babasız ve annesiz kalan Peygamberimizi (s.a.v.), Yüce Allah (c.c.) himayesiz bırakmadı. Önce dedesinin, sonra da amcasının yanında himaye etti. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle ifade edilir: **"Rabbin seni yetim bulup da barındırmadı mı?"**²⁴

Ebu Talib, Peygamber Efendimizi (s.a.v.) çocukluğunda, gençliğinde ve peygamberliği döneminde her zaman korudu ve onun yanında oldu. Son nefesine kadar Ebu Talib, yeğenini hiçbir konuda yalnız bırakmadı. Hicretten kısa bir süre önce Ebu Talib vefat etti.

ARAŞTIRALIM!

Peygamberimizin (s.a.v.) çocukluk döneminde karşılaştığı zorlukları, mücadeleleri ve bunlar karşısında nasıl davrandığı konusunu araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

²² İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 111.

²³ Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, C 1, s. 47.

²⁴ Duhâ Sûresi, 6. ayet.

3. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) GENÇLİK DÖNEMİ

Hız. Muhammed (s.a.v.) ticareti amcasına yardım ederek öğrenmiş, Ebu Talib ihtiyarlayınca, ticarete kendisi devam etmişti. Peygamberimiz (s.a.v.) bu dönemde, çeşitli yerlere seyahat ederek ticaret yapıyordu. On yedi yaşındayken amcası Zübeyr ile yaptığı Yemen seyahati bunlardan biridir.

Doğu Arabistan, Habeşistan ve diğer yerlere yaptığı seyahatler Peygamberimizin (s.a.v.) hem ticaretin inceliklerini görmesini sağlıyor, hem de onda derin izler bırakıyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) farklı yerleri geziyor, çeşitli inançta insanlarla konuşuyor, onların dinlerini, dillerini, kültürlerini ve siyasi durumlarını öğrenme imkânı buluyordu.

Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.), peygamber olmadan önce Mekke halkı tarafından sevilen, hem sosyal hayatta hem de ticari hayatta güvenilen biriydi. O, çevresinde iffeti, adaleti, merhameti ve cesaretiyle sevildiği kadar, her konuda güvenilen biriydi. Bundan dolayı onu **Muhammedü'l-Emin** (Güvenilir Muhammed) ve **el-Emin** (Güvenilir) diye çağırılmışlardır.²⁵

İçinde bulunduğu cahiliye âdetlerinden, zevk ve safadan uzak, sade bir hayat yaşayan Peygamberimiz (s.a.v.), hiçbir zaman putlara tapmamış, içki içmemiş ve ahlaka aykırı herhangi bir davranışta bulunmamıştır.²⁶

Peygamberimiz (s.a.v.) hiçbir zaman fakiri zenginden, yaşlıyı çocuktan, kadını erkekten, köleyi hür olandan ayırmamış herkese saygı ve sevgi ile muamele etmiştir. Adil ve dürüst olan Hız. Muhammed (s.a.v.) söz verdiğinde sözünde durur, yalan söylemezdi. Güler yüzlü ve sakin bir mizaca sahip olan Peygamberimiz (s.a.v.) akıl ve zekâ bakımından üstün, cömert ve yardımseverdi.

ARAŞTIRALIM!

Peygamberimizin (s.a.v.) güzel ahlakıyla ilgili ayet ve hadisleri araştırarak edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

Peygamberimizin (s.a.v.) Hilfü'l-Fudûl'a Katılması:

Mekke'de kabileler arasında sürekli savaşlar yapılıyor, şehir maddi manevi büyük zarar görüyordu. Son yapılan Ficâr Savaşı basit bir sebepten çıkmış, fakat çok kan dökülmüş ve pek çok insan boş yere ölmüştü.²⁷

Mekke'de âşâyiş bozulmuş, can ve mal emniyeti kalmamış, hırsızlık, gasp, zulüm ve haksızlıklar önlenemez bir hâl almıştı. Kötülükler artıyor, zengin ve güçlü insanlar, fakir ve zayıf insanların haklarını ihlâl ediyor, onları eziyordu. Mazlum insanların haklarını arayacak ve savunacak bir merci yoktu.

Mekkeli tüccar Âs bin Vâil, Yemen'den gelen bir tüccarın mallarını satın almış, fakat ücretini ödememişti. Tüccar, bazı kabilelerden yardım istemiş, fakat kimse Âs bin Vâil'e karşı adama yardım etmemişti. Durumu Kureyş Kabilesi'ne bildiren tüccarın yardım çağrısı üzerine, Peygamberimizin (s.a.v.) amcası

²⁵ İbn-i Hişam, Hız. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 114.

²⁶ İbn KESİR, Hız. Peygamber (s.a.v.)'in Hayatı, s. 139.

²⁷ İbn KESİR, Hız. Peygamber (s.a.v.)'in Hayatı, s. 141.

Arap kabileleri arasında yapılan savaşlarda çok kan dökülmüş pek çok insan boş yere ölmüştü.

Zübeyr ile zengin ve saygı gösterilen Abdullah bin Cüd'ân başkanlığında **Hilfü'l-Fudûl Antlaşması** yapıldı. Bu antlaşmaya göre üyeler, Mekke'de zulmü önlemek için, Mekkeli veya yabancı hiç kimseye, haksızlık yaptırmamaya yemin ettiler. Âs bin Vâil'e giderek gasp edilen malın ücretini aldılar.²⁸

Bu toplantıya, amcalarıyla birlikte yirmi yaşında iken Peygamberimiz (s.a.v.) de katılmış ve risâletten sonra bu ittifaktan övgüyle bahsederek şöyle demiştir: *"İslam'da böyle bir anlaşmaya çağılısam derhâl kabul ederim."*²⁹ Hilfü'l-Fudûl'un üyeleri, mazlumların yanında yer alarak Mekke'deki haksızlıkları engellediler ve zulmün karşısında durdular.

DÜŞÜNELİM!

Peygamberimizin (s.a.v.) "İslam'da böyle bir anlaşmaya çağılısam derhâl kabul ederim." hadisinden hareketle bu birliğin bizlere nasıl örnek oluşturacağını düşünelim ve bunları listeleyelim.

► Mazlumların yanında olmak,

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

ÖĞRENELİM!

Hilfü'l-Fudûl (Erdemliler Birliği), haksızlık ve zulümle mücadele etmek ve savaşmak için, erdemli ve sağduyulu insanlar tarafından oluşturulan birliktir.³⁰

²⁸ bk. İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 83; Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, C 1, s. 52.

²⁹ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 83.

³⁰ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 139.

Peygamberimizin (s.a.v.) Ticaretle Uğraşması:

Mekke’de ziraat yapılamadığı için Hz. Muhammed’in (s.a.v.) ailesi de diğer Mekkeliler gibi ticaretle geçimlerini sağlamışlardı. Gençliğinde Peygamberimiz (s.a.v.), başta Ebu Talib olmak üzere amcalarının yanında ticareti öğrenmiş ve ticaret hayatına atılmıştı.

Hz. Muhammed (s.a.v.), yirmi yaşlarında ticaret hayatında herkesin güvendiği ve mallarını emanet ettiği bir tüccar olmuştu. O, söz verdiğinde sözünde durmuş, yalan söylememiş, başkalarına zarar verecek veya incitecek bir davranışta bulunmamıştı. Mekke halkı, onun bu güzel ahlakını takdir etmiş ve ona Muhammedü’l-Emin demişti.

OKUMADAN GEÇME!

Mekkeli Kays b. Sâib, Peygamberimizden (s.a.v.) daha iyi bir iş ortağına rastlamadığını belirterek, onun ticaret ahlakını şöyle anlatmıştır:

“Ticari bir yolculuğa çıkacağı zaman kendisine bazı işleri havale ettiğim olurdu. Yolculuktan döndüğüm zaman benim tamamen memnun kalacağım bir şekilde hesap görmeden kendi evine çekip gitmezdi. Buna karşılık ben seyahate çıktığımda bana bir iş havale ederse, döndüğüm zaman, herkes bana kendi işleri hakkında sorular sorarken o, bana sadece sağlık ve afiyette olup olmadığını sorardı.”³¹

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bazı ticari seferlere amcalarıyla birlikte gitmiş, bazılarını ise tek başına idare etmiştir. O, gittiği ticari seferlerde başarı göstermiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) Yemen’e, Doğu Arabistan’a ve diğer bazı bölgelere çeşitli ticari yolculuklar yapmıştır.

Hz. Muhammed’in (s.a.v.) kendi sermayesi olmadığı için ortaklık yaparak ticaret yapmıştır. İş ortaklarından bazıları Kays bin Sâib ve Hz. Hatice’dir (r.a.).*

ARAŞTIRALIM!

Tüm peygamberler, kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayacak işlerle meşgul olmuşlardır.

Peygamberlerin yaptığı meslekleri Kur’an-ı Kerim’den ve hadislerden araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Mekke’nin zengin ve ileri gelenlerinden biri olan Hz. Hatice (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) güvenilir ve ticari ilişkilerde kâr getiren biri olduğunu bildiği için onunla birlikte birçok defa ortak ticaret yaptı. Bunlardan biri de Peygamberimizin (s.a.v.) yanında Hz. Hatice’nin (r.a.) hizmetçisi Meysere’nin de katıldığı, Suriye’ye yaptığı ticari seferdi. Peygamberimiz (s.a.v.) bu ticari seferden büyük bir kâr yaparak döndü. Peygamberimizin (s.a.v.) ahlakından çok etkilenen Meysere, bu durumu Hz. Hatice (r.a.) ile paylaşarak onun hem güzel ahlakından, hem de ticari hayattaki becerisinden övgüyle bahsetti.³²

³¹ Ahmed bin Hanbel, C III, 425.

* r.a. : Radiyallahu anh: “Allah ondan razı olsun” anlamındadır. Sahabelerin ismi anıldığında söylenir.

³² İbn-i Hişam, Hz. Muhammed’in Hayatı, C 1, s. 119.

Peygamberimizin (s.a.v.) Hz. Hatice (r.a.) ile Evliliği ve Çocukları:

Hz. Hatice (r.a.), Mekke'nin zengin ve soylu kadınlarından biriydi. O, ticaretle uğraşan, akıllı ve namuslu bir kadındı. Hz. Hatice'ye (r.a.) dul kaldıktan sonra birçok evlilik teklif edildiyse de o, bunların hiçbirini kabul etmemişti. Peygamberimizi (s.a.v.) ortak yaptıkları işlerde yakından tanıma fırsatı bulan ve ondan çok etkilenen Hz. Hatice (r.a.) ona evlilik teklif etti. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), amcalarıyla bu teklifi istişare ederek evliliği kabul etti. Nikah, Hz. Hatice'nin (r.a.) evinde kıyıldı ve misafirlere büyük bir ziyafet verildi.³³

Yirmi beş yaşına kadar amcası Ebu Talib'le yaşayan Peygamber Efendimiz (s.a.v.), amcasının yanından ayrılarak eşi Hz. Hatice'nin (r.a.) yanına taşındı. Peygamberimiz (s.a.v.) ve Hz. Hatice'nin (r.a.) hayatında yeni bir sayfa açılmıştı. Evlendikten sonra maddî sıkıntılardan kurtulan Hz. Muhammed (s.a.v.), ticaret hayatına devam etti. İki arasında sevgi, saygı ve muhabbet dolu aile hayatı tüm Müslümanlara örnek olmuştur. Hz. Hatice (r.a.), öncesinde olduğu gibi peygamberliği döneminde de Hz. Muhammed'in (s.a.v.) en büyük destekçisi oldu.

ÖĞRENELİM!

Peygamberimizin (s.a.v.) erkek çocukları: Kasım, Abdullah ve (Eşi Mariye'den) İbrahim'dir.

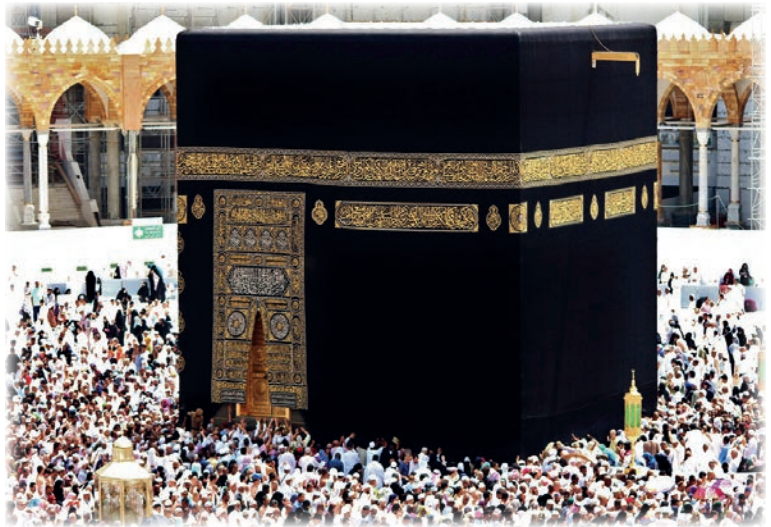
Peygamberimizin (s.a.v.) kız çocukları: Zeyneb, Rukiye, Ümmü Gülsüm ve Fatıma'dır.

Peygamberimizin (s.a.v.) bu kutlu ve saadet dolu evliliğinden ikisi erkek, dördü kız olmak üzere altı çocuk dünyaya geldi. Onların isimleri; Kasım, Zeyneb, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fatıma ve Abdullah'tır. Peygamberimiz (s.a.v.) doğan tüm çocukları için kurban kesmiş, cahiliye âdetlerinde olduğu gibi kız erkek ayrımını yapmamıştır.

Peygamberimizin (s.a.v.) oğulları; Kasım iki yaşındayken, Abdullah ve İbrahim ise bebekken vefat ettiler. Kızları büyüdü ve evlendiler. Hz. Fatıma (r.a.) hariç diğer kızları Peygamberimiz (s.a.v.) hayatta iken farklı zamanlarda vefat ettiler. Hz. Ali (r.a.) ile evlenen Hz. Fatıma (r.a.) ise Peygamberimizin (s.a.v.) vefatından altı ay sonra vefat etmiştir. Peygamberimizin (s.a.v.) tüm kızları İslam döneminde yaşamış, Müslüman olmuş ve Medine'ye hicret ederek, Peygamberimizin (s.a.v.) yanında yer almışlardır.

Peygamberimizin (s.a.v.) Kâbe Hakemliği:

Mekke'de sık sık meydana gelen sel baskınları ve yangınlar nedeniyle Kâbe büyük bir zarar görmüş, hatta bazı duvarlarında büyük çatlaklar oluşmuştu. Binanın tavanı da olmadığı için hırsızlar çok yüksek olmayan duvarlardan aşarak bazı kıymetli eşyaları çalmıştı. Peygamberimiz (s.a.v.) otuz beş yaşında iken Kureyşliler, Kâbe'yi tamir etmeye karar verdiler. Tam bu sırada Kızıldeniz'de fırtınaya tutulan bir

Kâbe, Mekke

³³ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 117.

Bizans gemisi Cidde yakınlarında zarar görerek karaya oturmuştu. İçlerinden Velid bin Muğîre'nin bulunduğu bir grup Kureyşli, kazanın olduğu yere giderek geminin enkazını Kâbe'nin inşaatında kullanmak üzere satın aldılar. Ayrıca gemide bulunan bir inşaat ustasını da Kâbe'nin tamiri için Mekke'ye davet ettiler.³⁴

Kureyşliler aralarında kura çekerek iş bölümü yaptılar. Kâbe'nin tamiri için para toplandı. Herkes bu paranın helâl ve temiz kazançtan olmasına özen gösterdi. Kâbe duvarları Hz. İbrahim'in (a.s.) yaptığı temele kadar yıkıldı. Her kabile kendi payına düşen yeri örmeye başladı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu inşaatı amcası Abbas ile birlikte taş taşıyarak çalıştı. Kâbe yeniden inşa edildi. Fakat Hacerü'l-esved'in Kâbe duvarındaki yerine konulması hususunda anlaşmazlık çıktı. Çünkü her kabile bu şerefin kendine ait olmasını istedi. Bazı kabileler bunu başkalarına yaptırmayacaklarına dair yemin etti. Anlaşmazlık neredeyse savaşa dönüşecekti. Hatta inşaatı birkaç gün ara verildi. Bu arada Kureyş'in en yaşlı bireyi Ebu Ümeyye bin Muğîre'nin teklifi üzerine, Harem-i Şerif'in Beni Şeybe kapısından ilk giren şahsı hakem tayin etmeye karar verdiler. Bir süre sonra kapıdan Peygamber Efendimiz (s.a.v.) girince Kureyşlilerin hepsi çok memnun oldular ve "İşte Emin, işte Muhammed geldi. Onun vereceği karara razıyız."³⁵ dediler.

Hakem olan Hz. Muhammed (s.a.v.), bir örtü getirerek yere serdi. Hacerü'l-esved'i üzerine koydu ve her kableden bir temsilcinin örtünün ucundan tutup kaldırmasını istedi. Peygamberimiz (s.a.v.) Hacerü'l-esved'i elleriyle alarak yerine yerleştirdi. Kureyşliler, aralarında tekrar ciddi bir çatışma oluşturacak bu problemin Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından mantıklı ve adil bir şekilde çözülmesinden çok memnun oldular. Bu gibi olaylar, risâletten önce Peygamber Efendimizin (s.a.v.) kavmi arasındaki saygın yerini açıkça göstermektedir.

Kâbe'nin köşesinde yer alan Hacerü'l-esved (Siyah taş)

NELER ÖĞRENDİK?

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) doğumundan risâletine kadar olan sürede yaşadığı bazı önemli olayları sırasıyla yazalım.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....

³⁴ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 118-119.

³⁵ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 120-122.

4. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) NÜBÜVVET ÖNCESİ AHLAKİ OLGUNLUĞU

DÜŞÜNELİM!

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) “Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.”³⁶ hadis-i şerifindeki “güzel ahlak” ifadesinden ne anladığınızı aşağıya yazınız.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

Peygamberimizin (s.a.v.) çocukluğu, gençliği ve nübüvvet dönemi, Müslümanlar için model bir hayattır. O, her konuda ve her işte hayatının her döneminde örnek bir insan olmuştur. Kur’an-ı Kerim’de **“İçinizden Allah’ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar, Allah’ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki Resûlullah’ta güzel bir örneklik vardır.”³⁷** buyurulmuş ve onun hayatı, Müslümanlara örnek bir hayat olarak gösterilmiştir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) dünyaya geldiğinde insanlık Cahiliye Dönemi’ni yaşıyordu. Dünyanın diğer yerlerinde olduğu gibi Arap Yarımadası’nda da haksızlıklar ve kötülükler çoğalmıştı. Toplum ahlakı bozulmuş, güçlü olanlar, zayıf ve kimsesiz insanları eziyor, onlara her türlü kötülüğü yapıyordu. Haksızlığa uğrayanların hakkını arayacağı bir yer yoktu. İnsanlar arasında içki içmek, kumar oynamak, fal bakmak ve ahaksız davranışlarda bulunmak, putlara tapmak yaygındı. Kadın ve kızlara değer verilmiyordu. Cahiliye Dönemi kötü ahlakın yaygın olduğu bir dönemdi. İnsanlar yaptıklarının sonucunu düşünmeden davranıyor, cahilce yaşıyorlardı.

ÖĞRENELİM!

Nübüvvet: Allah’ın (c.c.) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurma anlamına gelir. Nübüvvet, peygamberlik, risâlet, nebilik ve elçilik kavramları eş anlamlıdır.³⁸

Hız Muhammed (s.a.v.), daha doğmadan yetim kalmış, küçük yaşta annesini kaybetmiş bir öksüzdü. Hem yetim hem de fakir olarak büyümüştü. Hayatını öksüz ve yetim olarak sürdüren Hız Muhammed (s.a.v.), herkesin sevdiği ve güvendiği örnek bir insan olmuştu. Peygamberimiz (s.a.v.) kendi ahlakının oluşmasıyla ilgili bir hadisinde şöyle buyurur: **“Beni Rabbim terbiye etti ve en güzel şekilde terbiye etti.”³⁹** Peygamberimiz (s.a.v.) şaka da olsa yalan söylemezdi.

Hız Muhammed (s.a.v.) her zaman adaletli davranır, haklının ve doğrunun yanında olurdu. Kimseye haksızlık yapmazdı. Peygamberimiz (s.a.v.), çözümü zor meselelerde hakemlik yapmış, verdiği karara

³⁶ İbn Hanbel, Müsned, C 2, s. 381.

³⁷ Ahzâb Sûresi, 21. ayet.

³⁸ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 287.

³⁹ Suyûti, Camiu’s-Sağır, C 1, s. 25.

herkes saygı gösterip kabul etmişti. Mekkeli zenginler, ona güvenerek kıymetli eşyalarını, altınlarını, paralarını emanet etmiş, onun sadakatinden hiç şüphelenmemişlerdi. Peygamberimiz (s.a.v.) en zor zamanlarda bile bu emanetlere ihanet etmemiş, onları sahiplerine iade etmişti. Hz. Hatice (r.a.) onun güvenilir olduğunu bildiği için malını rahatlıkla teslim etmiş, bu güzel ahlakından dolayı onunla evlenmişti.⁴⁰ Peygamberimizdeki (s.a.v.) bu özellikler peygamberlik sıfatlarından **sıdk** ve **emanettir**. **Sıdk**, doğru sözlü olmak, söz ve davranışların birbirine uyması demektir. **Emanet**, güvenmek demektir. Eminlik, güvenilirlik anlamında peygamberliğin en önemli özelliklerinden biridir.⁴¹

Cahiliye Dönemi'nin hurafe ve kötülükleri içinde büyüyen Peygamberimiz (s.a.v.), kötü ortamlara girmediği gibi kötü davranışlarda da bulunmamıştır. Küçükken ve gençliğinde çobanlık yapan Peygamberimiz (s.a.v.), koyun otlatmak için sık sık şehirden uzaklaşır, şehrin kötülüklerinden uzak kalırdı. O, putlardan nefret ederdi. Mekkeliler eğlence hayatına çok düşküdü. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) eğlence ortamlarını sevmez, cahiliye geleneklerinin olduğu hiçbir şeye iltifat etmezdi. Diğer tüm peygamberler gibi Peygamberimiz de (s.a.v.) korunmuştur. İsmet sıfatı peygamberlerin günahattan korunmuş olduğunu ifade eden bir terimdir.⁴² Peygamberimiz (s.a.v.), nübüvvetten önce de yaşadığı toplum içinde saygın, güvenilir ve iffetli bir kişiydi.

ÖĞRENELİM!

Peygamberlerin sıfatları: Sıdk - Emanet - İsmet - Fetanet - Tebliğ

Sıdk: Peygamberlerin, hayatlarının hiçbir anında yalan söylememeleri ve doğru davranmalarınıdır.

Emanet: Peygamberlerin her zaman ve her yerde güvenilir olmalarıdır.

İsmet: Allah'ın (c.c.), peygamberlerini her türlü günahattan; şirkten, küfürden ve zulüm yapmaktan korumasıdır.

Fetanet: Peygamberlerin üstün zekâ ve kavrayış gücüne sahip olmalarıdır.

Tebliğ: Peygamberlerin, Allah'ın (c.c.) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmeleridir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) nübüvvetten önceki hayatında pek çok acı ve sıkıntılı olaylar yaşadı. Doğmadan önce babası, altı yaşındayken annesi, sekiz yaşındayken dedesi vefat etti. Peygamberimiz (s.a.v.) evlat acısını da birkaç kez yaşadı. Hz. Muhammed (s.a.v.) bu sıkıntıların karşısında metanetle durdu ve güzel bir **sabır** gösterdi.

Hz. Muhammed (s.a.v.) **çalışmayı** çok severdi. Küçük yaşta amcasına yardım etmek ve destek olmak için çobanlık yaptı. Büyüdüğünde amcasının yanında ticareti öğrenerek ticaret yapmaya başladı. Ticaretle uğraşmak Peygamberimize (s.a.v.) **cesaret**, yağmacı ve soygunculara karşı **uyanıklık** gibi vasıflar kazandırmıştır. O, hiç kimseye yük olmadan kendi alınteri ile kazancını temin etmişti.⁴³

İslam'dan önce kötülüğün hâkim olduğu dönemde Resûl-i Ekrem (s.a.v.) her zaman **hak** ve **adaletten** yana olmuştu. O, gençlik yıllarında Hilfü'l-Fudûl'a katılmış, haksızlığa uğrayan kişilerin yanında bulunmuş, Kâbe hakemliğindeki sorunu ise adaletli bir şekilde çözerek herkesi memnun etmişti.

⁴⁰ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 80.

⁴¹ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s.72, 330.

⁴² Mehmet BULUT, "İsmet", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 23, s. 134-136.

⁴³ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 77.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) arkadaşlık ilişkilerinde olduğu gibi aile reisliğinde de örnek bir şahsiyetti. Peygamberimiz (s.a.v.) arkadaş seçimine dikkat ederdi. Kötü ve ahlaksız kişilerle arkadaşlık yapmazdı. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) en yakın arkadaşı Hz. Ebu Bekir (r.a.), insanlar tarafından sevilen, dürüst ve güvenilir biriydi.

Peygamberimizin (s.a.v.) eşi, Hz. Hatice (r.a), iffetli, olgun ve saygın bir kadındı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) **merhametli, şefkatli, sorumluluklarını bilen** bir eş idi. O, ailesine karşı **sabırlı ve hoşgörülüydü**. Hz. Muhammed (s.a.v.) ailesinin rızkını alın teriyle kazanan, onları hiç kimseye muhtaç etmeyen **onurlu ve çalışkan** bir babaydı.

DÜŞÜNELİM!

Peygamber Efendimizi (s.a.v.) en iyi tanıyanlardan biri olan Hz. Hatice (r.a.), ilk vahiy geldiğinde Peygamberimizin (s.a.v.) ahlakı hakkında şöyle demiştir:

“Müjdeler olsun! Sen sözün doğrusunu söylersin, emaneti gözetirsin, akrabaları ilgilenirsin, güzel ve iyi ahlaklısın. Hiç endişe etme! Yüce Allah, seni hiçbir zaman utandırmaz, üzüntüye uğratmaz. Çünkü sen, akrabasına bakarsın, işini görmekten âciz olanların yükünü taşırsın. Yoksulara kimsenin vermediğini verir, kazandıramadığını kazandırırısın, misafirlerini ağırlarsın, uğradıkları musibet ve felaketlerde halka yardım edersin.”⁴⁴

Hz. Hatice'nin (r.a.) Peygamberimiz (s.a.v.) hakkında söylediği örnek davranışları aşağıya yazalım.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) ticaretle uğraşırđı. Onunla ticaret yapanlar çok memnun kalır, onun iş ahlakına gıpta ederlerdi. Mekkeliler en değerli eşyalarını ona emanet eder ve güvenirlerdi. Onun hile yapmayacağını ve aldatmayacağını iyi bilirdiler.

Hz. Muhammed (s.a.v.) hayatının her döneminde güzel ahlakıyla insanlara örnek olmuştur. Bu yüzden Müslümanlar, Peygamberimizi (s.a.v.) örnek almalı; merhamet, çalışkanlık, güven, emanet, adalet, sabır ve cesaret gibi güzel davranışlarını öğrenmek için çaba sarf etmelidir.

Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de bize Peygamberimizi (s.a.v.), **“Elbette sen üstün bir ahlaka sahipsin.”**⁴⁵ diyerek tanımlamış ve onu örnek almamızı emretmiştir. Müslümanlar, dinlerini yaşamak ve güzel ahlaka sahip olmak için Peygamberimizin (s.a.v.) ahlakını örnek almalı ve kendi hayatlarına uygulamalıdır.

⁴⁴ Buhari, Tefsir, 96.

⁴⁵ Kâlem Sûresi, 4. ayet.

OKUMADAN GEÇME!

Peygamberimizin (s.a.v.) güzel ahlakla ilgili duası:

“Allah’ım, ahlakın en güzeline erişmek için bana yol göster; çünkü en güzel ahlakı bana gösterecek olan sensin. Kötü ahlakı benden uzaklaştır; çünkü kötü ahlakı benden uzak tutacak olan ancak sensin.”⁴⁶

“Elbette sen üstün bir ahlaka sahipsin.”

Kâlem Süresi, 4. Ayet

ARAŞTIRALIM!

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) güzel ahlakı ile ilgili ayet ve hadisleri araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 94-95.

5. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) HİRÂ'DA TEFEKKÜR GÜNLERİ

Hira Dağı, Mekke

“Onlar ayakta dururken, otururken, yatarken hep Allah’ı anarlar; ‘Rabbimiz! Sen bunu boşyere yaratmadın, seni tenzih ve takdis ederiz, bizi cehennem azabından koru!’ ”⁴⁷

Hz. Muhammed (s.a.v.) otuz beş yaşlarındayken Mekke’den 5 km uzaklıkta bulunan Hirâ (Nur) Dağı’ndaki mağaraya çekilip tefekkür ediyordu. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalibin de zaman zaman Hirâ’da inzivaya çekildiği bildirilmektedir.⁴⁸

Peygamberimizin (s.a.v.) hayatında çok önemli bir yeri bulunan Hirâ Dağı, düşünme ve inziva için çok uygun bir yerdi. Bir insan boyu yüksekliğinde ve genişliğinde olan Hirâ Mağarası’na oturunca görülen tek yer Kâbe idi.⁴⁹

ÖĞRENELİM!

Tefekkür: İnce düşünmek ve kavramak demektir. Allah’ın (c.c.) ayetleri, yarattığı tüm varlıklar ve olaylar üzerinde düşünmektir.⁵⁰

Hanif: İslam’dan önce Hz. İbrahim’in (a.s.) tebliğ ettiği dine tâbi olan kişilere denir.⁵¹

⁴⁷ Âl-i İmrân Sûresi, 191. ayet.

⁴⁸ bk. Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, C 1, s. 73.

⁴⁹ Ali b. Burhanettin El Halebî, İnsanü’l-Uyûn fi Sireti’l-Emin ve’l-Me’mun, C 1, s. 156.

⁵⁰ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 356.

⁵¹ Şaban KUZGUN, “Hanif”, Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 16, s. 33-39.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) her ramazan ayı, yiyeceğini alarak Hirâ'ya gidiyor ve orada kalıyordu. Hz. Hatice (r.a.) bazen ona erzak getiriyordu. Hz. Muhammed (s.a.v.), yiyeceği bitince şehre iniyor, yardıma muhtaç insanlara yardım ediyor, Kâbe'yi tavaf edip tekrar Hirâ'daki mağaraya dönüyordu.

Peygamberimiz (s.a.v.) insanların bulunduğu duruma çok üzülüyor, bu onda büyük bir etki yapıyordu. Kötülükten ve cahiliye âdetlerinden uzak duran Peygamberimiz (s.a.v.), Hirâ'da zaman geçiriyor ve tefekkür ediyordu. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Mekke'den uzaklaşması ve tefekküre dalması aslında bir kaçış değil, toplumun içinde bulunduğu kötü duruma bir çözüm arayışıdır.

ARAŞTIRALIM!

“Tefekkür” kavramıyla ilgili Kur'an-ı Kerim'den bir ayet bularak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Hirâ'da bulunduğu zamanlarda Allah'ın (c.c.) varlığı, kendi varlığı ve niçin yaratıldığımız gibi konular hakkında düşüncelere dalyordu. Ayrıca o, evrenin, yıldızların, dağların ve gökyüzünün yaratılma sebepleri hakkında da tefekkür ediyordu.

Hirâ Mağarası

Hız. Muhammed (s.a.v.) insanların gittiği yanlış yolu görüyor, buna çok üzölüyordu. İçinde yaşadığı toplum; kendi elleriyle yaptıkları, hiçbir fayda ve zarar vermeyen putların önünde eğiliyor, onlara tapıyordu. Akılla onlara tapmanın anlamsız ve faydasız olduğunu bilen Peygamberimiz (s.a.v.) putlarla hiç ilgilenmemiş, onlardan her zaman uzak durmuştur.

Hız. İbrahim'in (a.s.) yaptığı Kâbe'nin içinin putlarla doldurulması Peygamberimizi (s.a.v.) derinden üzüyor, fakat hiçbir şey yapamıyordu. Mekkelilerin batıl inançlarına, kötü davranışlarına ve adaletsizliklerine Hız. Muhammed (s.a.v.) artık dayanamıyordu. Cehalet her yeri sarmış, kötülük yeryüzünü kaplamıştı. Resûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) bunları görüyor ve bir şeyler yapamamanın ızdırabını çekiyordu. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yaşadığı bu tefekkür süreci aslında peygamberliğe hazırlık dönemi idi. Allah (c.c.), Peygamber Efendimizi (s.a.v.) yavaş yavaş vahye hazırlıyordu. Bu tefekkür dönemi, Hız. Muhammed'in (s.a.v.) Allah'a (c.c.) daha çok yakınlaşmasını sağladı.

- “1. Yaratan Rabbi'nin adıyla oku!*
- 2. O, insanı 'aleka'dan (embriyodan) yarattı.*
- 3. Oku! Rabbin sonsuz kerem sahibidir.*
- 4. O Rab ki kalemle yazmayı öğretti.*
- 5. İnsana bilmediği şeyleri öğretti.”*

Alâk Sûresi, 1-5. ayetler

Resûl-i Ekrem (s.a.v.) kırk yaşına gelmişti. Peygamberimiz (s.a.v.) her zaman olduğu gibi 610 yılının Ramazan ayının 27. gecesinde (Kadir Gecesi'nde) Hirâ'da tefekkür hâlindeydi. Bu sırada Cebrail (a.s.) kendisine **“Oku!”** emrini verdi. Hirâ'da inen bu ilahî emir daha sonra tüm dünyaya yayılmaya başladı.

ARAŞTIRALIM!

“Güzel ahlak” ile ilgili ayet ve hadisleri araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

OKUMADAN GEÇME!

Bir Gece

*Ondört asır evvel, yine bir böyle geceydi,
Kumdan, ayın ondördü, bir öksüz çıkıverdi!
Lâkin o ne hüsrandı ki: Hissetmedi gözler;
Kaç bin senedir, halbuki, bekleşmedelerdi!
Nerden görecekler? Göremezlerdi tabî'î:
Bir kere, zuhûr ettiği çöl en sapa yerdi;
Bir kere de, ma'mure-i dünyâ, o zamanlar,
Buhranlar içindeydi, bugünden de beterdi.
Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta;
Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdi!
Fevzâ bütün âfâkını sarmıştı zemînin
Salgındı, bugün Şark'ı yıkan, tefrika derdi.*

*Derken, büyümüş, kırkına gelmişti ki öksüz,
Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdi!
Bir nefhada kurtardı insanlığı o ma'sum,
Bir hamlede kayserleri, kistrâları serdi!
Aczin ki, ezilmekti bütün hakkı, dirildi;
Zulmün ki, zevâl akılina gelmezdi, geberdi!
Âlemlere, rahmetti, evet, Şer'-i mübîni,
Şehbâlini adl isteyenin yurduna gerdi.
Dünya neye sâhipse, onun vergisidir hep;
Medyûn ona cem'iyeti, medyûn ona ferdi.
Medyûndur o ma'sûma bütün bir beşeriyet...
Yâ Rab, bizi mahşerde bu ikrâr ile haşret.*

Mehmet Âkif ERSOY

Hilvan - 1928

◆ ◆ ◆ SALVELE ◆ ◆ ◆

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurur:

“Allah’ım! Muhammed’e ve Muhammed ailesine, tıpkı İbrahim ailesine rahmet eylediğin gibi rahmet et. Şüphesiz sen, övgüye en layık ve şanı en yüce olansın. Allah’ım! Muhammed’e ve Muhammed ailesine, tıpkı İbrahim ailesine bereket ihсан ettiğin gibi bereket ihسان eyle! Şüphesiz sen övgüye en layık ve şanı en yüce olansın.” (Müslim, Salât, 66)

Dua, rahmet ve mağfiret anlamına gelen “salât” ile esenlik ve barış anlamındaki “selâm” kelimelerinden oluşan “salât-ü selam”, “salavât getirme” yahut kısaca “salvele” tabiriyle ifade edilir. Değişik lafız ve manâlarla gelen salavât çeşitleri içerisinde, kültürümüzde en yaygın olanları “aleyhi’s-selam” “aleyhi’s-salâtü ve’s-selam” veya “sallâllahu aleyhi ve sellem” cümleleridir. Peygamber Efendimize (s.a.v.) bu tür ifadelerle salâvat getirmek, ona olan bağlılığı teyit etme, ona karşı en derin sevgi ve hürmeti arz etme anlamına gelir.

Kur’an-ı Kerim’de Yüce Allah’ın (c.c.) mü’minlere salâvatından bahsedilmektedir. Aynı şekilde Resûlullah’ın salâvatından da söz edilmekte ve ondan mü’minlere salât getirmesi istenmektedir. Bir ayette ise **“Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber’e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin.”** (Ahzâb Sûresi, 56. ayet) buyrulmaktadır.

Allah’ın (c.c.) Peygamberine (s.a.v.) salât getirmesi, onu övme, tebrik etme, arındırma, destekleme, rahmet ve mağfiret etme; meleklerin salât getirmesi, dua ve istiğfar dileme; mü’minlerin salavât getirmeleri ise dua etme, sevme, tebrik etme, onun için rahmet, bereket ve merhamet dileme anlamlarına gelmektedir.

Hız. Peygamber’in (s.a.v.) Müslümanlar için güzel bir örnek, onların önünde aydınlatıcı bir kandil olduğunu haber veren Allah Tealâ (c.c.) mü’minlerden ona salât-ü selam getirmelerini istemiştir.

Salâtü selam getiren kişi Hız. Peygamber’i (s.a.v.) andığı gibi Allah’ı (c.c.) da hatırlar, kendilerine böyle yüce bir Peygamber gönderdiği için ona şükreder. Bu şekilde Allah’ın (c.c.) emrini yerine getirerek Allah (c.c.) ve Resûlü (s.a.v.) ile iletişim hâlinde olur. Onları hatırlamanın mutluluğunu yaşar.

Hız. Peygamber’e (s.a.v.) salâvat getirmek, bir bakıma ona şükran borcumuzu yerine getirmek anlamına da gelir. Çünkü o, insanların hidayete erişmeleri için büyük çaba sarf etmiş ve sahabeden itibaren tüm mü’minler ondan öğrendikleriyle bu bahtiyarlığa erişmiştir.

Salavât getirmek, Allah Resûlü’ne (s.a.v.) duyulan sevginin ilânı, ona ve sünnetine bağlılığın bir göstergesidir. Dil ile Allah (c.c.) Resûlü’ne (s.a.v.) salâvat okumanın yanı sıra onun getirdiği vahyi desteklemek ve hayat boyunca yaşanır kılmak gerekir.

Salavât, Allah (c.c.) Resûlü’ne (s.a.v.) karşı görevlerin hatırlanması için bir fırsat olduğu gibi ahirette onun şefaatinin kazanmaya da bir vesiledir.

Allah (c.c.), risâlet görevini en iyi şekilde yerine getirdiği için Resûlü’ne (s.a.v.) övgü, tazim, lütuf ve ih-sanda bulunmak için salât getirir. Melekler ona rahmet dilemek, onun şânını yüceltmek ve Allah’tan (c.c.) ona olan nimetini artırması için niyazda bulunmak üzere salavât getirirler. Mü’minler ise Son Peygamber’e (s.a.v.) sevgi ve bağlılıklarını arz etmek, ona saygı ve hürmetlerini ifade etmek ve kendisini model olarak benimsediklerini beyan etmek üzere salavât getirirler:

*“es-Salâtü ve’s-selamü aleyke ya Resûlallah,
es-Salâtü ve’s-selamü aleyke ya Nebiyyallah
es-Salâtü ve’s-selamü aleyke ya Habiballah ...”*

(Hadislerle İslam, C 1, s. 197-202)

(Kısaltılarak alınmıştır.)

KENDİMİZİ DENEYELİM

A-Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) soyu hakkında bilgi veriniz.
2. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) doğduğu çevre hakkında neler biliyorsunuz?
3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nübüvvetten önceki ahlaki özellikleri nelerdir?
4. Hıfû'l-Fudûl niçin kurulmuştur? Peygamber Efendimizin (s.a.v.) buradaki görevi nedir?
5. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) çocuklarının isimleri nelerdir?

B-Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. **Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin (s.a.v.) soyu hakkında söylendiğinde yanlış olur?**

- A) Peygamberimiz (s.a.v.) Hz. İbrahim soyundan gelir.
- B) Peygamberimizin (s.a.v.) annesi ve babası aynı soydandır.
- C) Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib'dir.
- D) Peygamberimizin (s.a.v.) amcasının ismi Hz. Ebu Bekir'dir.
- E) Peygamberimizin (s.a.v.) babası Abdullah'tır.

2. ***Peygamberimiz (s.a.v.) risâletten önce Kâbe Hakemliği yapmıştır. Peygamberimiz (s.a.v.) mantıklı ve adil bir şekilde problemi çözerek kabileler arasında çıkacak bir savaşı engellemiştir.***

Yukarıdaki bilgilere göre Kâbe Hakemliğinde Peygamberimizin (s.a.v.) hangi özelliğinden bahsedilmektedir?

- A) Mazlumların koruyucusu olması
- B) Resul olması ve dini bildirmesi
- C) Günahsız olması
- D) Kâbe'nin bekçiliğini yapması
- E) Sağlam bir zekaya sahip olması

3. **Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin (s.a.v.) çocukluğu hakkında doğru bir bilgidir?**

- A) Peygamberimiz (s.a.v.) çocukluk dönemini sadece annesiyle birlikte geçirmiştir.
- B) Peygamberimizin (s.a.v.) çocukluğunda Fil Olayı olmuştur.
- C) Peygamberimiz (s.a.v.) çocukluğunda çobanlık yapmıştır.
- D) Peygamberimizin (s.a.v.) çocukluğunda babası vefat etmiştir.
- E) Peygamberimiz (s.a.v.) çocukluğunda Hıfû'l-Fudûl ittifakına katılmıştır.

4. **Aşağıdakilerden hangisi Peygamber Efendimizin (s.a.v.) nübüvvetten önce yaşadığı bir olay değildir?**

- A) Peygamberimizin (s.a.v.) Kâbe Hakemliği
- B) Kâbe'nin tamir edilmesi
- C) Fil Olayı
- D) Peygamberimizin (s.a.v.) Hz. Hatice ile evlenmesi
- E) Peygamberimizin (s.a.v.) Hıfû'l-Fudûl'a katılması

KENDİMİZİ DENEYELİM

Hz. Hatice (r.a.), ilk vahiy geldiğinde Peygamberimizin (s.a.v.) ahlakı hakkında şöyle demiştir: “Müjdeler olsun! Sen sözün doğrusunu söylersin, emaneti gözetirsin, akrabaları ilgilenirsin, güzel ve iyi ahlaklısın. Hiç endişe etme! Yüce Allah, seni hiçbir zaman utandırmaz, üzüntüye uğratmaz. Çünkü sen, akrabasına bakarsın, işini görmekten âciz olanların yükünü taşırsın. Yoksula kimsenin vermediğini verir, kazandıramadığını kazandırırısın, misafirlerini ağırlarsın, uğradıkları musibet ve felaketlerde halka yardım edersin.”

5. Yukarıdaki bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi Peygamber Efendimiz (s.a.v.) için söylenemez?

- A) Akrabalarıyla ilgilenirdi.
- B) Asabiyetçi idi.
- C) Ahlakı güzeldi.
- D) Emaneti gözetirdi.
- E) Zor durumda olan insanlara yardım ederdi.

C-Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle doldurunuz.

1. Peygamberimizin (s.a.v.) doğduğu gün, Müslümanlar tarafından ..... olarak kutlanır.
2. Peygamberimizin (s.a.v.) isimleri: Muhammed, ..., ..., ...’dir.
3. Allah’ın (c.c.) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurmaya ..... denir.
4. Peygamberimizin (s.a.v.) annesinin adı ....., babasının adı ....., sütannesinin adı ..... ‘dir.
5. Peygamberimizin (s.a.v.) annesinin vefatından sonra onun bakımını, ... üstlenmiştir.

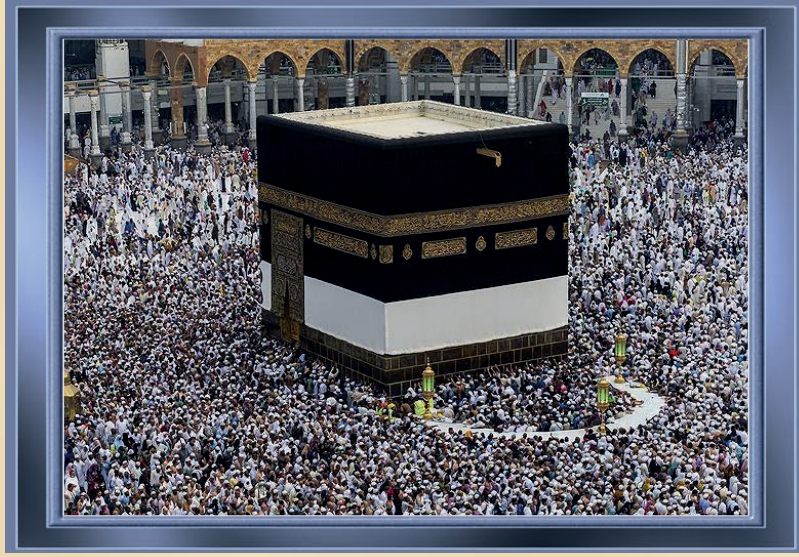
D-Aşağıdaki doğru cümlelerin başına D, yanlış cümlelerin başına Y yazınız.

1. (.....) Peygamberimizin (s.a.v.) soyu Hz. İbrahim’in oğlu Hz. İsmail’in neslindedir.
2. (.....) Nübüvvet, peygamberlik, risâlet, nebilik, elçilik kavramları eş anlamlıdır.
3. (.....) Âmine, Peygamberimizi (s.a.v.) hasta olduğu için sütanneye vermiştir.
4. (.....) Sıdk, emanet, ismet, fetanet ve tebliğ peygamberlerin sıfatlarıdır.
5. (.....) Peygamberimiz (s.a.v.) geçimini, çocukluğunda ve gençliğinde çobanlık yaparak daha sonra ticaretle uğraşarak temin etmiştir.

3. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN MEKKE YILLARI

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Peygamberlik, vahiy ve tebliğ kavramları arasındaki bağlantıyı söyleyiniz.
2. Peygamberimiz (s.a.v.) insanları İslam'a nasıl davet ediyordu? Araştırınız.
3. Mekkeli müşriklerin boycot uygulaması Müslümanları hangi yönlerden etkilemiştir? Araştırınız.

ÜNİTEMİZDEKİ KAVRAMLAR

Vahiy, Davet, Tebliğ, Risâlet, Fetret, Aşere-i Mübeşşere, Sahabe, İsrâ, Miraç, Biat, Hicret

1. RİSÂLET VE PEYGAMBERİMİZ (s.a.v.)

Allah (c.c.) insanlara doğru yolu göstermek için peygamberler ve kitaplar göndermiştir. Peygamberler, aldıkları vahiyleri insanlara tebliğ ederek onlara hem doğru yolu göstermiş hem de örnek olmuşlardır.

Hz. Muhammed (s.a.v.), 610 yılında Ramazan ayının Kadir Gecesi'nde risâletle görevlendirildi. Kur'an-ı Kerim'de Peygamberimizin (s.a.v.) risâleti hakkında şöyle buyrulur: **“Nitekim kendi aranızdan, size ayetlerimizi okuyan, sizi her kötülükten arındıran, size kitap ve hikmeti öğreten, ayrıca bilmediklerinizi de öğreten bir peygamber gönderdik.”**¹ Peygamberimiz (s.a.v.) risâlet görevini yerine getirmiş ve kısa bir süre içerisinde İslam dinini her yere yaymıştır.

ÖĞRENELİM!

Risâlet: Allah (c.c.) ile insanlar arasında Allah (c.c.) tarafından seçilen insanlarca yapılan elçilik görevine denir. Peygamberlik anlamına gelir.²

1.1. İlk Vahiy

Vahiy sözlükte; “gizlice söylemek, bildirmek, işaret etmek, ilham vermek” anlamlarına gelir. Terim olarak ise vahiy; Allah’ın (c.c.) insanların muhtaç olduğu dinî ve dünyevî emir ve yasakları doğrudan veya melek aracılığıyla peygamberlere bildirmesine denir. Allah (c.c.) ilk olarak Hz. Adem’e (a.s.), daha sonra diğer peygamberlere vahyetmiştir. Nihayetinde Hz. Muhammed’e (s.a.v.) vahyederek ve onu tüm insanlara son peygamber olarak görevlendirmiştir.³ Bu durum Kur’an-ı Kerim’de şöyle ifade edilir: **“Biz Nuh’a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. İbrahim’e, İsmail’e, İshak’a, Yakub’a ve torunlarına, İsa’ya, Eyyüb’e, Yunus’a, Harun’a ve Süleyman’a da vahyettik. Davud’a da Zebur’u verdik.”**⁴

¹ Bakara Sûresi, 151. ayet.

² Yusuf Şevki YAVUZ, “Risâlet”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 33, s. 279-285.

³ Yusuf Şevki YAVUZ, “Vahiy”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 42, s. 440-443.

⁴ Nisa Sûresi, 163. ayet.

Allah (c.c.) her topluma uyarıcı olarak peygamber göndermiştir.⁵ Bazı toplumlar peygamberlerine itaat ederken bazıları inkâr etmiştir. İnsanlardan bazıları ise Allah'ın (c.c.) gönderdiği vahiyleri değiştirmiş ve doğru yoldan uzaklaşmıştır. Onlar, Allah'ın (c.c.) gönderdiği buyrukları unutup tevhid inancını terk etmiş ve putlara tapmaya başlamışlardır.

Hz. İbrahim'in (a.s.) dininden sadece Kâbe kalmış. Fakat onun da içi putlarla doldurulmuştu. İnsanlar, ahiret inancını ve güzel ahlaki unutmamıştı. Masum insanlara haksızlık yapıyor fakat kimse buna engel olamıyordu. Cahiliye Dönemi insanların hayatlarında falcılık, büyücülük ve tefecilik önemli bir yere sahipti.

Peygamberimiz (s.a.v.) Cahiliye Dönemi'nde doğmuş ve büyümüşü. İnsanların kendi elleriyle yaptıkları putlara tapmalarını anlamıyordu. Bu durum onu çok üzüyor. Fakat kimseye yardım edemiyordu. Cahiliye ortamlarından uzak durmaya çalışıyor ve sık sık Hirâ'ya gidiyordu. Orada, Allah'ın (c.c.) varlığını, evrenin yaratılışını ve insanların durumunun ne olacağını düşünüyordu.⁶

DÜŞÜNELİM!

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) sık sık Hirâ Mağarası'na gidip tefekkür etmesinin vahiy sürecine hazırlanmasındaki rolü üzerinde düşünerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hirâ Dağı, Mekke

Peygamberimiz (s.a.v.) kırk yaşına geldiğinde sadık rüyalar görmeye başladı. Bu rüyalar risâletin ilk müjdeleriydi. Altı ay kadar süren bu rüyalar, Peygamberimizi (s.a.v.) etkiliyor ve yalnız kalıp gördüğü bu rüyaları tefekkür ediyordu.⁷

⁵ bk. Fâtır Sûresi, 36. ayet.

⁶ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 149.

⁷ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 150.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 610 yılının Ramazan ayının 27. gecesinde yine tefekküre daldığı bir sırada vahiy meleği Cebrail'in (a.s.) **“Oku!”** emrini duydu. O zamana kadar hiç karşılaşmadığı bir varlığın heybetli görünüşünden dolayı Peygamber Efendimiz (s.a.v.) heyecanlandı ve korktu. Şaşkınlık ve endişe içinde Efendimiz (s.a.v.), “Ben okuma bilmem.” dedi. Cebrail (a.s.) onu dayanabileceği son noktaya kadar sıktı ve bıraktı. Cebrail (a.s.) tekrar **“Oku!”** dedi. Peygamber Efendimiz tekrar aynı karşılığı verdi. Bu durum üç defa tekrarlandı. Cebrail üçüncü defa da aynı cevabı alınca, onu sıkıca kucaklayıp bıraktı ve Alâk Sûresi'nin ilk beş ayetini okudu.⁸

“Oku! Yaratan Rabbinin adıyla. O insanı “Alâk”tan yarattı. Oku! Rabbin sonsuz kerem sahibidir. O Rab ki kalemle yazmayı öğretti. İnsana bilmediğini de öğretti.”⁹

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de Cebrail'in (a.s.) arkasından tekrarladı ve ezberledi. Bu olayla peygamberlik süreci başlamış oldu.

İlk vahiy alan Peygamber Efendimiz (s.a.v.) çok heyecanlandı. Korku ve endişe içinde titreyerek evine geldi ve yatağına girdi. Hz. Hatice'ye *“Beni örtünüz, beni örtünüz.”* dedi. Sonrasında derin bir uykuya daldı. Hz. Muhammed (s.a.v.) uyanınca eşine korktuğunu söyleyerek başından geçenleri anlattı. Hz. Hatice (r.a.) ona inandığını belirtti ve onu sakinleştirecek şu sözleri söyledi:¹⁰ “Müjdeler olsun! Sen sözün doğrusunu söylersin, emaneti gözetirsin, akrabaları ilgilenirsin, güzel ve iyi ahlaklısın. Hiç endişe etme! Yüce Allah, seni hiçbir zaman utandırmaz, üzüntüye uğratmaz. Çünkü sen, akrabana bakarsın, işini görmekten âciz olanların yükünü taşırsın. Yoksula kimsenin vermediğini verir, kazandıramadığını kazandırırın, misafirlerini ağırlarsın, uğradıkları musibet ve felaketlerde halka yardım edersin.”¹¹

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yaşadığı korku ve endişe onun bilmediği bir durumla karşılaşmasından ileri geliyordu. Hz. Hatice (r.a.) onu teselli etmeye çalıştı. Hz. Hatice (r.a.) Peygamber Efendimizi (s.a.v.) endişelendirecek ve üzecek bir davranıştan kaçınarak önce, Peygamberimizi (s.a.v.) sakinleştirdi, sonra böyle hassas bir durumu güvenip paylaşacağı ve danışacağı kişi olarak gördüğü amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'e götürdü. Varaka, Tevrat ve İncil'i okuyan ve İbranice bilen bir kişiydi.¹²

ÖĞRENELİM!

Alâk Sûresi'nin ilk beş ayeti, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) gelen ilahî vahyin başlangıcını teşkil etmektedir.

DÜŞÜNELİM!

Hz. Hatice'nin (r.a.) Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hakkındaki güzel düşüncelerini yazarak, Hz. Hatice'nin (r.a.) ilk vahiy karşısında izlediği yolun doğru bir yöntem olup olmadığını düşünelim.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

⁸ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 150.

⁹ Alâk Sûresi, 1-5. ayetler.

¹⁰ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 150.

¹¹ Buharî, Tefsir, 96.

¹² İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 150, 151.

ARAŞTIRALIM!

Alâk Sûresi'nin ilk beş ayetinde **“Oku!”** ayetinin iki defa tekrarlanması, İslam dininin okumaya ne kadar değer verdiği ve okumanın insan için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

İslam âlimleri ayette geçen ilk **“Oku!”** emrinin Yaradanı tanımak ve bilmek, ikinci **“Oku!”** emrinin ise kaleminden bahsettiği için yaratılanları tanımak ve bilmek olarak yorumlamışlardır.

Tefsir kitaplarından Alâk Sûresi'nde geçen “Oku!” ayetinin yorumlarını araştırarak bu konuda bir sunum hazırlayınız.

Varaka bin Nevfel, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) başından geçenleri dikkatlice dinledi ve şöyle dedi: “Bu gördüğün, Allah'ın Musa'ya gönderdiği Cebrail'dir. Keşke davet günlerinde genç olsaydım! Keşke kabilenin seni yurdundan çıkaracağı günlerde hayatta bulunsaydım.” Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.v.) *“Onlar beni buradan çıkaracak mı?”* diye sordu. Varaka da “Evet, çünkü senin getirdiğin şeyi getiren herkes, bu düşmanlığa uğramıştır. Eğer o günlere yetişirsem, sana mutlaka yardım ederim.” dedi.¹³

Varaka'nın bu sözleri Peygamber Efendimizi (s.a.v.) rahatlattı. Hz. Muhammed (s.a.v.) Allah (c.c.) tarafından seçilmiş bir peygamberdi. O, sık

sık Hirâ'ya gidiyor, Cebrail'in (a.s.) tekrar gelmesini istiyordu. Bu arada bir süre vahiy gelmedi. Bu döneme **“Fetretü'l-vahiy”**¹⁴ denir. Bu durum uzun sürmedi. Cebrail (a.s.) tekrar geldi ve Peygamberimize (s.a.v.) insanları doğru yola iletecek vahiyleri getirmeye devam etti.

1.2. Gizli ve Açık Davet

İslam'a davet; Cahiliye Dönemi'nin bitmesi, putperestliğin terk edilmesi, kötülüklerin son bulması, adaletin gelmesi demektir. İslam'ın tebliğ edilmesiyle birlikte hak ortaya çıkmış, batıl zâil olmuştu. Müslümanlar Peygamberimizin (s.a.v.) yanında olmuş, onunla birlikte hareket etmişlerdi. Mekke müşrikleri ise davet sürecinde Peygamberimizin (s.a.v.) karşısında yer almıştı. Müşrikler; Peygamberimizi (s.a.v.) ve Müslümanları sürekli tehdit ederek onlara işkence ve eziyet etmişlerdi. Hz. Muhammed (s.a.v.) Müslümanların fazla tepki görmemesi ve eziyete uğramaması için ilk başta davetini açıkça yapmamıştır.

Hz. Muhammed (s.a.v.) bir gün Hirâ'dan dönerken Cebrail'i (a.s.) tekrar gördü. Peygamberimiz (s.a.v.) önceki gibi yine endişelendi ve korktu evine gelip yatağına girdi.¹⁷ Cebrail (a.s.) yanına gelerek ona Müddesir Sûresi'nin ilk beş ayetini okudu: **“Ey örtünüp bürünen (Resûlüm)! Kalk ve (insanları) uyar. Rabbini yücelt. Elbiseni temiz tut. Kötü şeyleri terk et.”**

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Müddesir Sûresi'nin indirilmesi üzerine yakınlarını İslam'a davet etmeye başladı. O, en yakınlarından başlayarak ailesini, dostlarını ve güvendiği kişileri yavaş yavaş ve gizli bir şekilde İslam'ı tebliğe devam etti. Peygamberimiz (s.a.v.), tebliğine Kur'an-ı Kerim'in **“(Önce) en yakın akrabaları uyar.”**¹⁸ ayetine uygun olarak en yakınlarından başladı. Peygamberimiz (s.a.v.) açıkça davet yapılması emredilene kadar yakınlarından başlayarak Allah'ın (c.c.) kendisine vahyettiklerini öğretti.

ÖĞRENELİM!

Peygamberlerin Allah'ın (c.c.) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri, insanlara eksiksiz olarak bildirmesine **tebliğ** denir.¹⁵ Kur'an-ı Kerim'de tebliğ konusunda şöyle buyrulur: **“Resûlün üzerine düşen (görev) sadece tebliğ etmektir.”**¹⁶

¹³ bk. İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 151; Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 85.

¹⁴ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 94.

¹⁵ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 354.

¹⁶ Maide Sûresi, 99. ayet.

¹⁷ İbn KESİR, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hayatı, s. 158.

¹⁸ Şuara Sûresi, 214. ayet.

Peygamberimizin (s.a.v.) tebliğ görevine yakın çevresiyle başlaması, İslam dininin yayılmasına kolaylık sağladı. Üç yıl süren bu gizli davet döneminde başta ailesi olmak üzere pek çok kişi Müslüman olmuştu. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) güvendiği dostlarından Osman bin Affân (r.a.), Zübeyr bin Avvâm (r.a.), Abdurrahman bin Avf (r.a.), Talha bin Ubeydullah (r.a.), Sa'd bin Ebu Vakkas (r.a.), Erkam bin Ebü'l Erkam (r.a.) gibi yaklaşık otuz kişi Peygamberimizin (s.a.v.) yanına gelip İslam'ı kabul ettiler.²⁰

ÖĞRENELİM!

Sahabi, "arkadaş, dost" demektir. Çoğulu **ashab** veya **sahabedir**. Sahabi, Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşamış, onu görmüş, Müslüman olmuş kişiye denir.²³ Sahabinin, hem Peygambere (s.a.v.) olan bağlılığı ve desteği, hem de İslam'ın yayılması ve anlaşılması açısından önemli bir rolü vardır.

İlk Müslümanlar, gizlice bir araya gelerek nazil olan ayetleri okuyor ve ibadet ediyorlardı. Müşriklerin kalabalık oldukları yerlerde toplanmamaya dikkat ediyorlardı. Gizli davet döneminde Peygamberimiz (s.a.v.) ve Müslümanlar Erkam bin Ebü'l Erkam isimli genç bir Müslümanın evinde bir araya geliyorlardı. Erkam'ın evi, Safa tepesinin eteklerinde, gözlerden uzak bir yerdedi.²¹ Peygamber Efendimiz (s.a.v.), **Dârü'l Erkam'da** (Erkam'ın Evi) hem sahabelerle bir araya geliyor, onlara İslam'ı öğretiyor, hem de ilahî gerçeği arayan insanlara İslam'ı tebliğ ediyordu. Müslümanlar için Darü'l Erkam, İslam'ın davet ikamet-gâhı,²² ibadethane ve eğitim yeri olmuştu.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) insanları İslam'a davet ederken güzel bir usul ile tebliğini yapmıştır. Tebliğinin başarılı olması, onun samimi olmasından ileri gelmekteydi. Peygamberimiz (s.a.v.) ayetleri önce kendi hayatına uygular, sonra onları tebliğ ederdi. Onun sözü ve davranışları birbiri ile uyumluydu. O, Kur'an-ı Kerim'in buyruklarına uygun davranırdı: **"Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz. Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz Allah katında büyük bir gazaba sebep olur."**²⁴

Peygamberimiz (s.a.v.), risâlet görevini yerine getirirken insanlara merhametli ve yumuşak davranırdı. Nitekim Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bu yönü Kur'an-ı Kerimde şöyle vurgulanır: **"Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi..."**²⁵ Kısa bir süre içinde insanları etrafında toplamasının ve tebliğinde başarılı olmasının sebebi Peygamber Efendimizin (s.a.v.) tatlı dili ve merhametidir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) insanları İslam'a davet ederken sevecen ve nazik olmuştur. İnsanları kırmamaya özen göstermiş, onlara değer vermiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) insanlar hakkında kötü zanda bulunmadığı gibi, onları küçük düşürecek herhangi bir davranışta da bulunmamıştır.

ARAŞTIRALIM!

Sahabelerden Erkam bin Ebü'l Erkam'ın hayatını araştırarak arkadaşlarınıza sunum yapınız.

¹⁹ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 153-159.

²⁰ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 159.

²¹ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 164.

²² M. Asım KÖKSAL, "Dârülerkam", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 8, s. 520-521.

²³ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 318.

²⁴ Saff Sûresi, 2-3. ayetler.

²⁵ Âl-i İmran Sûresi, 159. ayet.

ARAŞTIRALIM!

Gizli davet döneminde Müslüman olan kişilerin isimlerini araştırınız. Bir sahabinin hayatını öğrenerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

İlk Müslümanların isimlerini yazalım.

1.	5. ....
2.	6. ....
3.	7. ....
4.	8. ....

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) tebliğ görevini yerine getirirken insanlara karşı sabırlı olmuş ve görevinde sebat etmiştir. Kur'an-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyrulur: **“Resûlüm! Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et...”**²⁶

DÜŞÜNELİM!

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) İslam'ı tebliğ ederken uyguladığı ilkeleri yazınız.

1. Sabırlı olmak
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), kendi ailesi ve güvendiği kişilere İslam'ı tebliğ etmeye devam ediyor, fakat bunu gizli yapıyordu. Üç yıl süren gizli davet döneminden sonra Peygamberimiz, **“(Önce) en yakın akrabaları uyar.”**²⁷ ve **“Ey Muhammed! Artık sana emrolunani açıkça söyle ve müşriklere aldırış etme.”**²⁸ ayetleri nazil olunca, açıktan önce yakın akrabalarını sonra Kureyş halkını ve diğer kabileleri İslam'a davet etmeye başladı. Açık davet dönemi zor ve ağır bir görevdi. Bu dönemde Peygamberimiz (s.a.v.) başta en yakınlarından olmak üzere pek çok hakarete ve tehdite maruz kalacaktı.

Bir defasında Peygamberimiz (s.a.v.) tebliğde bulunmak için bir yemek ziyafeti hazırladı. Akrabalarından kırk veya elli kişiyi yemeğe davet etti. Peygamberimiz (s.a.v.) yemekten sonra İslam'ı tebliğe başladığı zaman amcası Ebu Leheb, onun sözünü keserek karşı çıktı ve toplantının dağılmasına neden oldu.

²⁶ Nahl Sûresi, 125. ayet.

²⁷ Şuara Sûresi, 214. ayet.

²⁸ Hicr Sûresi, 94. ayet.

Safâ Tepesi'nin üstten bir görüntüsü, Mekke

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) buna çok üzüldü. Fakat akrabalarını tekrar davet ederek onlara İslam'ı tebliğ etti. Bu davette yakınlarından birkaç kişi Müslüman oldu.

Peygamberimiz (s.a.v.), İslam'ı, Mekke halkına açıkça tebliğ etmeye karar verdi. Bunun için Safâ Tepesi'ne çıkarak şöyle seslendi: *“Ey Kureyşliler! Size şu dağın arkasında bir düşman birliği var desem, inanır mısınız?”* Kureyşliler, *“Evet, senin yalan söylediğine şahit olmadık.”* dediler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şunları söyledi: *“Öyleyse ben büyük bir azaba uğrayacağınızı size haber veriyorum. Allah bana en yakın akrabamı uyarmamı emretti. Siz “Allah'tan başka ilah yoktur.” demedikçe benim size ne dünyada ne de ahirette bir faydam dokunur.”* Peygamber Efendimiz (s.a.v.) sözlerini bitirir bitirmez, Ebu Leheb ayağa kalkarak hakaretlerde bulundu ve kötü sözler söyledi.²⁹ Peygamberimizin (s.a.v.) etrafındaki insanlar dağıldı. Bu duruma çok üzülen Hz. Muhammed (s.a.v.), asla ümitsizliğe kapılmadı ve insanları İslam'a davet etmekten hiç vazgeçmedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), İslam'ı önce Mekkelilere, sonra diğer kabilelere tebliğe başladı.

Peygamberimiz (s.a.v.) her zaman görevlerini kararlı bir şekilde yerine getirmiş ve şöyle buyurmuştur: *“Bu işten vazgeçmem için Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime verseler dahi Allah (c.c.) bu dini üstün getirinceye kadar veya ben ölünceye kadar davamdan vazgeçmeyeceğim.”*³⁰

ÖĞRENELİM!

Ebu Leheb ve karısının yapmış olduğu tehdit, şiddet ve hakaretler, Peygamberimizi (s.a.v.) çok üzdü. Bunun üzerine Ebu Leheb ve karısı Ümmü Cemil hakkında Tebbet Sûresi nazil oldu.

“Ebu Leheb kahrolsun! Zaten kahrolduda. Ona ne malı fayda verdi ne de kazandığı başka şeyler. O, alev alev yanan ateşe atılacak! Dedikodu yapıp söz taşıyan karısı da. Boynunda da ipten bükülmüş bir halat bulunacak.”³¹

²⁹ İbn KESİR, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hayatı, s. 175.

³⁰ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 159.

³¹ Tebbet Sûresi, 1-5. ayetler.

ÖĞRENELİM!

Aşere-i mübeşşere: Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından cennete girecekleri daha hayatta iken kendilerine müjdelenen on sahabi.

1. Hz. Ebu Bekir (r.a.)	6. Ebu Ubeyde bin Cerrâh (r.a.)
2. Hz. Ömer (r.a.)	7. Sa'd bin Ebu Vakkas (r.a.)
3. Hz. Osman (r.a.)	8. Said bin Zeyd (r.a.)
4. Hz. Ali (r.a.)	9. Zübeyr bin Avvâm (r.a.)
5. Abdurrahman bin Avf (r.a.)	10. Talha bin Ubeydullah (r.a.) ³²

1.3. İlk Müslümanlar

İslam'a gizli davet döneminde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğini ilk tasdik eden kişi Hz. Hatice oldu. Peygamberimiz (s.a.v.) gelen ayetleri Hz. Hatice'ye (r.a.) okudu o da hiç tereddüt etmeden iman ederek ilk Müslüman kadın oldu. Daha sonra Peygamberimizin (s.a.v.) kızları Zeyneb (r.a.), Ümmü Gülsüm (r.a.) ve Rûkiye (r.a.) de anneleri ile birlikte İslam'a girdiler. Hz. Fatıma (r.a.) o sırada henüz küçük bir çocuktur.

İkinci olarak Peygamberimizin (s.a.v.) evinde kalan, henüz onbir yaşında olan Hz. Ali (r.a.) Müslüman oldu. O, Peygamberimiz (s.a.v.) ve Hz. Hatice'yi (r.a.) namaz kılarken gördü ve bunun ne olduğunu sordu. Peygamberimiz (s.a.v.) bunun üzerine ona İslam'ı anlatarak İslam'a davet etti.

Üçüncü olarak Peygamberimizin (s.a.v.) azatlı kölesi ve evlatlığı Zeyd bin Hârise (r.a.) de Müslüman oldu. Daha sonra Peygamberimizin (s.a.v.) dostu ve en güvendiği kişi Hz. Ebu Bekir (r.a.) ise hiç tereddüt etmeden iman etti.

Peygamberimizin (s.a.v.) ailesi ve yakınlarının dışında İslam davetini kabul edenler arasında Osman bin Affân (r.a.), Zübeyr bin Avvâm (r.a.), Abdurrahman bin Avf (r.a.), Talha bin Ubeydullah (r.a.), Sa'd bin Ebu Vakkas (r.a.) gibi sahabiler de vardı.

ARAŞTIRALIM!

Aşere-i Mübeşşere'nin bazı ortak özellikleri vardır.³³ Bu özellikleri araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

³² Ahmed bin Hanbel, C1, s.193.

³³ A. AYDINLI, İ. L. ÇAKAN, "Aşere-i mübeşşere", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 3, s. 547.

2. MEKKE'DE İSLAM DAVETİNE TEPKİLER

Peygamberimiz (s.a.v.) İslam'ı açıkça tebliğ etmeye başlayınca ilk başta müşrikler bir şey yapmamışlardı. Müslümanların sayısı Mekke'de hızla çoğalınca, bu durumdan rahatsız olan müşrikler, Müslümanlara boykot, hakaret ve işkence yapmaya başladılar. Özellikle kimsesiz ve güçsüz insanları işkence ederek öldürdüler. Ayrıca Mekke'li müşrikler, İslam dininin başka şehirlere de yayılacağı korkusuyla şehir dışından gelen kişilerin Peygamberimizle (s.a.v.) görüşmesini engellediler.³⁴

2.1. Mekke'de İslam'ı Kabul Edenlerin Genel Özellikleri

“İyilik işlemekte önde olanlar, karşılık almakta da önde olanlardır.”³⁵

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) İslam'a davete başladığı andan itibaren bu davetini toplumun her kesiminden insanlara yaptı. Kadın erkek, zengin fakir, yaşlı genç, hür köle ayrımı yapmadı.

Bu durum, ilk tebliğ yıllarında olduğu gibi ileriki yıllarda da devam etti ve her kesimden insan İslam'la müşerref olmada aynı fırsata sahip oldu.

Gizli davet döneminde, İslam'a ilk giren kişiler sır saklayan, güvenilir kişilerdi. Müslümanlar, müşriklerin alay ve tehditlerinden dolayı gizli ibadet etmek zorunda kaldıklarından onlar için bu çok önemliydi.

Cahiliye âdetlerinden ve puta tapmaktan hoşlanmayan ilk Müslümanlar için İslam dinini kabul etmek hiç zor olmadı. İslam'la müşerref olan bu insanlar, ahlaklı, faziletli ve samimi kişilerdi. Bu insanların Müslüman olmaları sadece Allah (c.c.) içindi. Onlar, canlarını ve mallarını feda etmeyi göze alarak Müslüman olmuş, dünyadaki her şeyden vazgeçmişlerdi. Örneğin; Hz. Ebubekir Cahiliye Dönemi'nde fazileti ve iffeti ile tanınan bir kişiydi. Osman bin Maz'un (r.a.) Cahiliye Dönemi'nde de içki içmezken, Ebu Zerr-i Gıfârî (r.a.) ise İslam'dan önce putlara tapmaktan uzak duran bir sahabiydi.

Tebliğin ilk yıllarında, Müslümanların çoğunu otuz yaşın altında gençler oluşturuyordu. Müslümanların içinde Mekke'nin seçkin ve zengin ailelerine mensup kişiler olduğu gibi fakir, kimsesiz kişiler ve köleler de vardı.

İlk Müslümanlar arasındaki kimsesiz, fakir ve köle insanlar, müşriklerin sürekli olarak şiddetine maruz kaldılar, hatta öldürüldüler. Suçları Allah'a (c.c.) iman etmek olan bu sahabeler sürekli hakarete uğradılar. Masum Müslümanlar aç ve susuz bırakılarak, kırbaçlanarak, kızgın kumlara yatırılarak, dövülerek işkenceye tabi tutuldular. Bilâl-i Habeşî (r.a.), Ammâr bin Yâsir (r.a.), Sûheyb-i Rûmî (r.a.), Habbâb bin Eret (r.a.) bu işkenceye maruz kalan kişilerdendir.³⁶

Bilâl-i Habeşî (r.a.), İslam'ın en büyük düşmanlarından biri olan Ümeyye İbnü'l-Halef'in kölesiydi. Ümeyye, Bilâl-i Habeşî'yi (r.a.) kızgın kumlara yatırır, göğsüne taşlar koyar, bazen de boynuna ip bağlayarak Mekke'de sürüklerdi. Ammâr bin Yâsir (r.a.), hâmesi olmayan fakir bir kişiydi. Kureyşli müşrikler Ammâr'ı (r.a.) kızgın kumlarda yatırarak, bayılıncaya kadar döverlerdi. Ammâr bin Yâsir'in (r.a.) annesi Sümeyye (r.a.) ve babası Yâsir (r.a.), işkenceler sonucu şehit olmuştur. Suheyb-i Rûmî (r.a.) ve Habbâb bin Eret (r.a.) sürekli işkenceye uğramış iki sahabidir. Müşrikler, Habbâb bin Eret'i (r.a.) kızgın közlerin üzerine yatırarak işkence etmişlerdi.³⁷

³⁴ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 169.

³⁵ Vâkıa Sûresi, 10. ayet.

³⁶ bk. İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 202; A. H. BERKİ, O. KESKİOĞLU, Hatemü'l Enbiyâ Hazreti Muhammed ve Hayatı, s.73.

³⁷ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 202, 205.

Mekkeli müşrikler, zengin ve itibarlı ailelere mensup Müslümanlara herhangi bir şiddet veya işkence yapamıyor fakat onların ticari itibarını sarsacak faaliyetlerde bulunuyorlardı. Zengin aileler, Müslüman olan aile bireylerini dışlıyor ve onlara maddi manevi şiddet uyguluyorlardı. Bunlardan Hâlid bin Sâid (r.a.), Talha bin Ubeydullah (r.a.) ve Zübeyr bin Avvam (r.a.) da kendi ailelerine mensup kişiler tarafından işkenceye tâbi tutulmuştu. Bütün bu işkenceler ve baskılar tek bir sahabiye bile İslam'dan vazgeçirememiştir.³⁸

“Nice peygamberler var ki kendileriyle beraber birçok Allah dostu çarpıştı da, bunlar Allah yolunda başlarına gelenlerden yılmadılar, zaafa düşmediler, boyun eğmediler. Allah, sabredenleri sever.”

Al-i İmran Sûresi, 146. ayet.

Müşrikler, davetin ilk dönemlerinde Peygamberimize (s.a.v.) karşı çıkmadılar. Fakat daha sonra amcası Ebu Leheb başta olmak üzere, müşrikler ona hakaret etmeye ve mecnun, sihirbaz diyerek onunla alay etmeye başladılar.³⁹ Hatta zamanla şiddete başvurmaya, üzerine pis şeyler atıp, geçtiği yollara dikenler dökmeye başladılar. Mesela, bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) Kâbe'de namaz kılarken üzerine deve işkembesi koydular. Ukbe bin Ebî Muayt ise Peygamberimizi (s.a.v.) boğmak istemiş, Hz. Ebu Bekir müdahale ederek kurtarmıştı.⁴⁰

Başta Peygamberimiz (s.a.v.) olmak üzere, ilk Müslümanlar diğer dinlerde olduğu gibi en çok eziyete maruz kalan kişiler oldular. Fakat onlar hiç vazgeçmediler, dinlerinden dönmediler, sabrettiler ve tâbi oldukları Hz. Muhammed'i (s.a.v.) yalnız bırakmadılar. Gerektiğinde canlarını ve mallarını İslam yolunda feda ettiler.

“O hâlde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve müşriklere aldırış etme. O alay edenlere karşı biz sana yeteriz.”⁴¹

³⁸ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 93.

³⁹ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 169, 180.

⁴⁰ İrfan YÜCEL, Peygamberimizin Hayatı, s. 60.

⁴¹ Hicr Sûresi, 94-95. ayetler.

2.2. Müşriklerin İslam Davetine Karşı Çıkmalarının Sebepleri

Müşrikler, ilk zamanlar Hâşimîlerden çekindikleri için Hz. Muhammed'e (s.a.v.) dokunmadılar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) putlara tapmayı eleştiren ve puta tapanların cehennemlik olduğunu açıklayan ayetleri okumaya başlayınca tavırlarını değiştirdiler. Putları yasaklayan ayetlerin hayatlarına ve inançlarına bir saldırı olduğunu düşünerek açıkça İslam davetine karşı düşmanca tavır aldılar ve İslam'ın tebliğine engel olmaya başladılar. Kureyşlilerin düşmanlığı, tehdit, hakaret, dövme, işkence, boykot, öldürme ve sürgüne varan boyutlara kadar devam etti. İslamiyet'e karşı bu düşmanlığın altında; dinî, siyasi, ekonomik, sosyal ve kabilecilik gibi bazı sebepler vardı.

Peygamberimiz (s.a.v.) insanları Allah'ın (c.c.) birliğine inanmaya ve ona kulluk etmeye davet ediyordu. Putlara inancın boş ve faydasız olduğunu söylüyor, onlara ibadet etmeyi yasaklıyordu. Nitekim putlara ibadet eden ve kötülük yapan kimselerin cehenneme gideceği Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: **“Siz ve Allah'ın dışında taptığınız şeyler cehennem yakıtısınız...”**⁴² Kısacası İslam, müşriklerin inancına ve ibadetlerine karşı çıkıyor, onları tevhide davet ediyor ve kurtuluş yolunu gösteriyordu.

“İyi bilin ki halis (saf) din yalnız Allah'ındır. Onu bırakıp da başka dostlar edinenler, “Biz onlara sadece, bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz” diyorlar. Şüphesiz Allah ayrılığa düştükleri şeyler konusunda aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah yalancı ve nankör olanları doğru yola iletmez.”

(Zümer Sûresi, 3. ayet)

Müşrikler, batıl inançlarında inat ettiler. Atalarının inançlarından ve geleneklerinden vazgeçmek istemediler. Körü körüne putlara ibadet etmeye devam eden müşrikler, ahirette hesap verileceğine de inanmadılar. Ayrıca, müşrikler İslam'ı kabul ettikleri takdirde dinî ve ticari bir merkez olan Mekke'nin ellerinden çıkacağından, putperestliğin yıkılacağından ve Kâbe'den dolayı elde ettikleri itibarın ve ticari zenginliğin yok olacağından endişe ettikleri için de İslam'a karşı direnç gösterdiler.

İslam, cahiliye toplumunda yaygın olan asabiyet, soya ve zenginliğe dayalı üstünlük gibi yanlış anlayışları reddetmiş, içki, kumar ve zina gibi kötü davranışları yasaklamış, zulüm ve haksızlıkları açıkça eleştirmiştir. İslam'da üstünlüğün sadece Allah'a (c.c.) kullukta olduğu; hür veya köle, zengin veya fakir,

⁴² Enbiya Sûresi, 98. ayet.

kadın veya erkek arasında hiçbir ayırım olmadığı,⁴³ Müslümanların kardeş olduğu ilan edilmişti. İslam, sosyal tabaka ayrımı yapmadan, zulüm ve haksızlığın kaşısında olunması gerektiğini vurgulamıştı. Mekke'li müşrikler, efendi ve köleyi, kadın ve erkeği bir tutan soya ve nesebe önem vermeyen bu anlayışı kabul etmedikleri için de İslam'a karşı düşmanca tavır alıyorlardı.

Müşriklerin İslam'a karşı çıkmalarının sebeplerinden biri de kabileler arası rekabetti. Araplar, kabile liderlerinin güçlü ve zengin olmasını böylece, diğer kabilelere karşı otorite kurmasını beklerlerdi. Hz. Muhammed (s.a.v.) ise öksüz ve yetim büyümüşü. Zengin de değildi. Ebu Cehil, Haşimoğullarından olan Peygamberimize (s.a.v.) rekabetini şöyle ifade etmişti: "Haşimoğulları ile yarışabiliriz, onlar ne yaparsa biz de aynısını yapabiliriz. Ama şimdi 'bizden, semadan kendisine vahiy inen bir Peygamber çıktı.' dediler. Biz buna nasıl ulaşacağız? Vallahi ona asla inanmayacağız."⁴⁴ İşte bu anlayışta olan Ebu Cehil ve onun gibi düşünenler Peygamberimize (s.a.v.) inanmayı reddederek ona düşman oldular.

Mekke'nin ileri gelenlerinden müşrik Velid bin Mugîre ise, "Kureyş'in büyüğü ve lideri ben veya Tâif'te Sakif kabilesinin ileri gelenlerinden Urve varken Kur'an Muhammed'e mi inecek?"⁴⁵ diyerek kabileler arası rekabeti dile getirmiş, gururundan dolayı Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğini inkar etmişti. Çünkü müşrikler, Kur'an-ı Kerim'in daha tanınmış ve önemli birine verilmesi gerektiğini düşünüyorlardı. Nitekim, Kur'an-ı Kerim onların bu durumunu şöyle ifade etmiştir: **"Bu Kur'an, iki şehrin (Mekke ve Tâif) birinden bir büyük adama indirilse olmaz mıydı? dediler."**⁴⁶ Mekkeli müşriklerin bu rekabet ve gurur anlayışları, onların hem Peygamberimize (s.a.v.) inanmalarını engellemiş hem de İslam düşmanı olmalarına yol açmıştır.⁴⁷

NELER ÖĞRENDİK?

Müşriklerin, İslam'a karşı çıkma sebeplerini aşağıya yazınız.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

⁴³ Prof. Dr. Casim AVCI, Mevlana İDRİS, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 74.

⁴⁴ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 201.

⁴⁵ İbn Esîr, el- Kâmil fi't-Tarih, C 2, s. 46.

⁴⁶ Zuhruf Sûresi, 31. ayet.

⁴⁷ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 198.

3. HABEŞİSTAN'A HİCRET

“Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, biz mutlaka onları dünyada güzel bir yere yerleştiririz. Ahiret mükâfatı ise daha büyüktür.”⁴⁸

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Müslümanların yaşadığı sıkıntılara ve uğradıkları işkenceye çok üzülüyor fakat elinden bir şey gelmiyordu. Allah (c.c.) rızasından başka bir şey düşünmeyen sahabiler ise inandıkları gibi yaşamak ve İslam'ı yaymak istiyorlardı.

Müşriklerin Müslümanlara baskısı öldürmeye kadar varınca, Peygamberimiz (s.a.v.), sahabilere Habeşistan'a gitmelerini tavsiye ederek, “Orada bir hükümdar var, kimseye haksızlık yaptırmaz, orası doğru ve emin bir yer. Allah başka bir kapı açıncaya kadar oraya gidin.” buyurdu. Peygamberimizin (s.a.v.) bu tavsiyesi üzerine Müslümanların bir kısmı ailelerini, işlerini, mallarını ve mülklerini terk ederek sadece Allah'ın (c.c.) rızası için 615 yılında Habeşistan'a hicret ettiler.⁴⁹

İslamiyet'ten önce Habeşistan

ÖĞRENELİM!

Hicret: Sözlükte “ayrılma, terk etme, bir yerden başka bir yere göç etme.” anlamlarına gelen hicret kavram olarak Mekkeli Müslümanların baskı, şiddet, işkence ve boykotları nedeniyle İslam'ı tebliğ etme ve yaşama imkânlarını iyileştirmek ve özgürce yaşamak için yaptıkları göçtür.⁵⁰

Allah'ın (c.c.) haram kıldığı şeylerden kaçıp helallere yönelmeye de hicret denir.

Müslümanlar ailelerini, işlerini, mallarını ve mülklerini terk ederek sadece Allah'ın (c.c.) rızası için hicret ettiler.

⁴⁸ Nahl Sûresi, 41. ayet.

⁴⁹ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 205.

⁵⁰ Ahmet ÖNKAL, “Hicret”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 17, s. 458-462.

Peygamberimiz (s.a.v.) ilk hicret yeri olarak Habeşistan'ı seçmişti. Habeşistan'la ticaret yaptıkları için hem şehri hem de insanlarını biliyordu. Ayrıca Habeşistan Necâşî'si⁵¹ As-hame, adaletiyle tanınan bir hükümdardı. Hicaz'daki diğer kabileler, müşrik oldukları için Müslümanlar açısından güvenli değildi. Yahudi ve Hıristiyan olan kabileler de birbirleriyle rekabet hâlindeydiler. Bundan dolayı o dönemde tek güvenli yer Habeşistan'dı.

İslam'da ilk hicret Habeşistan'a olmuştur. Habeşistan'a Müslümanlar iki kabile hâlinde hicret ettiler. Birinci kafilenin 11 erkek, 4 kadından oluştuğu kaynaklarda belirtilir.⁵² Bazı Müslümanlar, hanımlarıyla birlikte hicret etmiştir. İlk kabilede yer alanlar; Osman bin Affan (r.a.) ve hanımı (Peygamberimizin (s.a.v.) kızı) Rûkiye (r.a.), Ebu Huzeyfe bin Utbe (r.a.) ve hanımı Sehle bint Süheyl (r.a.), Ebu Seleme (r.a.) ve hanımı Ümmü Seleme (r.a.), Âmir bin Rebia (r.a.) ve hanımı Leyla bint Ebu Hasme (r.a.), Zübeyr bin Avvâm (r.a.), Mus'ab bin Umeyr (r.a.), Abdurrahman bin Avf (r.a.), Osman bin Maz'un (r.a.), Ebu Sebre (r.a.), Hâtıb bin Amr (r.a.) ve Süheyl bin Beydâ'dır (r.a.).⁵³ Sahabiler gizlice Kızıldeniz Limanı'na kadar gittiler. İki ticaret gemisiyle Habeşistan'a geçen muhacirler, bu ülkede dinlerini rahatça, huzur ve güven içinde yaşamaya başladılar. Müşriklerin eziyet ve baskıları artınca, 616 yılında Cafer bin Ebu Tâlib (r.a.) başkanlığında 18 kadın, 82 erkekten oluşan büyük bir kabileyle ikinci defa Habeşistan'a hicret edildi. İkinci hicretle Habeşistan'a göç edenlerin sayısı 100'ü geçti.⁵⁴ Mekkeli müşrikler İslam'ın başka ülkelerde yayılmasından çok rahatsız oldular. Bu endişe üzerine, Habeşistan hükümdarına bir heyet göndererek, ülkesine sığınan Müslümanların kendilerine geri verilmesini istediler. Müşriklerin elçileri Amr bin Âs ve Abdullah bin Ebu Rebia, Habeşistan hükümdarına hediyeler takdim ederek muhacirleri geri istediler.⁵⁵ Hükümdar, bu talepleri dinledikten sonra muhacirleri de dinlemeye karar verdi. Muhacirleri temsilen Cafer bin Ebu Talib (r.a.) hükümdarın ve Kureyş heyetinin karşısında konuştu. Cafer (r.a.) samimi ve açık bir şekilde Mekke'yi niçin terk ettiklerini açıklayarak soruları cevapladı.⁵⁶ Amr bin Âs ise muhacirlerin, atalarının dininden çıktıklarını, gençlerin inançlarını bozduklarını ve aralarına ayrılık soktuklarını söyleyince, bu iddialara karşı Cafer şöyle cevap verdi:

“Ey hükümdar! Biz cahil bir kavimdik. Taştan, ağaçtan yaptığımız putlara tapıyorduk. Kız çocuklarımızı diri diri toprağa gömüyor, ölmüş hayvanların leşlerini yiyor, akrabalarla ilişkilerimizi kesiyorduk. Komşularımıza kötü davranıyorduk. İçki, kumar, fuhuş ve her türlü ahlaksızlığı yapıyorduk. Hak hukuk tanıımıyorduk. Kuvvetliler zayıfları eziyor, zenginler fakirlerin sırtından geçiniyordu. Allah (c.c.) bizim hidayetimizi diledi. İkimizden soyu, asaleti, ahlakı, fazileti ve dürüstlüğü hakkında kimsenin kötü söz edemeyeceği bir Peygamber gönderdi. O bizi putlara ve taşlara tapmaktan kurtardı. Tek Allah'a (c.c.) inanmaya ve yalnızca ona ibadet etmeye çağırırdı. Bütün ahlaksızlıklardan uzaklaştırdı. Doğru söylemeyi, emaneti gözetmeyi, akrabalık haklarına riayeti, komşularla iyi geçinmeyi öğretti. Bize kötü davranışları, kötü söz söylemeyi, yalan söylemeyi, yetim malı yemeyi, haksızlık yapmayı yasakladı. Biz de onu tasdik

Hicret eden ilk kabilede sadece fakir ve işkence gören köle Müslümanlar değil, Mekke'nin ileri gelen zenginleri de bulunuyordu. Çünkü bu hicret, Müslümanlar için eziyet ve işkenceden kaçış değil, İslam'ı yaşayacak, duyuracak ve yayacak yeni bir yer arayışıdır.

⁵¹ Necâşî, Habeş hükümdarlarının ünvanıdır.

⁵² Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 101.

⁵³ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 206.

⁵⁴ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 212.

⁵⁵ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 214.

⁵⁶ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 215-216.

ettik ve ona inandık. Onun gösterdiği hak dini kabul ettik. Bu yüzden kavmimizin hakaret ve işkencelerine uğradık. Fakat dinimizden dönmedik. Dayanamaz hâle gelince onlardan kaçıp sizin himayenize sığındık.” dedi.

Hükümdar, Cafer’in (r.a.) bu konuşmasından çok etkilendi. Cafer’e, Allah (c.c.) tarafından Peygambere (s.a.v.) indirilen kitaptan bir örneğin yanında olup olmadığını sordu. Bunun üzerine Cafer (r.a.), Meryem Sûresi’nden bazı ayetleri okudu. Hükümdar, bu ayetlerin İncil’e uygunluğunu görünce çok etkilendi ve onları müşriklere iade etmemeye karar verdi. Bu durumu kabul edemeyen müşrikler, bir müddet sonra tekrar Necaşî’ye giderek Müslümanların Hz. İsa hakkında kötü sözler söyledikleri iftirasını attılar ve böylece hükümdarı, Müslümanlara karşı tahrik etmeye çalıştılar. Çünkü Necaşî, Hıristiyandı. Necaşî, Müslümanları tekrar çağırarak Hz. İsa (a.s.) hakkında ne düşündüklerini sordu. Cafer (r.a.): “Onun hakkında biz Peygamberimizin bize getirdiklerini söyleriz.” diyerek, Nisâ Sûresi 171. ayeti okudu: “... **Meryem oğlu İsa Mesih, ancak Allah’ın peygamberi, Meryem’e ulaştırdığı ‘ol’ kelimesidir. Ondan bir ruhtur...**” Bunun üzerine Necaşî, yerden eline bir çöp alarak “İsa’nın dedikleri ile sizin söyledikleriniz arasında şu çöp kadar fark yok.” dedi. Sonra muhacirlere dönerek “sizi ve Peygamberinizi tebrik ederim. Şehadet ederim ki o zat hak Peygamberdir. Onu İsa müjdelemişti.” dedi. Necaşî Mekkeli müşriklere dönerek, “peygamberlerini yalanlayan kavmin hediyesi bana lazım değil.” dedi ve getirdikleri hediyeleri geri verdi.⁵⁷

Necaşî, muhacirler için Habeşistan’ın güven içinde yaşayabilecekleri bir yer olduğunu bildirmiş ve onları Kureyş müşriklerine teslim etmemiştir. Müslümanlar için Habeşistan güvenli bir yer oldu. Muhacirlerin bir kısmı farklı zamanlarda Mekke’ye döndü. Diğer muhacirler ise Medine’ye hicret edinceye kadar Habeşistan’da kaldılar ve inançlarını rahat bir şekilde yaşadılar. İslam dini, ilk defa Mekke dışında da yayılmaya başladı.

ARAŞTIRALIM!

Müslümanların Habeşistan’a hicret etmesinin sebeplerini ve sonuçlarını yazınız.

Sebepler: .....

.....

.....

.....

.....

Sonuçlar: .....

.....

.....

.....

.....

.....

⁵⁷ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed’in Hayatı, C 1, s. 216-218.

4. HZ. HAMZA (r.a.) VE HZ. ÖMER'İN (r.a.) MÜSLÜMAN OLUŞLARI

Mekke'de İslam'ın yayılması ve Müslümanların güçlenmesinde iki kişinin Müslüman olmasının büyük bir önemi vardır. Bunlar; Peygamberimizin (s.a.v.) amcası Hz. Hamza (r.a.) ve Kureyş'in ileri gelenlerinden Hz. Ömer'dir (r.a.).

Kureyşli müşriklerin, Müslümanlara yaptığı eziyetin şiddetlenerek devam ettiği bir süreçte, Mekke'de kahramanlıkları ve cesaretiyle bilinen Hz. Hamza (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) Müslüman oldular. Bu olayla Müslümanlar daha fazla güçlendi, müşrikleri ise büyük bir endişe kapladı.

Hz. Hamza (r.a.), Peygamber Efendimizden (s.a.v.) sadece birkaç yaş büyük olup onunla birlikte büyümüştür. Hz. Hamza (r.a.), gücü ve cesaretiyle bilinen mazlumları koruyan biriydi. Avlanmayı çok sever, avdan dönüşünde Kâbe'yi ziyaret ederdi. Hz. Hamza (r.a.), yeğenine yapılan kötü davranışlara çok üzülüyordu.

Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) Safâ Tepesi'ne yakın bir yerde iken yanına Ebu Cehil geldi ve ona hakaret edip, kötü sözler söyledi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ise ona hiç cevap vermedi. Bu durumu gören bir kadın, avdan dönen Hz. Hamza'ya (r.a.) olayı anlattı. Bu duruma çok üzülen Hz. Hamza (r.a.), doğruca Kureyş'in ileri gelenleriyle birlikte oturan Ebu Cehil'in yanına gitti. Elindeki yayı Ebu Cehil'in kafasına vurarak onu yaraladı ve şöyle dedi: "Sen Muhammed'e sövüp sayarsın öyle mi! İşte ben de onun dinindeyim. Elinden gelirse bana da cevap ver, bana da söv de göreyim seni." Ebu Cehil, yanındakilere Hz. Hamza'nın (r.a.) haklı olduğunu söyleyerek, kendisine yardım etmek isteyenlere engel oldu.⁵⁸ Hz. Hamza'nın (r.a.) Müslüman olması Peygamberimizi (s.a.v.) ve Müslümanları çok sevindirdi. Müşrikler, Hz. Hamza'dan (r.a.) çok korktukları için bu olaydan sonra Müslümanlara açıkça kötülük yapmaktan çekinmeye başladılar.

Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah'ım, İslam'ı Ebû'l-Hakem (Ebu Cehil) Amir b. Hişam veya Ömer bin Hattab'la kuvvetlendir."⁵⁹

Hz. Hamza'nın (r.a.) Müslüman olmasından dolayı endişelenen müşrikler Darü'n-Nedve'de toplanarak Müslümanların çoğalmasına ve güçlenmesine karşı önlemler almayı planladılar ve Peygamberimizi (s.a.v.) öldürme kararı aldılar. Bu görevi henüz Müslüman olmayan Hz. Ömer (r.a.) kendisinin yapacağını söyledi. Silahını kuşanıp yola düşen Hz. Ömer (r.a.), yolda giderken Abdullah oğlu Nuaym'la karşılaştı. Nuaym, ona nereye gittiğini sorunca Hz. Ömer (r.a.), "Araplar arasına ayrılık sokan Muhammed'i öldürmeye gidiyorum." diye cevap verdi. Abdullah oğlu Nuaym, Hz. Ömer'e (r.a.) Hz. Muhammed'e (s.a.v.) zarar verdiği takdirde Abdülmenaf oğullarının onu sağ bırakmayacağını söyledi. Ayrıca kendi ailesinden eniştesi ve kızkardeşinin de Müslüman olduğu söylenince, Hz. Ömer (r.a.) doğru eniştesinin evine yürüdü. Evde Kur'an-ı Kerim okuduğunu duyan Hz. Ömer (r.a.) sesi biraz dinledi. Arkasından kapıya şiddetli bir şekilde vurdu. Dışarıda Hz. Ömer'in (r.a.) olduğunu duyan aile telaşlandı. Çünkü onun İslam'a olan düşmanlığını biliyorlardı. Kur'an-ı Kerim'in sayfalarını saklayarak kapıyı açtılar. Hz. Ömer (r.a.), eniştesine ve kızkardeşine ne okuduklarını sordu ve duyduklarının doğruluğunu anlayınca eniştesini dövmeye başladı. Kızkardeşi araya girip ayırmaya çalışınca, Hz. Ömer (r.a.) ona da vurdu. Bunun üzerine kızkardeşi Müslüman olduklarını ve ne olursa olsun bundan asla dönmeyeceklerini söyledi.

⁵⁸ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 182.

⁵⁹ Tirmizî, Menâkıb, 18. Tirmizî, Menâkıb, 18.

Kızkardeşinin bu tavrından etkilenen Hz. Ömer (r.a.), okudukları Kur'an-ı Kerim sayfalarını görmek istedi. Tâhâ Sûresi'nin yazılı olduğu kâğıdı getirip verdiler. Okuduğu ayetler Hz. Ömer'i (r.a.) etkiledi ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yanına gitmek istediğini söyleyip Dar'ül-Erkam'a doğru yürümeye başladı. Hz. Ömer'in (r.a.) geldiğini gören sahabiler telaşlandılar. Hz. Hamza (r.a.) "İyilik için geldiyse ne âlâ, aksi hâlde geleceği varsa göreceği de var." diyerek oradakileri sakinleştirdi. Sahabiler, Hz. Ömer'i (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) yanına getirdiler. Hz. Ömer (r.a.) diz çökerek şehadet getirdi ve Müslüman oldu. Bu olay Müslümanları çok mutlu etti. Sevinçten hep birlikte "Allahû ekber" diyerek tekbir getirdiler ve Hz. Ömer'in (r.a.) İslam'a girmesiyle, ilk defa hep birlikte Kâbe'ye gidip cemaatle namaz kıldılar.⁶⁰

Hiz. Hamza (r.a.) ve Hz. Ömer'in (r.a.) İslam'a girmesiyle Müslümanların sayısında hızlı bir artış oldu ve böylece Müslümanlar, müşriklere karşı kendilerini daha güçlü hissetmeye başladılar.

ARAŞTIRALIM!

Hiz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman olmalarının, İslam'ın yayılmasına yaptığı katkıları yazalım.

.....

.....

.....

.....

⁶⁰ İbn-i Hişam, Hiz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 222-225.

5. BOYKOT YILLARI

İslam, Peygamberimizin (s.a.v.) tebliğiyle yayılmaya devam ediyor, Müslümanların nüfusu günden güne artıyordu. Müşrikler bunun önlenmesi gerektiğini düşünüyor fakat uyguladıkları baskılar hiçbir sonuç vermiyordu.

Kureş'in saygın, güçlü ve cesur kişilerinden Hz. Hamza (r.a.) ve Hz. Ömer'in (r.a.) İslam'a girmesiyle, Müslümanlar artık daha güçlü olmuştu. Sahabiler, korkusuzca dinlerini savunuyor, Müslüman olduklarını gizleme ihtiyacı hissetmiyorlardı.

Müşriklerin, alaycı tavırları, aşağılamaları, eziyet ve işkenceleri kimseyi inancından döndüremediği için müşrikler, yeni ve daha şiddetli tedbirler almaya karar verdiler. Nihayet risâletin yedinci yılında (616), Ebu Cehil başkanlığında kırk kişilik bir toplantı düzenleyerek Peygamberimizi (s.a.v.) öldürmeye karar verdiler. Bunun için, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) koruyan Hâşimoğulları ve Muttaliboğullarını düşman ilan ettiler.

Müşrikler, bu toplantıda aldıkları kararlara göre bu iki kabileden kız alıp vermeyecek, alışveriş yapmayacak, birlikte oturmayacak ve konuşmayacaklardı. Böylelikle her türlü sosyal ve ekonomik ilişkilerini kesmek üzere bir anlaşma imzaladılar. Bu boykot anlaşmasını da Kâbe'nin duvarına astılar. Müşrikler, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kendilerine teslim edilinceye kadar bu anlaşmaya uyacaklarına dair karar aldılar. Bu boykotun amacı Müslümanları zor durumda bırakıp Peygamberimizi (s.a.v.) yalnızlaştırmaktı.

Ebu Talib, yeğenini ve ailesini korumak için Ebu Leheb ve onun oğulları dışında herkesi Ebu Talib Mahallesi'ne taşıdı. Müşrik oldukları hâlde kendi ailelerine destek olmak isteyenler de Müslümanların safında yer aldılar. Mahalleye giriş ve çıkışlar yasaklandığı gibi yiyecek yardımı yapılması da yasaklanmıştı. Ebu Cehil, bizzat kendisi gidip sınırdaki kontrolleri yapıyor, kimsenin onlara yardım etmesine izin vermiyordu. Hâşimoğulları ve Muttaliboğulları üç yıl boyunca sosyal ve ekonomik ambargoya direndiler.⁶¹

Boycot sürerken kervan ticareti yapamadıkları için Ebu Talib'in ve Peygamber Efendimizin (s.a.v.) tüm malları tükendi. Hz. Hamza (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) gibi cesur birkaç kişi çıkıp alışveriş yapıyor fakat bu kimseye yetmiyordu. Müslümanlar, yiyeceklerini ancak **"Eşhürü'l-Hurum"**da (Haram Aylar) temin ediyor, onu da çok pahalıya alıyorlardı. Bazı insafsız kişiler boykotu ihlal ederek gizli gizli gıda maddeleri getiriyorlardı. Açlıktan bazı çocuklar ölmüş, Müslümanlar perişan düşmüştü. Hatta bazı sahabiler açlıktan, ağaç kabuğu ve deri yiyerek hayatta kalmışlardı. Müslümanları, dayanılmaz sıkıntılara maruz bırakan müşrikler bu boykottan da hiçbir netice alamadılar.

Müslümanlara uygulanan bu acımasız boykottan bazı müşrikler de rahatsız olmaya başlamış ve toplanarak bunun sona erdirilmesini istemişlerdi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kâbe'de asılı duran boykot anlaşmasını **"Bismikellâhümme"** sözü hariç ağaç kurtlarının yediğini söyledi. Müşrikler gidip baktıklarında gerçekten de anlaşmanın kurtlar tarafından yendiğini gördüler ve boykota 619 yılında son verdiler. Müşrikler, İslam'ı engellemek için başlattıkları bu girişimden de bir şey elde edemediler. Boykotla birlikte Peygamberimiz (s.a.v.) insanları İslam'a davet etmekten vazgeçmediği gibi Müslümanlar da İslam'dan vazgeçmediler. Bilakis davalarına daha sıkı sarılmaya ve birbirlerine daha çok yardım etmeye başladılar.⁶²

Boycotun bittiği yıl, Peygamberimizi (s.a.v.) büyüten, koruyan ve destekleyen amcası Ebu Talib ve Peygamberimizin (s.a.v.) hanımı Hz. Hatice (r.a.) kısa süre arayla vefat ettiler. Risâletin onuncu yılında (620) gerçekleşen bu olay Peygamber Efendimizi (s.a.v.) ve Müslümanları çok üzdüğü için bu yıla **"Âmü'l-Hüzn"** (Hüzün Yılı) denildi. Peygamberimizi (s.a.v.) onların zulümlerine karşı koruyan amcası Ebu Talib'in vefatıyla artık müşriklerin önlerinde hiçbir engel kalmamıştı.⁶³

⁶¹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 201.

⁶² İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 211.

⁶³ bk. İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 234; İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 229-232.

Hz. Hatice'nin (r.a.) mezarının da içinde bulunduğu Cennetü'l Muallâ Kabristanı

Peygamberimiz (s.a.v.) hanımı Hz. Hatice (r.a.) ile yaklaşık yirmi beş yılı birlikte geçirmişti. O her zaman Peygamberimizin (s.a.v.) yanında olmuş ve ona destek vermişti. Hz. Hatice (r.a.) tüm malını İslam yolunda harcamış, cömert ve vefalı bir hanımdı. Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadisinde Hz. Hatice (r.a.) hakkında şöyle buyurmuştur: *“Bu ümmetin kadınlarının en hayırlısı Hatice'dir.”*⁶⁴ Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hayatı boyunca onu unutmamış, onun arkadaşlarına ve akrabalarına hürmet etmiş, her zaman onu hayırla anmıştır.

ARAŞTIRALIM!

Boykot yıllarında Müslümanların çektiği sıkıntıları yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

⁶⁴ Müslim, Sahih, 336.

6. TÂİF YOLCULUĞU

Tâif şehri

Ebu Talib'in vefatıyla, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) korumasız kalmıştı. Bu durumdan faydalanan müşrikler, onu daha çok rahatsız etmeye ve Ebu Talib hayatta iken ona yapmadıkları kötülükleri yapmaya başlamışlardı. Örneğin bir defasında Peygamberimizin (s.a.v.) üzerine toprak atıp alay etmişler, ayrıca başka bir defasında da Kâbe'de namaz kılarken üzerine deve işkembesi koymuşlardı. Bu durum Peygamber Efendimizi (s.a.v.) çok etkilemiş ve çok üzmüştü.

Mekkelileri her zaman İslam'a davet eden Hz. Muhammed (s.a.v.), hem bu sıkıntılardan kurtulmak hem de başka yerlerde yaşayan insanlara ulaşarak onlara tebliğ de bulunmak istiyordu. Bunun için önce Tâif'e ve Mekke'ye gelen göçebe kabilelere, sonra da Medine'de yaşayan Evs ve Hazrec kabilelerine İslam'ı tebliğ etmeyi düşündü.

Peygamberimiz (s.a.v.) bir gün yanına Zeyd bin Hârise'yi (r.a.) alıp Tâif'e gitmeye karar verdi. Tâif'te itibarlı ve saygın aileler vardı. Orada oturan Sakif kabilesinin İslam'a girmesini ve Kureyş'e karşı kendileriyle birlikte hareket etmelerini istiyordu.

620 yılında Tâif'e gidip insanlara İslam'ı tebliğ etti ve onlardan yardım istedi. Fakat kimse onun davetini kabul etmedi. Çünkü buradaki bazı kabilelerin, Kureyş'le hem akrabalığı, hem de ticari ilişkileri vardı. Bunun bozulmasını istemiyorlardı. Bir şey yapamayacağını anlayan Peygamberimiz (s.a.v.), Tâif'ten ayrılmaya karar verdi. Fakat Tâifliler arkasından ayak takımını yollayarak Peygamber Efendimizi (s.a.v.) ve Zeyd'i (r.a.) taşlamalarını söylediler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve Zeyd bin Hârise (r.a.) atılan taşlarla yaralandılar. Zeyd (r.a.), Peygamberimizi (s.a.v.) korumaya çalışsa da onun yaralanmasına engel olamadı. İnsanlar, onlara, taş atıyor, gülüyor, hakaret edip bağırıyorlardı. İkisi de yaralı ve kanlar içinde Tâif'i terk ederek şehrin dışında bir bağa sığındılar.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber Efendimiz (s.a.v.), kendisine eziyet eden Tâif halkı için şöyle buyurdu:

“Onların yok olmalarını değil, Rabb’imin bu müşriklerin zürriyetinden Allah’a ortak koşmayan, ona ibadet eden bir nesil meydana getirmesini diliyorum.”

(Buhari, Tecrid-i Sarih, C 9, s.35)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) yaşadığı bu zor durum karşısında bile kaba ve zalim insanlar için ellerini kaldırıp şöyle dua etti: *“Allah’ım! Gücümün zayıflığını, insanlara karşı takatimin ve gücümün azlığını sana arz ediyorum. Ey merhametlilerin merhametlisi! Sen zayıfların Rabbisin. Sen benim Rabbimsin. Sen beni kimin eline bırakıyorsun? Bana kötü muamele yapan yabancıya mı? Yoksa beni eline bıraktığın düşmana mı? Bu, senin bana karşı bir öfkenden ileri gelmiyorsa ben buna aldırış etmem. Fakat senden gelecek bir himaye ve koruyuş her zaman çok daha hoştur. Senin öfkene uğramaktan, karanlıkları aydınlatan, dünya ve ahiret işlerini islah eden yüzünün nuruna sığınıyorum. Her şey senin hoşnutluğun içindir. Güç ve kuvvet ancak sendedir.”*⁶⁵ Görüldüğü üzere âlemlere rahmet olarak gönderilmiş bir Peygamber olan Hz. Muhammed (s.a.v.) çok üzüldüğü bu olaydan dolayı Tâifliler için beddua etmemiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve Zeyd (r.a.), sığındıkları bağda dinlenirken bağın sahipleri, köleleri Addâs’ı üzüm ikram etmesi için yanlarına gönderdi. Peygamber Efendimizin (s.a.v.), üzüm yemeye başlarken “Bismillah” demesi Addâs’ın ilgisini çekti. Addâs, “Bu bölgenin halkı bu sözü kullanmaz.” dedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Addâs’a nereli olduğunu sordu. Addâs ise Ninovalı bir Hıristiyan olduğunu söyledi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), *“Demek ki sen sâlih bir kişi olan Yunus Peygamberin şehridensin.”* dedi. Addâs, bu duruma çok şaşırarak Yunus Peygamberi nereden bildiğini sordu. Hz. Muhammed (s.a.v.) de *“O benim kardeşimdir. O bir peygamberdi. Ben de peygamberim.”* dedi.⁶⁶

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) en sıkıntılı ve zor zamanlarda bile İslam dinini tebliğ etmeye devam ediyordu. Peygamberimiz (s.a.v.) İslam hakkında bilgi vererek Addâs’ın orada Müslüman olmasını sağladı.

NELER ÖĞRENDİK?

Tâif Seferi’nin sebep ve sonuçlarını yazınız.

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

⁶⁵ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 242.

⁶⁶ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed’in Hayatı, C 1, s. 420.

7. İSRÂ VE MİRÂÇ

Müslümanlara yapılan eziyetler, uygulanan boykot, amcasının ve hanımının vefatları, Tâif Seferi'nde yaşadığı sıkıntılı olaylar Peygamberimizi (s.a.v.) çok üzmüştü. Allah (c.c.) tarafından lütfedilen İsrâ ve Miraç olayı ile Peygamberimizin (s.a.v.) sıkıntıları biraz olsun hafifletilmiştir.

İsra, sözlükte “gece yürüyüşü, gece yolculuğu” anlamlarına gelir. Terim olarak İsrâ, Resûl-i Ekrem'in 621 yılında Recep ayının 27. gecesinde Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya yaptığı yolculuğa denir.⁶⁷

Mescid-i Aksâ, Kudüs

İsrâ Olayı'nın gerçekleşmesi, Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: **“Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan çevresini mübârek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O gerçekten işitendir, görendir.”**⁶⁸

Peygamberimiz (s.a.v.), Mescid-i Aksâ'ya geldikten sonra **Miraç Olayı** gerçekleşir. Sözlükte, “yukarı çıkma, yükselme” anlamlarına gelen Miraç, terim olarak Peygamberimizin (s.a.v.) Mescid-i Aksâ'dan göklere yükselmesine denir.⁶⁹

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Cebrail (a.s.) ile Mescid-i Aksâ'dan göğe yükselirken mânâ âleminde bazı Peygamberlerle görüşürdü ve Sidretü'l-Müntehâ'ya⁷⁰ yükseltildi. Cebrail (a.s.) bu noktadan sonra kendisinin geçemeyeceğini Peygamberimize (s.a.v.) bildirmiştir.⁷¹ Daha sonra bu mucizevi yolculuğuna tek başına devam eden Peygamberimize (s.a.v.) Allah (c.c.), pek çok nimetler lütfetmiştir.

Miraç, Peygamber Efendimize (s.a.v.) gösterilen nimetler açısından önemli olduğu kadar, Müslümanlar için de çok önemli bir olaydır. Bu olay ile Peygamber Efendimiz (s.a.v.) manevi olarak desteklenirken Müslümanlar da iman yönünden güç kazanmıştır.

Nitekim Peygamberimize (s.a.v.) verilen nimetler bir hadiste şöyle açıklanır: *“Miraç'ta bana şu üç şey verildi: Beş vakit namaz, Bakara Sûresi'nin son iki ayeti ve bu ümmetten Allah'a şirk koşmadan ölen kimsenin günahlarının başışlanacağı müjdesi.”*⁷²

⁶⁷ bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s.178; İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 220.

⁶⁸ İsra Sûresi, 1. ayet.

⁶⁹ Salih Sabri YAVUZ, “Mi'rac”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 30, s. 132-135.

⁷⁰ Göğün yedinci (ve son) katında olduğuna inanılan bir yer.

⁷¹ bk. İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 221-222; M. Asım, KÖKSAL, İslam Tarihi, C 5, s. 160-171; Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, C 1. 119-147.

⁷² Müslim, İman, 279.

Miraç'ın Müslümanlara en büyük hediyesi beş vakit namazdır. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) buyurduğu gibi namaz mü'minin miracıdır. Namaz mü'minin Allah'ın (c.c.) huzuruna yükselmesini sağladığı için miraç olarak kabul edilir.⁷³

Miraç'ın olduğu gece ile ilgili İsrâ Sûresi, 22-29. ayetlerde Müslümanlar için önemli olan İslam'ın bazı temel ilkeleri emredilmiştir:

- ▶ Allah'tan başkasına kulluk etmemek
- ▶ Anne ve babaya iyi davranmak
- ▶ Akrabaya, yoksula, yolda kalmışa haklarını vermek
- ▶ Cimri ve müsrif olmamak
- ▶ Çocukları öldürmemek
- ▶ Zinaya yaklaşmamak
- ▶ Cana kıymamak
- ▶ Yetim malı yememek
- ▶ Verilen sözü yerine getirmek
- ▶ Ölçü ve tartıyı tam yapmak
- ▶ Hakkında bilgi sahibi olunmayan bir şeyin peşine düşmemek
- ▶ Yeryüzünde gurur ve kibir ile yürümek, alçak gönüllü olmak

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Miraç olayında gördüklerini ertesi gün anlattı. Müslümanlar, Peygamberimizi (s.a.v.) tasdik ettiler. Müşrikler ise düşmanlıklarını iyice açığa çıkarıp inkar yolunu seçtiler. Peygamberimize (s.a.v.) inanmayanlar, Mescid-i Aksâ ile ilgili sorular sordular. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) verdiği doğru cevaplar karşısında şaşırان müşrikler, durumu Hz. Ebu Bekir'e anlattılar. O, "bu anlattıklarınızı Muhammed söylüyorsa doğrudur." dedi. Bu yüzden Hz. Ebu Bekir'e "Siddîk" (Doğrulayan) lâkabı verildi.⁷⁴

ARAŞTIRALIM!

Miraç olayında Peygamber Efendimize (s.a.v.) verilen nimetleri yazınız.

.....

.....

.....

.....

⁷³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 223.

⁷⁴ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 225-226.

8. YENİ YURT ARAYIŞI

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) amcasının vefatıyla himayesiz kalmıştı. Müşrikler açıkça ona saldırıyor, her türlü eziyeti ve kötülüğü yapıyordu. Peygamberimiz (s.a.v.) ise onlara cevap vermiyor, davetine devam ediyordu.

Tâif halkını, İslam'a davet etmiş, ama bir netice alamamış, hatta çok kötü muamele görmüştü fakat o, tebliğin sonuçsuz kalmasına daha çok üzülmüştü. Peygamberimizin (s.a.v.) bu durumu Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılır: **“Ey Muhammed! İman etmiyorlar diye âdeta kendini helâk edeceksin.”**⁷⁵

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) diğer kabilelerle görüşmesi, gösterdiği büyük gayretler sonucunda İslam'ın yayılması müşrikleri endişelendiriyordu. Peygamberimizin (s.a.v.) Mekke'de diğer Arap kabileleriyle görüşmesine engel oldular. O bu durumda bile bir an olsun tebliğden vazgeçmedi. Onlarla şehrin dışında görüşüp İslam'a davet etti.

Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam'ı tebliğ etmeye her durum ve şartta devam ediyor, hac mevsiminde kurulan panayirlarda Mekke dışından gelen diğer kavimlerle görüşüyordu. Çünkü o, İslam'ı yaymak için merkez olabilecek bir yurt arayışındaydı. Akabe Biatları'nın yapıldığı bu süreç aslında Medine'ye hicret için yapılan bir hazırlıktı.

8.1. Yesriblilerle İlk Temas

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) her türlü engellemeye rağmen diğer kabilelerden insanlarla buluşuyor, onlara Kur'an-ı Kerim okuyor, tebliğde bulunuyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Mekke dışında gezerken “Akâbe” denilen tepede hac için gelen ve altı kişiden oluşan bir grupla karşılaştı. Başında Es'ad bin Zürâre vardı. Bu kişiler Yesrib'in Hazrec kabilesine mensuptu. Onlarla sohbet eden Peygamberimiz (s.a.v.) onlara Kur'an-ı Kerim okuyarak İslam'a davet etti.

Yesrib'de bulunan Evs ve Hazrec kabileleri putperestti. Yesrib'de bu kabilelerden başka Yahudi kabileleri de vardı. Birbirleriyle sürekli rekabet hâlinde olan bu kabileler sürekli tartışır, kavga ederlerdi. Yahudiler sürekli Evs ve Hazrec'lileri dinî mevzularda veya risâlet gibi konularda küçümser ve hakir görürlerdi. Yahudiler her tartışmada beklenen peygamberin gelmesiyle Yahudilerin ona tabi olacağını ve putperestlere saldıracaklarını söyleyerek Evs ve Hazrec üzerinde üstünlük kurmaya çalışırlardı.⁷⁶ Aynı zamanda Yesrib'de yaşlı kimseler de sık sık bir peygamber geleceğini söylüyordu. Peygamberimizle (s.a.v.) konuşan Yesribliler, Allah'ın (c.c.) ayetlerini ilk defa duymuş ve çok etkilenmişlerdi. Memleketlerinde söylenenleri de hatırlayan Yesribliler, Yahudilerden geri kalmak istemediler, hemen şehadet getirip Müslüman oldular.⁷⁷

ARAŞTIRALIM!

Yesribli ilk Müslümanların isimlerini araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

⁷⁵ Şuâra Sûresi, 3. ayet.

⁷⁶ bk. İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 176; Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, C 1, s. 151.

⁷⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 249.

Yesribli Müslümanlar, Peygamber Efendimize (s.a.v.): “Evs kabilesiyle aralarında yıllardır süregelen savaşların yol açtığı düşmanlığın İslam sayesinde ortadan kalkacağını, iki kabile arasında birlik ve beraberliğin yeniden kurulacağını ümit ediyoruz.” dediler. Yesribliler, ertesi yıl aynı yerde buluşmaya söz verecek ayrıldılar. Memleketlerine varınca, kabilelerine Peygamberimizden (s.a.v.) ve İslam’dan bahsettiler.⁷⁸

ÖĞRENELİM!

Peygamberimizin (s.a.v.), 620 yılında Yesriblilerle olan bu buluşmasına **“Birinci Akâbe Görüşmesi”** denir. İslam’ı kabul eden bu altı kişi de Yesribli ilk Müslümanlar olarak bilinir.

Bu görüşmede biat (sadakat/bağlılık) yemini edilmemiş, sadece görüşme gerçekleşmiştir. Peygamberimizle (s.a.v.), Yesribliler arasında “Akâbe” de 620, 621 ve 622 yıllarında olmak üzere üç defa görüşme yapılmıştır. 621 ve 622’de yapılan görüşmelerde **‘Biat’** da yapılmıştır.⁷⁹

8.2. Akâbe Biatları

ÖĞRENELİM!

Biat: Söz verme amacıyla el sıkışma. Peygamberimiz (s.a.v.) bir iş konusunda sahabilerden söz almak istediğinde, onlarla el sıkışarak itaat ve bağlılık sözü alırdı.⁸⁰

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 621 yılında yine hac mevsiminde, Akâbe’de, Yesribli on iki kişiyle görüştü. Bunlardan on tanesi Hazrec, ikisi Evs kabilesinden olup, altısı bir yıl önce gelenlerdendi. Başlarında yine Es’ad bin Zürâre vardı. Evs ve Hazrec kabileleri sürekli savaş hâlinde buldukları için toplantıda Evs kabilesinden iki kişinin bulunması İslam kardeşliğinin bir göstergesiydi.

Peygamberimiz (s.a.v.), gelenlere İslam’ı anlattı. Burada Yesribliler; Allah’a (c.c.) hiçbir şeyi ortak koşmayacaklarına, hırsızlık ve zina yapmayacaklarına, çocuklarını öldürmeyeceklerine, iftira etmeyeceklerine, emirlere uyacaklarına dair tam bir bağlılıkla Peygamberimize (s.a.v.) biat ettiler. Emir ve yasaklar konusunda Peygamberimize (s.a.v.) tâbi olacaklarına söz verdiler ve sözleştiler.

İslam tarihinde bu sözleşmeye **“Birinci Akabe Biatı”** denir. Birinci Akâbe Biatı’ndan sonra Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Mus’ab bin Umeyr’i (r.a.), Kur’an’ı Kerim öğretmesi ve diğer insanları İslam’a davet etmesi için Yesribli Müslümanlarla birlikte gönderdi. Mus’ab, Es’ad bin Zürâre’nin evinde bir yıl misafir kaldı. Bu süre içinde Mus’ab’ın gayretleriyle Evs kabilesinin iki büyük başkanı ve pek çok kişi Müslüman oldu.⁸¹

“(Ey Muhammed) Sana biat edenler gerçekte Allah’a biat etmektedirler. Allah’ın eli onların elleri üzerindedir. Bu sebeple kim Allah’a verdiği sözü bozarsa kendi aleyhine bozmuş olur. Allah’a verdiği sözü yerine getiren kimseye Allah büyük bir mükâfat verecektir.”⁸²

⁷⁸ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 249.

⁷⁹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 250-257.

⁸⁰ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 40.

⁸¹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 250-251.

⁸² Fetih Sûresi. 10. ayet.

Risâletin 13. yılı (622) hac mevsiminde, ikisi kadın yetmiş beş Yesribli, Peygamberimizle (s.a.v.) görüşmek üzere Mekke'ye geldiler. Yesriblilerin içinde Müslüman olmayanlar da vardı. Bunlar asıl amaçlarını Mekkeli müşriklerden gizlemiş, hac için geldiklerini söylemişlerdi. Asıl amaçları Peygamberimizle (s.a.v.) buluşmak ve Mekkeli müşriklerin eziyetinden kurtarmak için onu Yesrib'e davet etmekte.

Mekke'ye varınca Yesribli Müslümanlar, gizlice Peygamberimize (s.a.v.) haber gönderip Akâbe'de buluşmak istediklerini söylediler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) gizli olarak yapılan bu görüşmeye amcası Abbas ile gitti.

Peygamberimiz (s.a.v.), Yesriblilerle gizlice buluşarak onlara İslam'ı anlattı. Onlar da Peygamberimizi (s.a.v.) Yesrib'e davet ettiklerini söylediler. Bunun üzerine Abbas, Peygamberimizin (s.a.v.) de Yesrib'e gitmek istediğini, ancak orada her türlü sıkıntıya göğüs gerip onu koruyacaklarsa bunun olabileceğini söyledi. Yesribli Müslümanlar, bu şartları kabul ettiler.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de Kur'an-ı Kerim'den bazı ayetler okudu ve **"İkinci Akâbe Biatı"** şartları olarak hicret ettiği takdirde, kendisini ve hicret eden diğer Müslümanları, kendi canlarını, eşlerini ve çocuklarını nasıl koruyorlarsa, öyle koruyacaklarına, ona itaat edeceklerine, mali yardımda bulunacaklarına, iyiliği emredip, kötülüğe engel olacaklarına, hiç kimseden çekinmeden hak üzere bulunacaklarına dair Yesriblilerin hepsinden söz aldı.⁸³ Daha sonra Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kendisiyle Yesribliler arasında bağlantıyı sağlamak üzere on iki temsilci seçti. İkinci Akâbe Biatı'ndan sonra Peygamberimiz (s.a.v.), sahabelere Yesrib'e hicret etme izni verdi.⁸⁴

Akâbe Biatları'ndan sonra Yesribli Müslümanlar, her zaman sözlerinde durdular. Peygamber Efendimizi (s.a.v.) ve Mekkeli Müslümanları hiçbir zaman yalnız bırakmadılar. Her durum ve şartta biatlarına sadık kalarak Peygamberimize (s.a.v.) itaat edip onu korudular. Hicret eden Mekkeli Müslümanlara her türlü yardımı yaptılar. Mekkeli müşriklerin, İslam'ı engellemek için yaptıkları tüm girişimleri sonuçsuz bıraktılar.

ÖĞRENELİM!

Akâbe Biatları: Akâbe'de 621 ve 622 yıllarında Yesribli Müslümanlarla Peygamberimiz (s.a.v.) arasında yapılan iki sözleşmedir.

Allah (c.c.) Yesribli Müslümanların bu sadakatini Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade eder: **"İslam'ı ilk önce kabul eden muhacirler ve ensar ile iyilikle onlara uyanlar var ya, Allah onlardan razı olmuş; onlar da ondan razı olmuşlardır. Allah, onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük başarıdır."**⁸⁵

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Akâbe Biatları ile Yesrib'i, İslam'ın yayılacağı bir merkez ve yurt olarak belirledi. Akâbe Biatları ile Müslümanların önünde yepyeni bir ufuk açıldı ve kendilerine emin bir sığınma yeri buldular. Müslümanlar yeni yurtlarında rahatça dinlerini yaşayabilecek ve İslam'ı yayabileceklerdi. Akâbe Biatları ile başlayan bu süreç sonunda birbirine düşman olan Evs ve Hazrec arasında barış sağlandı ve bu iki kabile birlikte Müslümanlara kucak açtılar.

⁸³ bk. Nesaî, Biat, 3; Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 112.

⁸⁴ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 254-257.

⁸⁵ Tevbe Sûresi, 100. ayet.

9. YESRİB'E HİCRET

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ve Mekkeli Müslümanların, İslam'ı yaşamak ve diğer insanlara Allah'ın (c.c.) emirlerini ve yasaklarını duyurmak, İslam'ı yaymak ve müşriklerin işkencelerinden kurtulmak için 622 yılında Mekke'den Yesrib'e göç etmesine **hicret** denir.

9.1. Müslümanların Hicreti

Müslümanlar dinlerini daha iyi yaşamak için Yesrib'e hicret ettiler (Temsili).

İslam yayıldıkça ve Müslümanların sayısı artıp güçlendikçe, müşriklerin endişeleri ve baskıları da arttı. Müşrikler, fakir ve korumasız Müslümanları öldürmeye, zenginleri ise mali olarak baskı altında tutmaya başladılar. Mekke'de Müslümanların mal ve can güvenliği kalmadı. Nitekim Sümeyye (r.a.) ve Yasir (r.a.) dinlerinden dönmedikleri için şehit edildiler. Müslümanlara üç yıl ambargo uygulayarak onlara şehirde yaşamı imkânsız hâle getirdiler.

Peygamberimiz (s.a.v.) Mekke'nin, Müslümanların yaşayacağı ve İslam'ın yayılacağı güvenli bir yer olmadığını görüyordu. Bunun için görüşmeler yapıyor, yeni bir yurt arayışı için faaliyetlerde bulunuyordu. Peygamberimiz (s.a.v.) Tâif yolculuğunu kendilerine destek olmaları için yapmış, fakat olumsuz sonuç almıştı. Umudunu kaybetmeyen Peygamberimiz (s.a.v.), Mekke dışındaki diğer kabilelerle görüşmeye devam etti.

Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Yesrib'den gelen kabilelerle Akâbe'de görüşerek, İslam'ın başka bir şehirde yayılmasına imkân sağlamış oldu. Yesribîler Peygamberimizin (s.a.v.) ve Müslümanların durumunu bildikleri için onları müşriklere karşı koruyacaklarına söz vererek Yesrib'e davet ettiler.

Peygamberimiz (s.a.v.) Akâbe Biatları sonucunda Müslümanlar için emin bir sığınma yeri buldu. Yesrib, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) için hem özel bir öneme sahip hem de stratejik yönden önemli bir konumdaydı. Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib'in annesi Hazrec kabilesine mensup olup dayıları Yesrib'de oturuyordu. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) anne ve babasının kâbirleri de Yesrib'de bulunuyordu. Ayrıca Yesrib, Habeşistan'dan daha yakın olup Mekke ve Şam ticaret yolunun üzerinde bulunması sebebiyle stratejik bir öneme sahipti.

“İman edip de hicret edenler, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihat edenler, (muhacirleri) barındırıp, onlara yardım edenler var ya, işte bunlar birbirlerinin dostudur...”⁸⁶

Peygamberimizin (s.a.v.) izin vermesi üzerine Müslümanlar, müşriklerin dikkatini çekmemek için gizli gizli küçük gruplar hâlinde birer ikişer Yesrib'e doğru hicret etmeye başladılar. Sadece Hz. Ömer, Kâbe'de namaz kıılıp korkusuzca müşriklerden gizlenmeden, hicret etmiş, müşrikler ona bir şey yapmaktan çekinmişlerdi.⁸⁷

⁸⁶ Enfâl Sûresi, 72. ayet.

⁸⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 261.

Müşrikler, hicret eden Müslümanları engellemeye başladılar. Bazılarını hapsediyor, bazılarının malına el koyuyorlardı. Kısa bir süre içinde Müslümanların çoğu hicret etmiş, sadece Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve ailesi, Hz. Ebu Bekir ve ailesi, Hz. Ali gibi birkaç sahabe ve yola gücü yetmeyenler, köleler ve gidişleri müşrikler tarafından engellenenler kalmıştı.⁸⁸

9.2. Peygamberimizin (s.a.v.) Hicreti

Müslümanların göç etmesinden büyük rahatsızlık ve endişe duyan müşrikler, Peygamberimizin (s.a.v.) başka bir yere göç etmesini istemiyorlardı. Çünkü başka kabilelerle anlaşması ve güçlenmesi onlar için tehlike oluştuyordu. İslam'ın Yesrib'de yayılması onlar için endişe vericiydi. Müslümanların Mekke'yi terk etmeleri, müşrikleri sevindirmede, bilakis endişelerini artırdı.

Peygamberimizin (s.a.v.) hicret edip İslam'ın Yesrib'de güçlenmesi, Mekkeli müşrikler için siyasi ve ekonomik açıdan tehlikeliydi. Ayrıca bu, Kureyş'in ticari hayatı ve Mekke'nin dış güvenliği için de bir tehdit oluştuyordu.⁸⁹

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hicret edeceğini anlayan müşrikler, buna engel olmak için onu ortadan kaldırmayı düşünüyorlardı. Fakat Peygamberimizi (s.a.v.) öldürürlerse Beni Haşim'in kan davası güdeceği ve iç savaş başlayacağını bildikleri için bunu da istemiyorlardı.

Müşrikler, kısa sürede bu durumu hâletmek için Dârü'n-Nedve'de toplandılar. Niyetlerini Ebu Leheb dışında Haşimoğulları'ndan kimseye söylemediler. Toplantıda, Peygamberimizi (s.a.v.) hapse atmak, sürgün etmek gibi fikirler ortaya atılsa da bunlar beğenilmedi. Ebu Cehil, her kabileden bir kişinin seçilmesi ve Peygamberi (s.a.v.) hepsinin birden öldürmesi fikrini teklif etti. Böylelikle Haşimoğulları tüm kabilelere savaş açamayacak ve diyete razı olacaktı. Bu teklifi beğenen müşrikler, oy birliği ile karar alıp, her kabileden birini seçtiler.⁹⁰

Kur'an-ı Kerim, müşriklerin bu durumunu şöyle ifade eder:

“Hatırla ki kâfirler seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri, yahut seni (yurdundan) çıkar-maları için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar (sana) tuzak kurarken Allah da (onlara) tuzak kuruyordu. Çünkü Allah tuzak kuranların en iyisidir.”⁹¹

Cebrail (a.s.), müşriklerin aldığı bu korkunç karardan sonra Peygamberimize (s.a.v.), Allah'ın hicret etmesine izin verdiğini bildirdi. Bu arada toplantıdan haberleri olan bazı kişiler de suikast yapılacağını Peygamber Efendimize (s.a.v.) söylediler.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu haber üzerine hemen hicret etmek için hazırlık yapmaya başladı. Peygamberimiz (s.a.v.) normalde Hz. Ebu Bekir'i sabah veya akşam ziyaret ederdi. O gün öğle vakti ziyarete gidince Hz. Ebu Bekir önemli bir konu olduğunu anladı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Hz. Ebu Bekir'e Allah'ın (c.c.) kendisine hicret etme izni verdiğini, birlikte hicret edip edemeyeceğini sordu. Bu haberi aylardır bekleyen Hz. Ebu Bekir “Evet.” diyerek hemen hazırlıklara başladı. Hz. Ebu Bekir, hicret için iki deveyi yanında hazır tutuyordu. Birisini Peygamberimize (s.a.v.) tahsis etti. O, ücretini ödemek şartıyla kabul edebileceğini söyledi. Hz. Ebu Bekir'in kızları Hz. Esmâ ve Hz. Aişe de yolculuk için yiyecek hazırladılar.⁹²

⁸⁸ bk. İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 262-265; Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, s. 160.

⁸⁹ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 112.

⁹⁰ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 267.

⁹¹ Enfâl Sûresi, 30. ayet.

⁹² bk. İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 269-270; Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, s. 162.

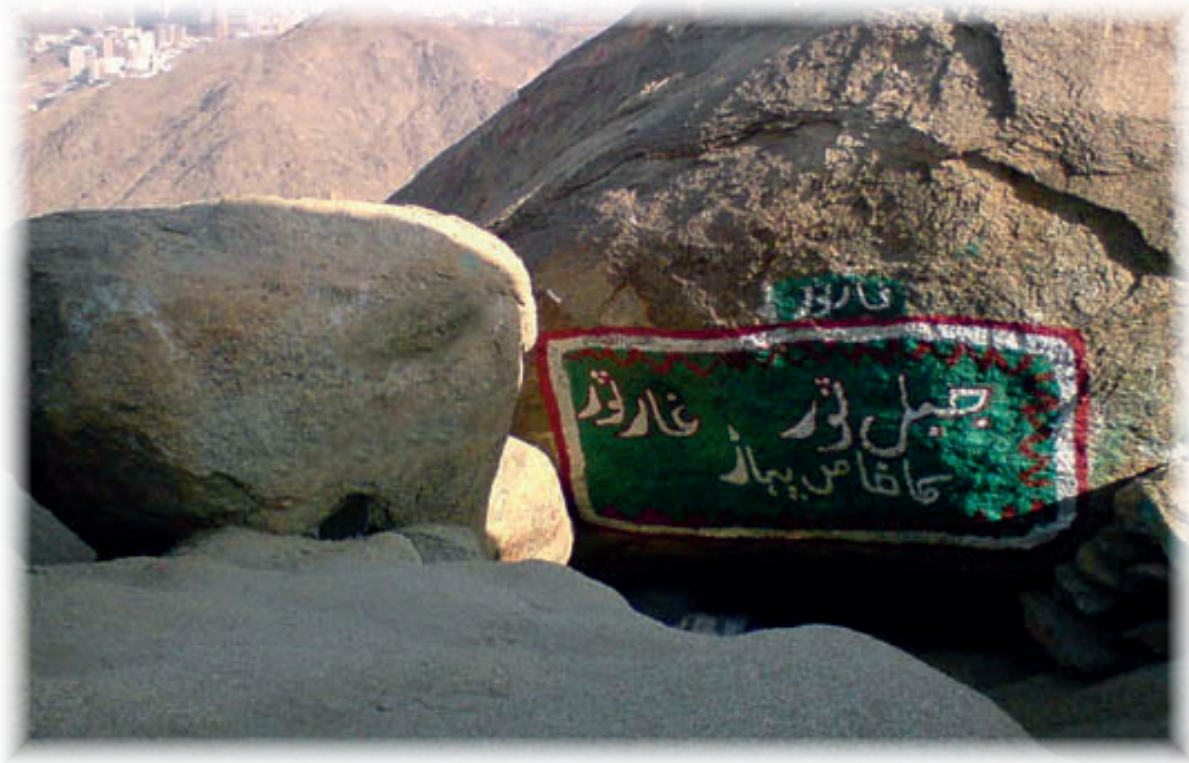
Hız. Ebu Bekir kendilerine çölde rehberlik etmek üzere Abdullah bin Ureykıt'ı ücretini ödeyerek tuttu. Develeri de ona teslim etti ve üç gün sonra Sevr Dağı'nda buluşmak üzere sözleştiler. Abdullah bin Ureykıt, henüz Müslüman olmamıştı, fakat güvenilir ve işinin ehli biriydi.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Hız. Ebu Bekir'le anlaştıktan sonra, evine geldi. Üzerindeki emanetleri Hız. Ali'ye teslim ederek, onları sahiplerine vermesini ve peşlerinden Yesrib'e gelmesini söyledi. Ayrıca Peygamber Efendimiz (s.a.v.), gece müşrikleri yanıltmak için kendisinin yatağında Hız. Ali'nin yatmasını istedi.⁹³

Gece yarısı, Hız. Ebu Bekir'in evine giden Peygamberimiz (s.a.v.) birlikte evin arka kapısından gizlice çıkarak müşrikleri şaşırtmak için ters yönden Sevr Dağı'ndaki mağaraya gittiler. Bu arada Kureyşli müşrikler, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) evine baskın yaptılar. Evde onu bulamayınca önce Hız. Ebu Bekir'in evine baktılar, sonra çevreyi araştırmaya başladılar. Hız. Ali'yi hapsettiler, fakat bir süre sonra serbest bıraktılar.

Peygamberimiz (s.a.v.) ve sadık dostu Hız. Ebu Bekir, Sevr Dağı'ndaki mağarada üç gün üç gece kaldılar. Gündüzleri Hız. Ebu Bekir'in hizmetlisi koyunlarını dağın eteğinde otlatarak onlara süt getiriyor, kızı Hız. Esmâ ise yiyecek getiriyordu. Ebu Bekir'in oğlu Abdullah ise gece gelip, şehirde olup biten olayları onlara bildiriyordu. Sabah ise hizmetli, Abdullah'ın ayak izlerini, koyunları oraya sürerek siliyordu.⁹⁴

Müşrikler, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) ellerinden kaçmasına ve suikastin başarısız olmasına çok kızıyor, her yerde onu arıyorlardı. Bu arada Hız. Muhammed'i (s.a.v.) öldürecek veya esir edecek kişiye yüz deve ödül vereceklerini ilan ettiler.

Sevr Dağı'ndaki Mağara, Mekke

⁹³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 268.

⁹⁴ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 271-272.

Peygamberimizi (s.a.v.) arayan bir grup, Sevr Dağı'na kadar izleri takip etti ve mağaranın yanına gelip durdu. Bunun üzerine Ebu Bekir (r.a.) çok endişelendi. Bu durumu Ebu Bekir (r.a.) şöyle anlatır: “Bir ara başımı kaldırdığımda Kureyşli casusların ayaklarını gördüm ve Ya Resûlullah! Bunlar eğilip baksalar bizi görürler dedim. Resûlullah “*Sus ya Ebâ Bekir! İki yoldaş ki Allah onların üçüncüsüdür, hiç endişe edilir mi?*” buyurdu.⁹⁵ Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle ifade edilir: “**Eğer siz ona (Muhammed'e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıklarında ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına 'Üzülme çünkü Allah bizimle beraber' diyordu...**”⁹⁶

Müşrikler ve ödül peşindeki insanlar, Mekke'nin her yerini aramış, hatta bir ara mağaranın yanına kadar gelip içeriye bakmadan dönüp gitmişlerdi. Bunun sebebi olarak bazı kaynaklarda, Peygamberimiz (s.a.v.) ve Ebu Bekir'in (r.a.), mağaraya girdikten sonra bir örümceğin mağaranın girişine ağ yaptığı, bir güvercinin de yumurtlayıp kuluçkaya yattığı ifade edilir. Bunu gören müşrikler, mağaranın yanına kadar gelip, içeriyi kontrol etmeden dönüp gitmişlerdir.⁹⁷

Mağarada geçen üçüncü günün sonuna doğru müşriklerin araştırması yavaşlamıştı. Rehber Abdullah bin Uraykit sözleşilen zamanda Sevr'e geldi. Peygamberimiz (s.a.v.), Hz. Ebu Bekir, Âmr bin Füreyre ve Abdullah bin Ureykit'in rehberliğinde Yesrib'e doğru yola çıktılar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bu hicrette duygulanmış, vatanından ayrıldığına çok üzülmüştü. O devesini durdurup yüzünü Mekke'ye doğru çevirdi ve hislerini şöyle ifade etti: “*Sen beldelerin Allah katında en sevgili olanısın. Çıkarılmamış olsaydım çıkmazdım. Senden başka yurt tutmaz, yuva kurmazdım.*”⁹⁸ Allah (c.c.), Peygamber Efendimizi (s.a.v.) şu ayetle teselli etmiştir: “**Kur'an'ı sana indiren Allah elbette seni dönülecek yere de gönderecektir...**”⁹⁹

Peygamberimiz (s.a.v.) bu müjde ile yoluna devam etti.

Kafile, herkesin bildiği ve kervanların izlediği işlek yolun aksine başka bir yoldan gitti. Çünkü onları tanıyan birileri müşriklere ihbar edebilirdi.

Peygamberimiz (s.a.v.), hicret yolculuğunda ciddi takiplerle karşılaştı, fakat bunlar başarısızlıkla sonuçlandı. Bunlardan biri Sürâka'nın takibidir. Ödülün haberini duyan Sürâka, Peygamberimizin (s.a.v.) ardından yollara düşmüş, onun izini bulmuştu. Peygamberimize (s.a.v.) ve arkadaşlarına doğru yaklaşınca Sürâka'nın atının ayakları tökezledi. Sürâka tekrar toparlanıp atını sürdürdü. Peygamberimizin (s.a.v.) yanına yaklaşınca atın ayakları kuma saplandı, kendisi de yere düştü. Atını kurtaramayınca, Sürâka durumu anladı ve Peygamber Efendimizden (s.a.v.) affedilmesini diledi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de onu affederek arkadan gelenleri oyalamasını istedi. Sürâka, arkadan gelenleri oyalayarak onların geri dönmesini sağladı.¹⁰⁰ Peygamber Efendimizi (s.a.v.) takip edenlerden biri de Büreyde'dir. Fakat o, Peygamberimizin (s.a.v.) konuşmasından etkilenerek Müslüman olmuştur.

Peygamberimizin (s.a.v.) İzlediği Hicret Yolu Haritası

⁹⁵ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 273; Buhari, 5, 204.

⁹⁶ Tevbe Sûresi, 40. ayet.

⁹⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 273. İbn Hanbel, 1, 348.

⁹⁸ Tirmizî, Menâkıb, 69.

⁹⁹ Kasas Sûresi, 85. ayet.

¹⁰⁰ Buhari, 4, 256-257.

ARAŞTIRALIM!

Risâletin başlangıcından, hicrete kadar olan süreçte Peygamber Efendimize (s.a.v.) en çok yardımda bulunan ve onu yalnız bırakmayan kişilerin isimlerini araştırarak yazınız.

.....

.....

.....

.....

Hicret yolculuğu esnasında kafileye misafirperverlik yapanlar, yardım edenler olduğu gibi güzel olaylar da yaşandı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve arkadaşları, Ümmü Ma'bed adlı bir kişinin çadırında misafir oldular. Burada biraz dinlendikten sonra ondan hurma ve et satın almak istediler. Ümmü Ma'bed, yanında hiç yiyecek olmadığını söyleyince Peygamberimiz (s.a.v.), çadırın kenarındaki zayıf ve süttan kesilmiş keçiyi gördü ve sağlamak için izin istedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) keçiyi besleme ile sağınca, herkese yetecek kadar süt çıktı.¹⁰¹

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve kafile yollarına devam ettiler. Cuhfe Mevkii'ne gelince, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) yolu tanıdı ve içinde bir özlem hissetti. Bunun üzerine eziyete uğrayıp hicrete zorlanıp memleketi Mekke'ye, düşmanlarına karşı üstünlük sağlayarak döndürüleceğini bildiren ayet-i kerîme nazil oldu. **“Kur'an'ı sana indiren Allah elbette seni dönülecek yere de gönderecektir...”**¹⁰²

Peygamberimiz (s.a.v.) yola çıktığı Yesrib'de duyulmuştu. Bu yüzden Müslümanlar, şehir dışına çıkıp Peygamber Efendimizi (s.a.v.) ve arkadaşlarını beklemeye başladılar.

9.3. Kubâ'ya Varış

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yolda olduğunu duyan Müslümanlar, bir bayram sevinci içinde Yesrib'e üç kilometre uzaklıkta bulunan Kubâ'ya doğru yola çıktılar. Kubâ'da Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve diğer Müslümanlar bir araya geldi. Burada yaklaşık iki hafta kalan Peygamberimiz (s.a.v.), Amr bin Avfoğullarında misafir kaldı. Bu zaman içerisinde Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kubâ Mescidi'ni inşa etti ve burada namaz kıldı. **Kubâ Mescidi** İslam tarihinde yapılan **ilk mesciddir**.¹⁰³ Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.), Kubâ Mescidi hakkında şöyle buyurur: **“...İlk günden temeli takvâ üzerine kurulan mescid (Kubâ Mescidi) içinde namaz kılmak elbette daha layıktır...”**¹⁰⁴

Kubâ Mescidi İslam tarihinde yapılan ilk mesciddir.

¹⁰¹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 274-275.

¹⁰² Kasas Sûresi, 85. ayet.

¹⁰³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 276.

¹⁰⁴ Tevbe Sûresi, 108. ayet.

Peygamberimizin (s.a.v.) hicretinden üç gün sonra Hz. Ali (r.a.), emanetleri teslim ederek gizlice Mekkeden çıktı. Hz. Ali (r.a.), gündüzleri gizleniyor, geceleri yürüyordu. Peygamberimiz (s.a.v.) ve kafilesi Kubâ'da iken onlara yetişti.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), ikinci haftanın sonunda bir Cuma günü, devesine binerek Yesrib'e doğru yola çıktı. Yolda onu karşılamaya gelen Müslümanlarla birlikte hareket ederek **Rânûnâ Vadisi**'ne geldiler. Burada Cuma namazı farz kılındı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Rânûnâ Vadisi'nde hutbe okuyarak **ilk Cuma namazını** kıldırdı. Cuma namazından sonra Peygamberimiz (s.a.v.), Yesrib'e doğru hareket etti.¹⁰⁵

Müslümanlar, her yerde Peygamberimizi (s.a.v.) büyük bir sevinç ve mutluluk içinde karşıyor, birlikte Yesrib'e doğru yürüyorlardı. Yesrib, tarihî bir gün yaşıyordu. Müslümanlar, bayram sevinci içinde, yolun iki tarafını doldurmuş, kadınlar şiirler okuyor, çocuklar şenlik yapıyor, sevinç gösterilerinde bulunuyordu.

Peygamberimiz (s.a.v.), Müslümanların evlerinin önünden geçiyor, herkes onu misafir etmek için evine davet ediyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kimseyi üzmemek için devesini serbest bıraktı. Nihayetinde deve, bugün Mescid-i Nebi'nin bulunduğu yere, boş bir araziye çöktü. Devenin çöktüğü yer Ebu Eyyüp el Ensâri'nin evine çok yakındı. Ebu Eyyüp el Ensâri, Peygamberimizi (s.a.v.), Mescid ve yanındaki odaların inşası bitinceye kadar, yedi ay boyunca kendi evinde ağırladı.¹⁰⁶

ÖĞRENELİM!

Hicretten sonra Yesrib şehri, "**Medinetü'r-Resûl**" veya "**el-Medinetü'l-Münevvere**" adıyla anılmaya başladı.¹⁰⁷

İslam tarihinde hicret, İslam'ı yaşamak ve yaymak açısından önemli ve eşsiz bir olaydır. Hicret bu dönemde imanî açıdan bir gereklilik arz ediyordu. Müslümanların, her şeylerini bırakıp Yesrib'e gitme nedeni sadece inandıkları gibi yaşamaktı. Müslümanlar hicret ederek bir araya gelmiş, Kureyşli müşriklere karşı tavırlarını ortaya koymuşlardı. Müslümanlar açısından hicret, aynı zamanda Müslümanca bir duruş demektir.

*"Âmeller niyetlere göredir. Herkese niyet ettiği şey vardır. Öyleyse kimin hicreti Allah'a ve Resûlüne ise, onun hicreti Allah ve Resûlünedir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya nikahlayacağı bir kadına ise onun hicreti de hicret ettiği şeydir."*¹⁰⁸

Hicret, sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan olumlu sonuçlar doğurmuştur. Hicret, İslam dininin yayılması için uygun bir ortam sağlamış oldu. Müslümanlar alay, tehdit, şiddet, işkence ve baskılardan kurtulmuştu. Evs ve Hazrec kabileleri arasındaki düşmanlığı sona erdirmiş, Mekkeli Müslümanlarla (Muhacir), Yesribli Müslümanlar (Ensar) kardeş ilan edilerek sosyal bir dayanışma sağlanmıştı. Müslümanların hicretiyle Peygamberimiz (s.a.v.) Yahudilerle anlaşma yaparak bir şehir devleti oluşturdu.

Müslümanların göç etmeleri, Mekkeliler için önemli olan Şam ticaret yolunu tehlikeye sokmuştur. Bu, Müslümanlar için ekonomik açıdan bir üstünlük sağlamıştır. Müslümanlara diğer devletlerle ilişki kurma imkânı vermiş ve onların siyasi bir güç olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. Hz. Ömer (r.a.) döneminde

¹⁰⁵ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 277.

¹⁰⁶ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 278.

¹⁰⁷ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 126.

¹⁰⁸ Buhârî, İman, 41.

ARAŞTIRALIM!

Hicretin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi sonuçlarını aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

hicret, takvim başlangıcı olarak kabul edilmişti. Hicretten sonra Yesrib'in ismi "**el-Medinetü'l-Münevvere**" olarak değiştirildi.

Hicret, sadece bir yerden başka bir yere göç değil, her türlü kötülüğü terk etmek, uzak durmak demektir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurur: "...*Muhacir, Allah'ın yasakladığı şeyleri terk edendir.*"¹⁰⁹ Müslümanlar samimi bir şekilde sırf inançlarını yaşamak için müşrikleri ve cahiliye âdetlerini terk ettiler ve yeni faziletli bir toplum oluşturdular. Hicret, manevî anlamda Müslümanlar için huzur ve kurtuluş olmuştur.

Hicret, sosyal ve kültürel pek çok olumlu gelişmenin ortaya çıkmasına sebep oldu. Hicretle birlikte Mekkeli ve Medinelî Müslümanlar kardeş ilan edilerek aralarında birlik beraberlik sağlandı. Bu kardeşlik muhacir ve ensar arasındaki kültürel kaynaşmayı da kolaylaştırdı.

Müslümanlar maddi manevî her konuda birbirlerine yardımcı oldular. Ensar, tüm malı ve mülkünü Muhacir kardeşleriyle paylaştı. Muhacirler de bu fedakarlık karşısında çok çalıştılar. Yapılan yardımları her zaman hatırladılar. Vefalı duruşlarıyla gelecek nesillere örnek oldular. Böylelikle İslam'ın yüce değerleri; sadakat, sevgi, saygı, kardeşlik, samimiyet, birlik, beraberlik, fedakarlık, yardımseverlik, misafirperverlik, azim, kararlılık, cömertlik, dostluk ve vefa gibi hasletler yeryüzüne dalga dalga Medine'den yayılmaya başladı.

ARAŞTIRALIM!

Muhacir ve ensar arasında geçen, İslam'ın yüce değerlerinden; fedakarlık, misafirperverlik, cömertlik ve vefa ile ilgili örnek yaşantıları araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

¹⁰⁹ Buhârî, İman, 4.

OKUMADAN GEÇME!

HİLYE

Siyer kitaplarında Peygamberimizle (s.a.v.) ilgili, nasıl bir çevrede ve nerede doğduğu, yaşantısı, düşünceleri, ahlakı, kararları ve fedakârlıkları hakkında bilgiler bulunduğu gibi, onun fizikî ve ahlaki özelliklerini anlatan rivâyetler de bulunur. İşte bu ikinci tür rivâyetlere yer veren edebî eserlere hilye denir.

Hilye kelime anlamı olarak süs, güzellik ve ziynet anlamına gelmektedir. Hilyelerde Hz. Peygamberin (s.a.v.) boyu, saçı ve gözleri gibi beden yapısıyla ve ahlaki özellikleri ile ilgili bilgiler bulunur.

Özellikle İslam'ın ilk muhatapları olan Müslümanlar, bir insanın resmedilmesine ve heykelinin yapılmasına eski inançları olan putperest endişesiyle ve bu konudaki yasaaklardan dolayı uzak durmuşlardır. Peygamberimiz (s.a.v.) hakkındaki bilgiler gelecek nesillere sözlü ve yazılı olarak aktarılırken onun fizikî özelliklerini tasvir eden resimler ve heykeller de yapılmadı.

Hilye rivâyetlerini içeren belgeleri ilk zamanlar bir sevgi göstergesi olarak Müslümanlar göğüs ceplerinde taşırlardı. Özellikle Osmanlı Dönemi'nde usta hattatlar tarafından hüsn-ü hatla yazılarak görsel levha hâline getirilmiştir. Sanat eserlerine dönüşen bu yazılara hilye-i şerif veya hilye-i saadet denilmiştir. Levha şeklinde hilye-i şerifi yazan ilk kişi Hattat Hafız Osman (1668) olarak bilinir.

Hilyenin yazılmasında uyulması gereken bazı kurallar vardır. Genelde dört ana bölümden oluşan hilyenin toplamda sekiz bölümü vardır.

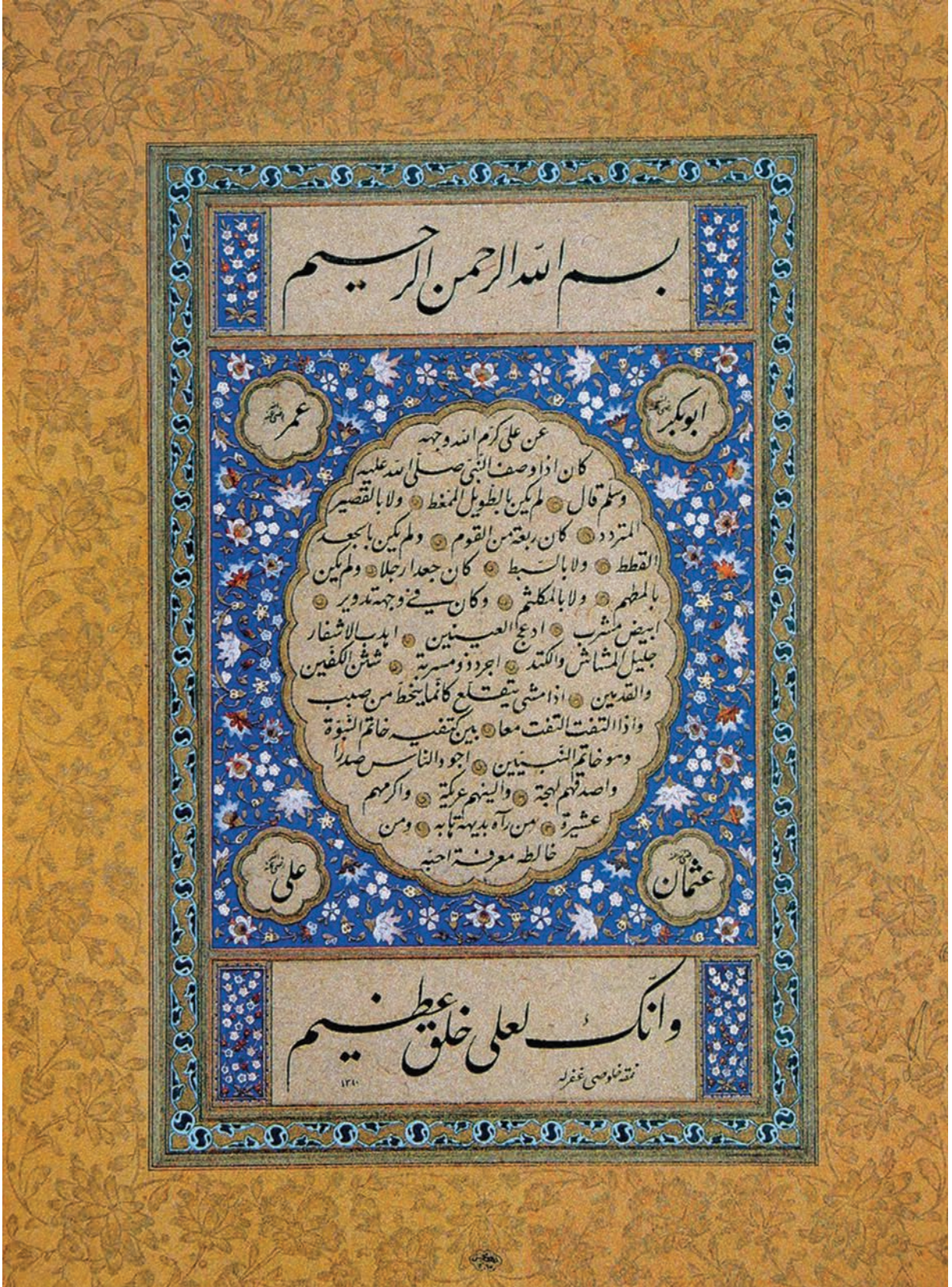
- 1. Baş makam:** Hilyenin en üst kısmında yer alır. Buraya “Besmele” yazılır.
- 2. Göbek:** Hilye metnin asıl bulunduğu yerdir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) fizikî özellikleri anlatılır.
- 3. Kuşak:** Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında, Enbiyâ Sûresi 107. ayet olan “Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik.” yazılır.
- 4. Etek:** Göbek kısmında anlatılan Hz. Muhammed'in (s.a.v.) vasıflarına devam edilir.

Diğer bölümler ise bu ana bölümlerin tamamlayıcılarıdır. Göbek kısmının etrafında dört tane daire vardır. Bu dairelere genellikle ilk dört halife olan Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali'nin isimleri yazılır.

KAYNAKLAR

Mustafa Uzun, “Hilye” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 18, s. 44, İstanbul, 1998.
M. Uğur Derman, “İslam Sanatında Hilye”, “Hilye” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 18, s. 51, İstanbul, 1998.

Arapça Hilve Örneği

KENDİMİZİ DENEYELİM

A-Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Peygamberimizin (s.a.v.) İslam'ı tebliğ ederken kullandığı yöntemler nelerdir? Açıklayınız.
2. Mekke müşriklerin, Müslümanlara uyguladığı eziyet, baskı ve boykotun nedenlerini ve sonuçlarını açıklayınız.
3. İlk Müslümanların kimler olduğunu ve nasıl Müslüman olduklarını açıklayınız.
4. “Bu Kur’an, iki şehrin (Mekke ve Tâif) birinden bir büyük adama indirilse olmaz mıydı? dediler.”
Yukarıdaki ayette müşriklerin peygamberlik hakkında bu şekilde konuşmasının sebepleri nelerdir? Açıklayınız.
5. Hicretin sebeplerini ve sonuçlarını açıklayınız.

B-Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Peygamberimiz (s.a.v.) Tâif seferinde saldırıya uğramış ve yaralanmıştır. Sığındıkları bir bağda dinlenirken Addâs isminde bir köle Peygamberimize (s.a.v.) ve Zeyd'e yardım etmişti. Peygamberimiz (s.a.v.) bu zor durumda bile Addâs'a İslam hakkında bilgi vererek onun Müslüman olmasını sağladı.

Yukarıdaki bilgilere göre bu olayda Peygamberimizin (s.a.v.) hangi özelliği vurgulanmaktadır?

- A) Azim ve kararlılığı
  - B) Merhametli olması
  - C) Adil olması
  - D) Güvenilir olması
  - E) İstişareye önem vermesi
2. İslam tarihinde “Hüzün Yılı” olarak geçen olayda Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hangi yakınları vefat etmiştir?
    - A) Ebu Talib – Hz. Aişe
    - B) Ebu Bekir – Hz. Fatıma
    - C) Ebu Talib – Hz. Hatice
    - D) Hz. Osman – Hz. Hatice
    - E) Hz. Ebu Bekir – Hz. Hatice
  3. Aşağıdakilerden hangisi miraç olayının sonuçları ile ilgili değildir?
    - A) Beş vakit namazın farz olması
    - B) Şirk koşturmayan mü'minlerin cennetle müjdelenmesi
    - C) Peygamberimizin (s.a.v.) diğer peygamberlerle görüşürülmesi
    - D) Allâk suresinin ilk beş ayetinin vahyedilmesi
    - E) Ebu Bekir'e (r.a.) “Siddîk” lakabının verilmesi

KENDİMİZİ DENEYELİM

4. Aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Peygamberimizin (s.a.v.) kızları Rûkiye, Zeynep ve Ümmü Gülsüm Müslüman olan ilk kişilerdendir.
- B) Müslümanlar ilk olarak Habeşistan'a hicret etmiştir.
- C) Müslümanların ilk toplandıkları ve İslam'ın tebliğ edildiği ev Darü'n-Nedve'dir
- D) Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Tâif yolculuğuna Zeyd bin Hârise ile birlikte gitmiştir.
- E) Peygamberimiz (s.a.v.) Akâbe Biatları'nı Yesriblilerle yapmıştır.

5. Aşağıdakilerden hangisi hicret için Yesrib'in seçilmesinin sebeplerinden biri değildir?

- A) Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib'in annesinin Hazrec kabilesine mensup olması
- B) Yesrib'in Habeşistan'dan daha yakın olması
- C) Peygamberimizin (s.a.v.) anne ve babasının kabirlerinin de Yesrib'de bulunması
- D) Mekke ve Şam'ın ticaret yolu üzerinde bulunması sebebiyle stratejik bir öneme sahip olması
- E) Yahudilerle Akâbe Biatları'nın yapılması

C-Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle doldurunuz.

1. Allah (c.c.) ile insanlar arasında yapılan elçilik görevine ..... denir.
2. Müslümanların ilk hicret ettiği yer .....'dır.
3. Peygamberimize (s.a.v.) ilk inanan ve Müslüman olan kişi .....'dır.
4. Peygamberimizin (s.a.v.) yaptığı ilk mescidin adı ..... 'dır.
5. Peygamberimizin (s.a.v.) Yesrib'e hicret ederken yanında bulunan sadık dostu .....'dır.

D-Aşağıdaki doğru cümlelerin başına D, yanlış cümlelerin başına Y yazınız.

1. (.....) Peygamberimize (s.a.v.) ilk vahiy 610 yılında Ramazan ayının 27. gecesinde geldi.
2. (.....) Ebu Eyyüp el Ensâri, Peygamberimizi (s.a.v.) Mescid ve yanındaki odaların inşaatı bitinceye kadar kendi evinde ağırladı.
3. (.....) Peygamberimiz (s.a.v.) ve amcası Ebu Talib, hicret etmek için Sevr Dağı'ndaki mağarada üç gün üç gece kaldılar.
4. (.....) İlk Müslümanların içinde Mekke'nin seçkin ve zengin ailelerine mensup kişiler olduğu gibi fakir, kimsesiz kişiler ve köleler de vardı.
5. (.....) Peygamberimiz (s.a.v.) ilk Cuma namazını Kubâ'daki mescidde kıldırdı.

4.ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN MEDİNE YILLARI

ÜNİTEMİZE HAZIRLANALIM

1. Bir ülkeye hicret etmenin dinî, ekonomik, siyasi ve eğitim açısından zorlukları nelerdir? Araştırınız.
2. Peygamberimizin (s.a.v.) Medine Dönemi'nde yaptığı sosyal, ekonomik ve eğitimle ilgili faaliyetler nelerdir? Araştırınız.
3. Peygamberimizin (s.a.v.) Medine Dönemi'nde, diğer ülkelerle kurduğu ilişkileri araştırınız.

ÜNİTEMİZDEKİ KAVRAMLAR

Ensar, Muhacir, Ravza-î Mutahhara, Cihat, Gazve, Seriyeye, İstişare, Muâhât, Nifâk, Ehl-i Kitap, Senet'ül-Vüfûd

1. MEDİNE'DE İSLAM TOPLUMUNUN OLUŞUMU

Mescid-i Nebi, Medine

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicret etmesiyle on yıl sürecek Medine Dönemi başlamış oldu. Yesrib'in¹ ismi “**el-Medinetü'l-Münevvere**” (aydınlanmış, nurlu şehir) olarak değiştirildi, sonrada kısaca “Medine” olarak anıldı.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Medine'de, kısa sürede büyük tarihî değişimler yapacak ve örnekler oluşturacak kararlar almış ve uygulamıştır. Peygamberimiz (s.a.v.) ve Müslümanların samimi çalışmaları sonucunda, İslam dini, önce Evs ve Hazrec kabilelerinde, sonra Medine dışında hızla yayılmaya başladı.

Medine Dönemi'nde, İslam devletinin ve medeniyetinin temelleri atıldı. Peygamberimiz (s.a.v.) devletin büyümesi ve güçlenmesini sağlayacak itikâdî, iktisadi, siyasi, hukuki ve toplumsal bir çok gelişme için çalışmalar yaptı. Bu gayretlerin sonucunda, Medine barış ve esenlik şehri oldu.

1.1. Mescid-i Nebi'nin İnşaaası

“Allah'ın mescidlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder...”²

Resûl-i Ekrem Efendimizin (s.a.v.) hicretten sonra gerçekleştirdiği ilk faaliyetlerden biri **Mescid-i Nebi**'nin yapılmasıdır. Peygamberimizin (s.a.v.) bizzat yapımında çalıştığı iki mescidden³ biri Mescid-i Nebi'dir.

¹ Yesrib'in kelime anlamı “azarlama, kınama, kötü ve zarar” olduğu için değiştirildiği düşünülmektedir.

² Tevbe Sûresi, 18. ayet.

³ İlk Mescid, Kubâ Mescidi'dir.

Medine’de Müslümanların cemaatle namaz kılacakları, bir araya gelecekleri, eğitim öğretim yapacakları ve bütün işlerini yürütecekleri bir yere ihtiyaçları vardı. Bunun için, Peygamberimiz (s.a.v.) Medine’ye geldiğinde devesi Kasva’nın çöktüğü, iki yetim çocuğa ait arsayı on dinar karşılığında satın alarak mescidin inşasını başlattı. Mescidin inşasında malzeme olarak taş, toprak ve hurma ağacı kullanıldı ve mescid gayet sade bir şekilde yapıldı.⁴

Mescid-i Nebi’nin inşasında başta Peygamberimiz (s.a.v.) olmak üzere pek çok sahabe büyük gayretle çalışarak mescidi yedi ay içinde tamamladılar. Bu çalışma süreci, muhacir ve ensarın birlikte hareket etmesi ve kaynaşması için güzel bir imkân sağladı. Mescid-i Nebi, namazların kılındığı, önemli kararların alındığı ve eğitimin yapıldığı, Müslümanları bir araya getiren bir merkez hâline geldi.

Mescid-i Nebi; namaz kılmak için bir yer, eğitim öğretim ve barınmak için (Suffe), Peygamberimiz (s.a.v.) ve ailesinin kalacağı odalar olmak üzere üç bölümden oluşuyordu.

1.2. Ashâb-ı Suffe

ARAŞTIRALIM!

Mescid-i Nebi’nin sahabiler ve günümüzdeki Müslümanlar için önemini araştırarak karşılaştırınız.

Suffe, Mescid-i Nebi’nin yanına, fakir ve evsiz Müslümanların kalması için yapılan, zamanla eğitim kurumuna dönüşen bir yerdir. Suffe’de kalan kişilere de **Ashâb-ı Suffe** veya **Suffe Ehli** denir.⁵

Mescid-i Nebi’de ibadet eden Müslümanlar.

Ashâb-ı Suffe kimsesiz muhacirler, bekarlar, başka kabilelere mensup Müslümanlar, Medine’ye hicret edenler ve ilim öğrenmek isteyen sahabilerden oluşuyordu. Bu sahabiler genelde yoksul oldukları için Suffe’nin gündelik ihtiyaçlarını Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve zengin sahabiler karşılıyordu.

⁴ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 287-290.

⁵ Mustafa BAKTİR, “Ashâb-ı Suffe”, Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 37, s. 469-470.

Suffe’de, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve diğer sahabiler okuma yazma ve Kur’an-ı Kerim öğretmek için görev yapıyordu. Suffe Ehli, Kur’an-ı Kerim ayetlerini okur, aralarında müzakere eder ve ilimle meşgul olurlardı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) genelde Medine dışına İslam’ı tebliğ etmesi için göndereceği kimseleri ve başka sebeplerle göndereceği elçi veya heyetleri Ashâb-ı Suffe’den seçerdi.⁶

ARAŞTIRALIM!

Suffe’nin sahabiler için önemini anlatan örnek bir yaşantı bularak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.3. Muhacir - Ensar Kardeşliği

“Müminler ancak kardeşler, öyle ise iki kardeşinizin arasını düzeltin...”⁷

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hicretten sonra yaptığı ilk işlerden biri ensar ve muhacir arasında özel bir kardeşlik sistemi kurmasıdır. İslam toplumunun oluşmasında önemli bir adım sayılan Kardeşlik Antlaşması’na **muâhât** denir.⁸ Buna göre, muhacir ve ensar ortak çalışacak, elde edilen kazancı paylaşacak, hatta birbirlerine mirasçı olacaklardı.⁹ Muâhât sayesinde muhacirlerin Medine’deki hayatları kolaylaştırılmış oldu.¹⁰

Değişlik Antlaşması’na **muâhât** denir.⁸ Buna göre, muhacir ve ensar ortak çalışacak, elde edilen kazancı paylaşacak, hatta birbirlerine mirasçı olacaklardı.⁹ Muâhât sayesinde muhacirlerin Medine’deki hayatları kolaylaştırılmış oldu.¹⁰

ÖĞRENELİM!

Muhacir: Sözlükte “göç eden, hicret eden” anlamlarına gelir. İslam dinini Kur’an-ı Kerim’in emrettiği gibi yaşamak, Mekkeli müşriklerin baskısından ve her türlü tehlikeden kurtulmak amacıyla Mekke’den Medine’ye hicret eden Hz. Muhammed (s.a.v.) ve arkadaşlarına **muhacir** denir.

Ensar: Sözlükte “yardım eden, koruyan, destekleyen” anlamlarına gelir. 622 yılında yapılan hicret sırasında Hz. Muhammed’e (s.a.v.) ve Mekke’den Medine’ye hicret eden diğer Müslümanlara kucak açıp onları misafir eden; beslenme, barınma ihtiyaçlarını gideren ve farklı bir ortamda yeni bir yaşam kurmalarında yardımcı olan, bu amaçla sahip oldukları her şeyi paylaşan Medinelî Müslümanlara **Ensar** denir.¹¹

Kardeşlik Antlaşması’ndan önce Peygamber Efendimiz (s.a.v.), altı aya yakın bir süre Müslümanları tanımak için, onları gözlemledi ve ortak özelliklerine göre onları zengin fakir, hür köle gibi ikiye bölerek onları makam ve mevki gözetmeksizin kardeş ilan etti.¹² Muâhât’a göre her sahabe kendi kardeşinden maddi ve manevi anlamda sorumlu oldu.

Sadece Allah (c.c.) rızası için İslam yolunda her şeyini feda ederek Medine’ye gelen muhacir ile Müslümanları koruyacağına söz veren ensar, evlerini, mallarını ve işlerini paylaştılar. Muhacir de var gücüyle çalıştı, çabaladı. Ensar kardeşlerine yük olmamaya özen gösterdi.

⁶ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 140.

⁷ Hucurât Sûresi, 10. ayet.

⁸ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 242.

⁹ Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, s. 181.

¹⁰ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 296-297.

¹¹ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 243, 76.

¹² Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 142.

Muhacir ensar kardeşliği tarihte görülmemiş bir kardeşlik antlaşmasıdır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), **muâhât** ile eşsiz bir sosyal yardımlaşma ve dayanışma örneği gerçekleştirmiştir. Bu faaliyet aynı zamanda muhacirle ensarı birbirine ısındırarak birbirine kenetlenmelerini sağladı. Ayrıca, bilgi ve tecrübelerini birleştirme, ortaklaşa iş yapma ve üretme anlayışını Müslümanlara kazandırdı.¹³

Kardeşlik Antlaşması muhacir ve ensar arasında maddi destek sağlandığı gibi manevi kardeşlik de desteklenmiş oldu. İslam kardeşliği için ortak bir kimlik oluşturuldu ve zihniyet birliği sağlandı.

OKUMADAN GEÇME!

Allah (c.c.) Kur’an-ı Kerim’de muhacir ve ensarı yaptıkları fedakarlıktan dolayı şöyle övmüştür:

“İman edip de hicret edenler, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihat edenler, (muhacirleri) barındırıp onlara yardım edenler var ya işte bunlar birbirlerinin dostudur...”¹⁴

“İslam’ı ilk önce kabul eden muhacirler ve ensar ile iyilikle onlara uyanlar var ya Allah onlardan razı olmuş; onlar da ondan razı olmuşlardır. Allah, onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük başarıdır.”¹⁵

“Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine’ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler...”¹⁶

1.4. Medine Sözleşmesi

ARAŞTIRALIM!

Günümüzde muhacir ve ensar kardeşliğine benzer bir örnek olay araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), hicret ettiğinde Medine’de birlik beraberlik yoktu. Her kabile bağımsız hareket ediyordu. İlk olarak Peygamberimiz (s.a.v.), muhacir ensar kardeşliği ile Müslümanlar arasındaki birliği sağladı. Sonra Hz. Muhammed (s.a.v.) Medine’de yaşayan Müslüman, Yahudi ve putperest kabileleri kapsayan Medine Sözleşmesi’ni yaparak, hepsini bir çatı altında topladı. Böylelikle Medine bir şehir devleti oldu.¹⁷

Günümüz Medine şehriden bir görüntü.

¹³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 293-298.

¹⁴ Enfâl Sûresi, 72. ayet.

¹⁵ Tevbe Sûresi, 100. ayet.

¹⁶ Haşr Sûresi, 9. ayet.

¹⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 293.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 623 yılında yapılan Medine Sözleşmesi ile Medine tarihinde görülmemiş bir dinî, siyasi ve sosyal yapı meydana getirdi. Sözleşme bütün kabilelere inanç ve fikir hürriyeti, can ve mal güvenliği sağlıyordu. Medine Sözleşmesi adeta bir anayasa niteliğindedir.¹⁸ Bundan dolayı bu sözleşmeye “dünya tarihinin ilk anayasası” denilmiştir.¹⁹

ÖĞRENELİM!

İslam tarihinde ilk nüfus sayımını Peygamber Efendimiz (s.a.v.) yaptırmıştır. Hicrî 1. yılda yapılan bu sayımda sadece Müslümanlar sayılmış ve sayılarının 1500 olduğu tespit edilmiştir.²⁰

1.5. Namaza Davet: Ezan

“Ey İnananlar! Cuma günü namaza çağrı yapıldığı (ezan okunduğu) zaman hemen Allah’ı anmaya koşun ve alışverişinizi bırakın...”²¹

EZANIN OKUNUŞU

Allahü ekber, Allahü ekber
Allahü ekber, Allahü ekber

Eşhedü en lâ ilâhe illallah
Eşhedü en lâ ilâhe illallah

Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah
Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah

Hayye ales-salâh
Hayye ales-salâh

Hayye alel-felâh
Hayye alel-felâh

Allahü ekber
Allahü ekber

Lâ ilâhe illallah

Asırlardır minarelerimizden yükselen ezan sesleri, Müslümanların günlük yaşamında önemli bir değere sahiptir. Ezan, sözlükte “bildirmek, duyurmak” anlamlarına gelir. Terim olarak ezan farz namazların vakitlerini Müslümanlara duyurmak için okunan, sözleri Peygamber Efendimizin (s.a.v.) sünnetiyle belirlenmiş namaza çağrıdır.²²

Namaz, Mekke’de farz kılındığı hâlde Medine’ye hicret edinceye kadar namaz vakitlerini bildirmek için bir yol düşünülmemiştir. Başlangıçta Medine’de Müslümanlar namaz vakitlerini gözetmelerde bu yeterli bulunmuyordu. Zamanla sokak aralarında “namaza, namaza” diyerek namaz vakitlerini duyurdular. Fakat bu da yeterli olmadı. Namaz için Müslümanların ortak bir sembole ihtiyacı vardı. Bunun için bazı önerilerde bulundular. Çan çalmak, ateş yakmak veya bayrak dikilmesi gibi bazı teklifler gelse de bunlar başka inançlara ait olduğu için Peygamber Efendimiz (s.a.v.) tarafından kabul edilmemiştir.

Bu sırada sahabilerden Abdullah bin Zeyd bin Sa’lebe’ye (r.a.) rüyasında ezan öğretilmişti. Ertesi gün Peygamberimizin (s.a.v.) yanına gelerek durumu bildirdi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu rüyanın doğru bir rüya olduğunu söyleyerek ezanın sözlerini Bilâl-i Habeşî’ye (r.a.) öğretti. Bilâl-i Habeşî (r.a.) de bir evin damına çıkarak sabah namazı için ilk defa ezan okudu.²³ Bunu duyan Hz. Ömer (r.a.) de buna benzer bir rüyayı gördüğünü Peygamberimize (s.a.v.) söyledi.

¹⁸ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 294-295.

¹⁹ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 144.

²⁰ M. Tayyip OKIÇ, “İslamiyette İlk Nüfus Sayımı”, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, C 7, Ankara, 1960. s. 11-12.

²¹ Cuma Sûresi, 9. ayet.

²² MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 83.

²³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 301; bk. Abdurrahman ÇETİN, “Ezan”, Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 12, s. 36-38.

ARAŞTIRALIM!

Dinimizde ve kültürümüzde önemli bir yeri olan “ezan” ile ilgili şiirleri araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

çoğunluğunun Yahudilerde olduğunu ve onların ticarete, hile, tefecilik, karaborsa, faiz gibi cahiliye âdetlerini uyguladıklarını gördü. Bu durumdan hoşlanmayan Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Medine’de bir pazar yeri araştırmasında bulundu. O, Kaynukalılara ait çarşının yanında bir çarşı kurmak istedi. Fakat bundan Yahudiler pek hoşlanmadılar. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) Medine’de Müslümanlara ait ayrı bir pazar yeri kurarak ekonomik olarak bağımsız olmalarını sağladı. Artık Müslümanlar burada rahatça alışveriş yapabileceklerdi.²⁴

İslam dininde ticaret ahlakı çok önemlidir. Yeni kurulan pazarda İslam’ın emrettiği gibi ticaretin yapılmasına özen gösterildi. Peygamberimiz (s.a.v.), Yahudilere ait pazarın aksine hile yapmayan, eksik tartmayan, faiz, tefecilik ve karaborsa ile ilgilenmeyen bir pazar kurdu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bizzat denetimini yaptığı Medine Pazarı’nda söylediği “*Bizi aldatan bizden değildir.*”²⁵ sözüyle de bir güven ortamı oluşturdu.

1.7. Kible’nin Değişmesi

Hicretten sonra Medine’de yaşanan önemli gelişmelerden biri de kiblenin değişmesidir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Mekke’de iken Kâbe ve Mescid-i Aksâ’ya aynı anda yönelerek namazlarını kılıyordu. Hijretten sonra Medine’nin konumu Mekke ve Kudüs şehirleri arasında olduğu için Peygamberimiz (s.a.v.) namazlarını Mescid-i Aksâ’ya doğru kılmaya devam etti.

Müslümanların Mescid-i Aksâ’ya doğru namaz kılmaları Yahudilerin ileri geri konuşmalarına, dedikodu yapmalarına sebep oluyordu. Hatta Müslümanları küçük düşürücü ve alay edici sözler söylemeye başladılar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu duruma çok üzülüyordu. Birgün öğle veya ikinci namazını kılarken ikinci rekattan sonra kible değişikliğini bildiren ayet vahyedildi: “**(Ey Muhammed!) Yüzünü göğe çevirdiğini (vahiy beklediğini) görüyoruz. İşte şimdi seni memnun olacağın bir kibleye döndürüyoruz. Artık yönünü Mescid-i Haram’a doğru çevir. (Ey Müslümanlar!) Siz de nerde olursanız olun (namazda) yüzlerinizi hep o tarafa çevirin...**”²⁶ Peygamberimiz (s.a.v.) namazın ilk iki rekatını Mescid-i Aksâ’ya doğru, son iki rekatını da Kâbe’ye doğru kıldı.²⁷ Bu sebeple namaz kılınan bu mescide **Mescid-i Kibleteyn** (iki Kibleli Mescid) denildi.

ÖĞRENELİM!

Hicretin birinci yılındaki önemli olaylar: Miraç olayında beş vakit namaz farz kılınmıştı. **Cuma namazı** ise hicret esnasında farz kılındı. **Mescid-i Nebevi** yapıldı. **Ezan** meşru kılındı.²⁸ **Muâhât** ve **Medine Antlaşması** yapıldı.

1.6. Medine Pazarı’nın Kurulması

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve Mekkeli Müslümanlar ticaretten iyi anlıyordu. Hijret edince Peygamberimizin (s.a.v.) yaptığı ilk işlerden biri Medine’de pazar araştırmak oldu. O, Medine’deki ticaretin

ARAŞTIRALIM!

Hicretin ilk yıllarında farz kılınan ibadetlerle ilgili ayetleri araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Mescid-i Kibleteyn

²⁴ Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C II, s. 958.

²⁵ Müslim, İman, 164.

²⁶ Bakara Sûresi, 144. ayet.

²⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 312.

²⁸ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 144.

2. SERİYYE ve GAZVELER

Risâletin Medine Dönemi'nde, Hudeybiye Antlaşması'ndan, Mekke'nin fethine kadar iki yıl devam eden barış dönemi hariç Mekkeli müşriklerle ve diğer müşrik kabilelerle ilişkiler, genellikle mücadele ve savaş şeklinde geçmiştir. Müşriklerle ilişkilerde olduğu gibi hicretin ikinci yılından sonra Müslümanların, Yahudiler ve Hıristiyanlar arasındaki ilişkileri de mücadele ve savaşlar biçiminde olmuştur.²⁹

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bizzat katılmayıp, görevlendirdiği komutanlarla sevk ve idare ettiği seferlere **seriyye** denirdi. Bu seferler, küçük birlikler tarafından yapılırdı.³⁰ Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bizzat sevk ve idare ettiği savaşlara da **gazve** denirdi. Gazveler de büyük askerî birlikler görev alırdı.³¹

2.1. Savaşa İzin Verilmesi

Kur'an-ı Kerim'de zulme uğrayan Müslümanlara her zaman sabretmeleri emredilmişti. Peygamberimiz (s.a.v.) ve Mekkeli Müslümanlar Mekke'de Kureyşli müşriklerin yaptığı zulümlere karşılık vermemiş, sabretmişlerdi. Peygamberimiz (s.a.v.) her zaman barıştan yana davranmış, açıkça müşriklerle mücadeleye girmemişti.

Müslümanlar, Medine'ye hicret ederek bu işkencelerden kurtulmak ve İslam'ı özgürce yaşamak istemişlerdi. Fakat müşrikler, Medine'de de onları rahatsız etmeye ve tehdit etmeye devam ettiler.

Ebu Süfyan ve Mekke'nin ileri gelenleri önce Medineli Müslümanlara, sonra Medineli müşriklere mektup göndererek, Peygamberimiz (s.a.v.) korumayı bırakmalarını, şehirden çıkarmalarını aksi takdirde onlarla savaşacaklarını söylediler. Müşrikler, mektuplardan bir sonuç alamadı. Fakat Müslümanları rahat bırakmayacaklarını açıkça göstermiş oldular. Bu gelişmeler üzerine zulme uğrayan Müslümanlara müşriklerle savaş (cihat) izni veren ayetler nazil oldu.³² **“Kendilerine savaş açılan Müslümanlara, zulme uğramaları sebebiyle cihat için izin verildi. Şüphesiz ki onlara yardım etmeye Allah'ın gücü yeter.”**³³ Cihat emriyle Müslümanların, düşmanlara karşı Medine'yi savunması ve silahlı olarak mücadele etmeleri istenmiştir. **“Onlar, sadece ‘Rabbimiz Allah’dır’ dediği için yurtlarından çıkarılmışlardır...”**³⁴ Fakat artık mücadele etmeleri emredilmişti.

Cihat, sözlükte söz ve fülle bütün kuvvetini harcayarak çalışma, gayret etme anlamlarına gelir. Cihat, iyiliğin yerleşmesi ve kötülüğün ortadan kalkması için maddi ve manevi tüm imkânları kullanarak gayret

²⁹ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 148.

³⁰ Serdar ÖZDEMİR, “Seriyye”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 36, s. 565-566.

³¹ Mehmet Maksudoğlu, Hz. Muhammed Aleyhisselam, s. 95.

³² Prof. Dr. Casım AVCI, Mevlana İDRİS, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 158.

³³ Hac Sûresi, 39. ayet.

³⁴ Hac Sûresi, 40. ayet.

göstermek, düşmanlara karşı ülkeyi savunmak için silahlı mücadele etmektir. Cihat, ayrıca insanın her türlü kötülüğü ve içindeki kötü tutkuları yenme çabası anlamına da gelir.³⁵

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) her zaman barıştan yana olmuş, güzel sözlerle insanları ikna etmek için uğraşmıştı. Fakat tehditler ve zulümler devam edince Müslümanlara cihat etme izni verildi. Müslümanlara cihat emri verilmesinin sebeplerini şöyle sıralayabiliriz: İslam'ı savunmak, dini ayakta tutmak ve saldıranlara karşı savaşmak, özgür iradeleriyle Müslüman olan kişilerin canlarını ve haklarını korumak, yapılan antlaşmaları bozanları cezalandırmak ve İslam topraklarını korumak.³⁶ Bundan sonra devam edecek Medine Dönemi'nde, müşriklere ve Yahudilere karşı mücadele yılları da başlamış oldu.

ARAŞTIRALIM!

“Savaşa izin verilmesinin sebebi, Müslümanların canlarını, mallarını, din ve namuslarını korumalarına imkân sağlamaktır.” sözünü ne anlatılmak istenmiştir? Araştırınız.

2.2. İlk Seriyeler

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Medine'ye sığınan Müslümanları tehdit eden müşrikleri korkutmak, ticaret yollarını ele geçirmek ve onları ekonomik yönden baskı altına almak için bazı seriyye ve gazveler tertipledi. Bedir Gazvesi'nden önce Peygamberimiz (s.a.v.) dört seriyye, dört gazve hareketi düzenledi.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) düzenlediği bu seriyyelerden Batn-ı Nahle Seriyeye'si hariç diğerlerinde baskın veya çarpışma olmamıştır. Bu seferler esnasında, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Mekke ve Medine arasında oturan bazı kavimlerle, karşılıklı saldırmamak ve birbiri aleyhine bir üçüncü tarafa yardım etmemek üzere anlaşmış, böylece onların tarafsız kalmalarını sağlamıştır.³⁷ Ayrıca ticari yolların denetimini de ele geçirmiştir.

2.3. Bedir Gazvesi

Mekkeli müşrikler, Medineli Müslümanları tehdit etmeye devam ediyorlar, Medine'ye saldırı düzenlemek ve Hz. Muhammed'i (s.a.v.) öldürmek için hazırlıklar yapıyorlardı. Bunun masrafını karşılamak için hicretin ikinci yılında Kureyşliler Ebu Süfyan başkanlığında büyük bir kervan hazırlayıp Suriye'ye gönderdiler.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kureyşli müşriklerin yaptığı hazırlıklar hakkında haber alınca Suriye'ye giden kervana engel olmak istemiş, fakat yetişememişti. O kervanın dönüşü için hazırlıklar yapmaya başladı. Peygamberimiz (s.a.v.) 624 yılının Ramazan ayında muhacir ve ensardan oluşan 305 kişilik ordu ile Medine'den hareket etti.³⁸

Ebu Süfyan Müslümanların Medine'den çıktığını öğrenmiş, Mekke'den yardım istemek için haber göndermişti. Bunun üzerine Kureyşliler hazırlık yaparak Ebu Cehil komutasında 1000 kişilik bir orduyla kervanın bulunduğu Bedir'e doğru hareket ettiler. Ebu Süfyan Bedir'den uzak durarak kervana baskını önledi. Kureyşliler kervanın kurtulduğu haberini almalarına rağmen, Ebu Cehil'in kin ve nefret dolu sözlerinin etkisiyle orduyla beraber Bedir'e doğru ilerlemeye devam ettiler.³⁹

Peygamberimiz (s.a.v.) Mekke'den ordunun geldiğini duyunca ticaret kervanının takip edilmesinin mi, yoksa düşmanla savaşılmasının mı daha uygun olacağı konusunda sahabilerin görüşlerini aldı ve onlarla istişarede bulundu. İstişare neticesinde, Müslümanların geri dönmesinin müşrikleri cesaretlendireceği düşüncesiyle düşmana karşı koyma kararı alındı ve yola devam edildi.

³⁵ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 50.

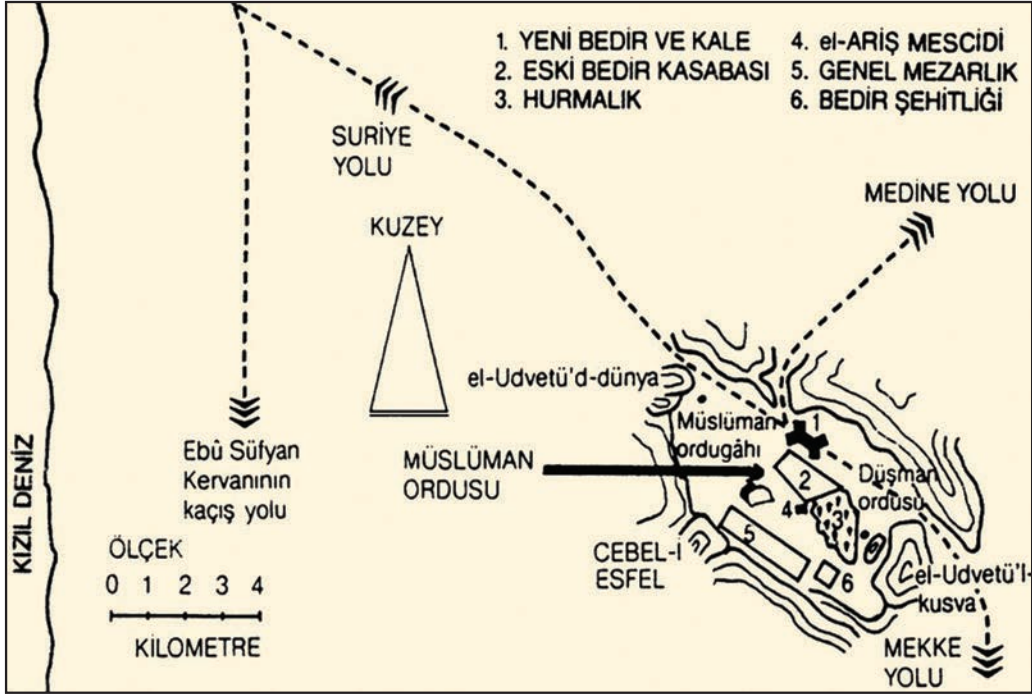
³⁶ Prof. Dr. Casim AVCI, Mevlana İDRİS, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 159.

³⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 307; Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 152, 155.

³⁸ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 314.

³⁹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 315.

Müslümanların ordusu Bedir'e daha erken bir vakitte gelerek su kuyularının olduğu yere yerleşti.⁴⁰ Müşriklerin 1000 kişilik ordusu ile 300 kişilik Müslüman ordusu Bedir'de karşılaştı. Düşman ordusu at, deve ve silah bakımından sayıca Müslümanlardan kat kat üstündü.

Bedir Gazvesi Taktik Haritası

Savaş için gerekli hazırlıkları yapan Peygamberimiz (s.a.v.) ve Müslümanlar o geceyi Allah'a (c.c.) dua ederek geçirdiler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Allah'a (c.c.) şöyle dua etti: "Ya Rabbi! İşte Kureyş! Kibir ve gururla geldi. Sana meydan okuyor. Peygamberini yalanlıyor. Ya Rabbi! Peygamberlere yardım sözünü, bana da özel olarak zafer va'dini yerine getirmeni senden istiyorum. Allah'ım! Eğer sen şu bir avuç Müslümanı helak edersen sana ibadet eden bulunmayacaktır."⁴¹ Peygamberimizin (s.a.v.) ve Müslümanların duasını Allah (c.c.) kabul etti ve onlara ilahî bir yardım gönderdi. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle ifade edilir: "And olsun ki! Sizler güçsüz olduğunuz halde Allah Bedir'de size yardım etmişti. Öyle ise Allah'tan sakının ki ona şükretmiş olasınız. O zaman sen müminlere şöyle diyordun: İndirilen üç bin melek Rabbinizin sizi takviye etmesi sizin için yeterli değil midir?"⁴²

Peygamberimizin (s.a.v.) komutanlık ettiği Bedir Gazvesi aynı gün ikindiye doğru Müslümanların zaferiyle sonuçlandı. Hak ve batılın karşı karşıya geldiği, Müslümanların var olma savaşı Bedir'de, Allah'ın (c.c.) ilahî lütfu ile az bir topluluk daha büyük bir topluluğu yenmiş, Müslümanlar muzaffer olmuştu. Bedir

ÖĞRENELİM!

Hicretin ikinci yılındaki önemli olaylar: Kible değişti. Ramazan orucu farz kılındı. Savaşa izin verildi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Ramazan Bayramı'ndan bir iki gün önce fitr sadakası ile ilgili hükümleri Müslümanlara açıkladı. Şevval ayının girmesiyle Ramazan Bayramı namazı kılındı. Zil-hicce ayının onuncu gününde de Kurban Bayramı namazı kılındı. Zekat farz kılındı.

⁴⁰ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 319; bk. Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 157.

⁴¹ İbn-i Hişam, Hz. Muhammed'in Hayatı, C 1, s. 279; bk. Müslim, Sahih, C 5, s.156-157; bk. İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 325.

⁴² Al-i İmrân Sûresi, 123-124.

Gazvesi'nde İslam'ın ve Peygamberimizin (s.a.v.) en büyük düşmanı Ebu Cehil başta olmak üzere müşriklerden yetmiş kişi öldürüldü, yetmiş kişi de esir alındı. Müşriklerin geri kalanı savaş yerinden kaçtılar. Müslümanlardan ise on dört sahabi şehit oldu.⁴³

Bedir Gazvesi'nden sonra, Arap kabileleri arasında Müslümanların itibarı arttı. Bedir aynı zamanda Müslümanların özgüvenini ve cesaretini de artırmıştı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) İslam davetini daha rahat yapma imkânına kavuştu. Savaş esirlerine iyi davranılarak bir kısmı fide karşılığında, bir kısmı da Müslümanlara okuma yazma öğretmek koşuluyla serbest bırakıldı.⁴⁴ Kur'an-ı Kerim'de Bedir Gazvesi'ne katılan sahabiler faziletleri bakımından övülmüştür. Bedir Gazvesi'nden sonra Medine Sözleşmesi'ne uymayan Benî Kaynuka Yahudileri Medine'den çıkarıldı.

2.4. Uhud Gazvesi

Müşrikler, Bedir Gazvesi yenilgisiyle Müslümanlara karşı büyük bir kin ve intikam duygusu beslemeye başladılar. Ağır bir yenilgiye uğrayan müşrikler, hem kaybettikleri yakınlarının intikamını almak hem de Mekke Suriye ticaret yolunun Müslümanların kontrolüne geçmesini engellemek için Müslümanlara tekrar saldırı düzenlenmesini istiyorlardı. Ebu Süfyan başkanlığında Darü'n-Nedve'de toplanarak saldırı kararı aldılar ve bir yıl boyunca savaş hazırlığı yaptılar.

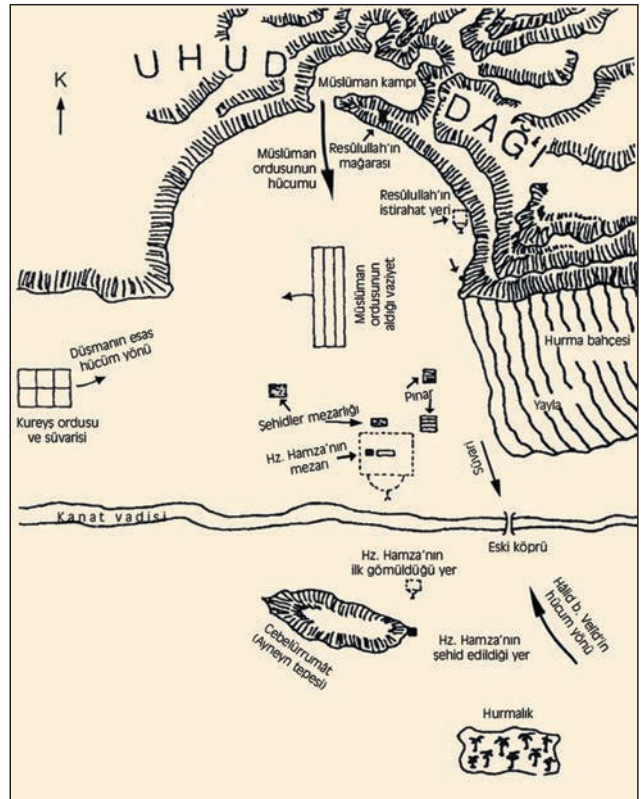
Müşrikler, Mekke dışındaki Arap kabilelerinden de yardım alarak 3000 kişilik bir ordu kurdular. Bedir Gazvesi'nden tam bir yıl sonra Medine'ye saldırmak için yola çıktılar. Müşriklerin savaş hazırlığı yaptığını duyan Peygamberimiz (s.a.v.) 1000 kişilik bir ordu hazırladı. Medine dışında savaşmak istemeyen Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu konuda sahabilerle istişare yaptı ve bazı genç sahabilerin ısrarı sonucunda Medine dışındaki Uhud'a gitme kararı aldı.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 1000 kişilik ordusuyla Uhud'a giderken yolda Abdullah bin Übey meydan savaşını uygun görmediğini söyleyerek 300 münafıkla ordudan ayrıldı. Böylece sayıları 700'e düşen Müslüman ordusu Uhud Dağı'nın eteklerinde karargâhını kurdu. Müslümanlar Uhud Dağı arkalarında kalacak şekilde savaş nizamı aldılar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) dağın arkasını emniyete almak için Ayneyn Tepesi'ne (Okçular Tepesi) Abdullah bin Cübeyr (r.a.) komutasında elli okçu yerleştirdi ve yerlerinden ayrılmamaları konusunda kesin emir verdi.⁴⁵

İki ordu 625 yılının Şevval ayında Uhud Meydanı'nda karşılaştı. Kısa sürede sayıca Müslümanlardan kat kat fazla olan müşrikler, büyük bir bozguna uğrayarak kaçtılar. Müşriklerin kaçtığını gören Müslümanlar, düşmanı takip etmek yerine meydana ganimetleri toplamaya başladı. Okçular Tepesi'ndeki

ARAŞTIRALIM!

Bedir Gazvesi'nde ele geçirilen esirler hakkında sahabilerin örnek davranışlarını araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Uhud Gazvesi Taktik Haritası

⁴³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 333-336-340.

⁴⁴ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 338-340.

⁴⁵ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 365.

askerlerin bir kısmı da komutanlarının emirlerine uymayıp yerlerini terk etti. Abdullah bin Cübeyr (r.a.) on okçuyla birlikte yerinde durdu. Müşriklerin komutanı Halid bin Velid okçuların yerinde olmadığını görünce, aradığı fırsatı buldu ve on okçunun bulunduğu yere arkadan saldırarak onları şehit etti. Bu hamle savaşın sonucunu değiştirdi. Bu durumu gören müşrikler toparlanıp tekrar döndüler. Müslümanlara saldırarak onları iki ateş arasına aldılar. Bu sırada Peygamberimiz (s.a.v.) yüzünden yaralandı ve dışı kırıldı. Peygamberimizin (s.a.v.) öldüğüne dair yayılan yalan haberler Müslümanların moralini bozarak güçlerinin azalmasına sebep oldu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) etrafında tekrar toplanan Müslümanların başına geçti ve müşrikleri geri püskürttü ve savaşı bitirdi.⁴⁶

Bu ikinci saldırıyla Müslümanlar ağır kayıplar verdiler. Peygamberimizin (s.a.v.) amcası Hz. Hamza (r.a.) başta olmak üzere, yetmiş sahabi Uhud Gazvesi'nde şehit oldu. Müşriklerden ise yirminin üzerinde kişi öldürüldü.⁴⁷

Uhud Gazvesi Müslümanlar için gerekli derslerin alınması açısından önemli bir gazvedir. Savaşta emre itaatın önemi anlaşıldığı gibi ganimetlere tamahın sonuçları da Müslümanlar için ağır oldu. Uhud Gazvesi'ne yaklaşık on kadın sahabi de katılarak su dağıtma ve yaralıları tedavi etme görevlerini yerine getirmiştir.

ARAŞTIRALIM!

Uhud Gazvesi ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de yer alan ayetleri araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.5. Recî ve Bi'r-i Maune

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Medine dışındaki kabilelere İslam'ı tebliğ etmek ve öğretmek için Sufe'de yetişmiş sahabileri gönderiyordu. Hicretin dördüncü yılında gerçekleşen Recî ve Bi'r-i Maune faaliyetleri, Peygamberimizi (s.a.v.) ve Müslümanları çok üzen iki olaydır.

Bedir Gazvesi'nin intikamını almak isteyen bazı müşrik kabileler, Müslümanlara tuzak kurdular. Bunun için Adal ve Kâre kabileleri Peygamberimize (s.a.v.) gelerek İslam'ı öğretecek bir heyet göndermesini istediler. Peygamberimiz de (s.a.v.) Ashab-ı Suffe'den seçtiği on kişiyi görevlendirdi. Sahabiler, Rec-i Bölgesi'ne geldiklerinde saldırıya uğradılar. Sahabilerden sekizi orada şehid oldu. Hubeyb bin Adiy (r.a.) ve Zeyd bin Desinne (r.a.) ise Bedir'de öldürülen yakınlarının intikamını almak isteyen Mekkeli müşriklere sattılar. Müşrikler bu iki sahabiyi bir müddet hapsedtikten sonra şehrin dışına götürüp, işkence yaparak şehit ettiler.⁴⁸ Ebu Süfyan, Zeyd'i asmadan önce, "Ey Zeyd, Muhammed'in şimdi senin yerinde olup, onun boynunu vurmamı ve senin de kendi ailenin yanında olmanı ister miydin? diye sorar. Zeyd ise şu cevabı verir: "Vallahi ben Muhammed'in benim yerimde olmasını değil, ona bir diken batmasını bile istemem." dedi. Hubeyb'e de İslam'dan dönerse serbest bırakılacağını söylediler. Bunu kabul etmeyen Hubeyb iki rekât namaz kıdıktan sonra işkenceyle şehit edildi.⁴⁹

ÖĞRENELİM!

Hicretin dördüncü yılındaki önemli olaylar: İçki ve kumar haram kılındı.

⁴⁶ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 369-370.

⁴⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 378-379.

⁴⁸ Mustafa Sabri KÜÇÜKAŞCI, "Rec'i", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 34, s. 510-511.

⁴⁹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 386; bk. Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 183.

Reci Olayı'ndan kısa bir süre sonra daha büyük bir facia olan Bi'r-i Maune yaşandı. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yanına bir kabile reisi gelerek kabilesine İslam'ı anlatacak birilerini göndermesini istedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) sahabilerin can güvenliğinden endişe ettiğini söyledi. Kabile başkanını onların can güvenliğini garanti edince (emân) Suffe'den yetmiş kurrâyı bu kabileye gönderdi. Ayrıca kabile başkanına iletmek üzere bir mektup verdi. Heyet Bi'r-i Maune Bölgesi'ne gelince, sahabilerden biri, mektubu bir kabile reisi olan Âmir bin Tufeyl'e vererek onu İslam'a davet etti. Âmir bin Tufeyl mektubu okumadan elçiyi şehit etti ve yanına adamlarını toplayarak Bi'r-i Maune Bölgesi'nde bulunan diğer sahabilere saldırdılar. Sahabilerden Amr bin Ümeyye (r.a.) ve Ka'b bin Zeyd (r.a.) hariç hepsini şehit ettiler.⁵⁰

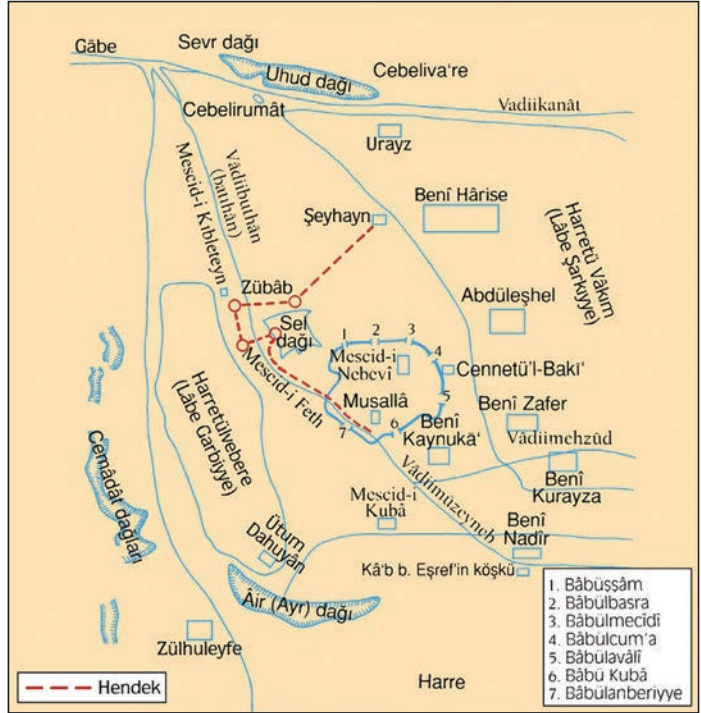
Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu felaket karşısında çok üzülmüş, bir ay boyunca sabah namazlarının sonra bu kabilelere beddua etmiştir. Zira her iki olayda da kabile reisleri verdikleri sözleri (emân) tutmamış, sahabileri de şehit etmişlerdir.

2.6. Hendek Gazvesi

Medine'de yaşayan Yahudi Benî Kaynuka ve Benî Nadir kabileleri Medine Sözleşmesi'ni ihlâl ederek Peygamberimize (s.a.v.) suikast düzenlemiş ve müşriklerle iş birliği içine girmiş, bunun için de şehirden sürülmüşlerdi. Medine'de sadece Yahudi Benî Kureyza kabilesi kalmıştı.

Hendek Gazvesi, Arap Yarımadası'nda bulunan İslam düşmanı Arap ve Yahudi kabilelerinin katıldığı 10.000 kişilik bir orduya karşı yapılmış bir savunma savaşıdır. Hendek Gazvesi, siyasi, stratejik ve taktik bakımından diğer gazvelerden farklı bir savaştır. Bütün düşman grupların biraraya gelmelerinden dolayı bu savaşın diğer ismi Ahzab Savaşı'dır.⁵¹

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), müşriklerin ve Yahudilerin birleştiğini ve Medine'ye doğru geldiğini öğrenince savaş için arkadaşlarıyla istişare yaptı. İstişarede Selmân-ı Farîsî'nin (r.a.) tavsiyesi üzerine o güne kadar bilinmeyen bir taktik uygulandı ve Medine'nin stratejik yerlerine

Hendek Gazvesi Taktik Haritası

“Mü'minler, müttefik düşman birliklerini gördüklerinde, 'İşte Allah ve Resûlü'nün bize vadedtiği şey budur. Allah ve Peygamber doğru söylemiştir.' dediler. Bu, onların iman ve teslimiyetlerini artırmaktan başka bir şey yapmadı.”⁵²

⁵⁰ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 395; bk. Ahmet ÖNKAL, “Bi'r-i Maune”, Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 195-196.

⁵¹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 402; bk. Prof. Dr. Casim AVCI, Mevlana İDRİS, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 174-175.

⁵² Ahzâb Sûresi, 22. ayet.

hendekler kazılmasına karar verildi. Peygamberimiz (s.a.v.) sahabilerle birlikte çalışarak birkaç hafta içinde yaklaşık 5,5 kilometrelik hendek kazımını tamamladılar.⁵³

Düşman birlikleri Medine'ye geldiklerinde karşılına şimdiye kadar hiç karşılaşmadıkları hendekleri görünce çok şaşırıldılar. Müslümanları yok etmeye gelen ordu, bunun çok kolay olmayacağını anladı. Çünkü genişliği 9 metre, derinliği 4 metre olan bu hendekleri aşmak mümkün değildi. Sonunda Ebu Süfyan komutasındaki düşman birlikleri şehrin kuzeyine karargâhlarını kurarak 627 yılında Medine'yi kuşattılar. Karşılıklı ok ve taş atmaya başladılar. Bazı müşriklerin hendekleri aşma teşebbüsleri başarısızlıkla sonuçlandı. Kuşatma sürdükçe düşman kuvvetlerinin hem kendi yiyecekleri hem de hayvanların yiyecekleri azalmaya başladı. Müşrikleri organize ederek Medine'nin kuşatılmasını sağlayan Huyey bin Ahtab, ordunun hendekleri aşamayacağını anlayınca Benî Kureyza Yahudilerini, müşriklerle ittifâk kurmaya ve Müslümanları arkadan vurmaya ikna etmeye çalıştı. İlk başta Peygamberimizle (s.a.v.) anlaşma yaptıklarını ve bundan dönemeyeceklerini söyleyen Kureyzalıları Huyey bin Ahtab ikna etti. Benî Kureyza'nın anlaşmayı bozması Müslümanları zor durumda bıraktı.⁵⁴

Hendek Gazvesi'nde Müslümanlar büyük sabır göstermişler ve muzaffer olmak için sürekli Allah'a (c.c.) dua etmişlerdi. Yirmi gün süren kuşatmada bazı küçük çatışmalar yaşanmış, fakat düşman kuvvetleri hiç birinde de başarılı olamamıştır. Bu durum düşman ordusunda bıkkınlığa sebep olmuştu. Bu sırada şiddetli bir fırtına, düşman çadırlarını darmadağın etmiş, müşrikler büyük paniğe kapılmıştı. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle anlatılır: **“Ey İman edenler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; hani size ordular saldırmıştı da, biz onlara karşı bir rüzgar ve göremediğiniz ordular göndermiştik...”**⁵⁵ Fırtınadan sonra hava da soğumaya başlayınca Ebu Süfyan bir sonuç alamayacağını anlayıp, kuşatmayı kaldırarak Mekke'ye dönme kararı aldı. Bu gazvede altı Müslüman şehit olmuş, üç düşman askeri öldürülmüştü.⁵⁶

İslam tarihinde Hendek Gazvesi bir dönüm noktasıdır. Müslümanlar savaş taktiği ile kendilerinden kat kat güçlü bir orduyu, Allah'ın (c.c.) yardımlarıyla yenmişti. Hendek Gazvesi müşriklerin Müslümanları ortadan kaldırmak için giriştiği en büyük deneme olmasına rağmen onlar için büyük bir hezimetle sonuçlanmıştı.⁵⁷ Bu savaştan sonra müşrikler bir daha Müslümanlara karşı savaş açma cesaretini bulamadılar.

2.7. Hudeybiye Antlaşması

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve muhacirler, altı yıl önce ayrılmak zorunda kaldıkları topraklarını çok özölüyorlardı. Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) rüyasında Kâbe'yi tavaf ettiğini gördü ve umreye gitme kararı aldı. Bu kararını sahabilere söyledi. Yaklaşık 1500 sahabe ile Mekke'ye doğru yola çıktı. Sahabiler yanlarına kurbanlık develer aldılar ve niyet ederek ihrama girdiler. Sahabiler savaş amaçları olmadığı için yanlarına sadece kılıçlarını almışlardı. Hudeybiye'ye gelip konakladılar.⁵⁸ Bu yolculuktan haberi olan müşrikler, Halid bin Velid komutasında 200 kişilik bir askerî birlik hazırladılar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)

Hudeybiye mescidi kalıntıları

⁵³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 402-403.

⁵⁴ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 404-405; bk. Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 188.

⁵⁵ Ahzâb Sûresi, 9. ayet.

⁵⁶ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 416; bk. Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 191.

⁵⁷ Prof. Dr. Âdem APAK, Siyer-i Nebî, C 1, s. 264-265.

⁵⁸ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 448.

Mekke'ye bir elçi göndererek sadece Kâbe ziyareti yapacaklarını bildirdi. Fakat müşrikler bunu kabul etmediler. Bu durumu Peygamber Efendimiz (s.a.v.) sahabilerle istişare etti. Bazı sahabiler müşriklerin üzerine gidilmesi gerektiğini söylese de, Peygamberimiz (s.a.v.) niyetlerinin savaş değil Kâbe ziyareti olduğunu hatırlattı. Bu süreçte Müslümanlarla müşrikler arasında sürekli elçiler gidip geldi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Hz. Osman'ı (r.a.) da elçi olarak gönderdi, fakat onu da dinlemediler. Hz. Osman'ı (r.a.) tutukladılar. Peygamberimize (s.a.v.) ise bu haber Hz. Osman'ın (r.a.) şehit edildiği şeklinde ulaştı. Bu habere çok üzülen Peygamber Efendimiz (s.a.v.) sahabilerden, müşriklerle ölünceye kadar savaşacaklarına dair biat aldı. Kur'an-ı Kerim'de bu biattan şöyle bahsedilir: **“Andolsun ki o ağacın altında sana biat ederken Allah, o mü'minlerden razı olmuştur...”**⁵⁹ İslam tarihinde bu biata **Rıdvan Biatı** denir.

Müşrikler Müslümanların savaşmakta kararlı olduklarını duyunca savaşmaktan çekindiler ve Hz. Osman'ı serbest bıraktılar. Arkasından barış yapmak üzere bir heyet göndererek 628 yılında **Hudeybiye Antlaşması'nı** imzaladılar. Müşrikler ilk defa İslam Devleti'ni bu antlaşma ile kabul etmiş, fiilî düşmanlıklarını sona erdirmiş oldular.⁶⁰

Hudeybiye Antlaşması'nın şartları şöyledir:

- ▶ Müslümanlar o yıl Kâbe'ye giremeyecek, gelecek yıl ziyaret edebileceklerdi.
- ▶ Arap kabileleri istedikleri takdirde iki taraftan biriyle ittifak kurabilecekti.
- ▶ Kureyş'ten biri Müslüman olursa, bu kişi Müslümanlar tarafından kabul edilmeyecek geri gönderilecek, fakat Müslümanlardan biri Mekke'ye dönerse iade edilmeyecekti.
- ▶ Bu antlaşma on yıl geçerli olacaktı.⁶¹

Hudeybiye Antlaşması görünüşte Müslümanların aleyhine olsa da bundan sonraki süreçte Müslümanların lehine dönüşen bir antlaşma olmuştur. Müşriklerle iletişim kolaylaşmış İslam'ın yayılması hızlanmıştır. Siyasi ve diplomatik bakımdan zafer kazanan Müslümanlar her tarafa güvenle gidebilmişlerdir.⁶²

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) antlaşmanın şartlarına uyararak bir yıl sonra 2000 kişilik sahabiyle birlikte Kâbe'yi ziyaret etti. Bu ziyaretten etkilenen Halid bin Velid, Amr bin Âs ve Osman bin Talha Medine'ye gelerek Müslüman oldular.⁶³ Müslümanlar, Hudeybiye Antlaşması ile Mekke'nin fethine doğru önemli bir adım atmış oldular. Kur'an-ı Kerim'de Fetih Sûresi'nde bu durum şöyle anlatılır: **“Biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik.”**⁶⁴, **“Andolsun ki o ağacın altında sana biat ederken Allah, o mü'minlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir.”**⁶⁵

ARAŞTIRALIM!

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) istişareye önem vermesinin nedenini ve sahabilerle yaptığı önemli istişareleri araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

⁵⁹ Fetih Sûresi, 18. ayet.

⁶⁰ Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, “Hudeybiye Antlaşması”, Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 18, s. 297-299.

⁶¹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 452-453.

⁶² Prof. Dr. Casım AVCI, Mevlana İDRİS, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 186.

⁶³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 429.

⁶⁴ Fetih Sûresi, 1. ayet.

⁶⁵ Fetih Sûresi, 18. ayet.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kâbe'nin içini ve çevresini putlardan temizledikten sonra Kâbe'yi ziyaret etti. Mekke'de fazla kalmayan Peygamberimiz (s.a.v.) yerine Attâb bin Esîd'i (r.a.) tayin ederek Huneyn'e doğru yola çıktı. Mekke'nin Fethi ile Kureyşlilerin düşmanlıkları sona ermiş, hak batıl mücadelelerinde İslam galip gelmiştir. Mekke'nin Fethi'nden sonra İslam'ın yayılması hızlandı.⁶⁹

2.9. Huneyn Gazvesi

Mekke'nin fethinden sonra Kureyş halkı Müslüman oldu. Fakat onlarla birlikte hareket eden Hevâzin kabilesi ve Tâif'te oturan Sakif kabilesi Müslüman olmadılar. Kureyşlilerin Müslüman olmasından çok etkilenen ve aynı şeyin başlarına gelmesinden korkan Hevâzin ve Sakif kabileleri savaş hazırlığına başladılar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 12.000 kişilik orduyla 27 Ocak 630 tarihinde Mekke'de Huneyn Vadisi'ne doğru yola koyuldu.⁷⁰

Huneyn Vadisi'ne gelince müşrik kabileler ok atmaya başladılar. Kısa bir süreliğine Müslüman ordusu panikledi ve dağılmaya başladı. Peygamberimiz (s.a.v.) yerinden ayrılmadı, dağılan askerlerine seslendi, etrafında tekrar topladı ve saldırı emrini verdi. Kısa süre içinde düşman orduları bozguna uğratıldı ve Müslümanların ordusu kesin bir zafer kazandı. Huneyn Gazvesi'nde Müslümanlardan dört şehit oldu. Müşriklerden ise 70 kişi öldürüldü. Müşriklerin ordusundan kaçanların bir kısmı Tâif'e, bir kısmı da Evtas Vadisi'ne sığındı.⁷¹

Huneyn Gazvesi'ne doğru yola çıkarken bazı Müslümanlar Allah'ın (c.c.) yardımından ziyade, ordunun büyüklüğü ile övünmesi ve savaş esnasındaki ibretlik durumları Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: **“Allah bir çok yerde ve Huneyn gününde size yardım etti. Çokluğunuz sizi böbürlendirmişti, ama size bir yarar sağlamamıştı; bütün genişliğine rağmen yeryüzü size dar gelmiş, bozguna uğrayarak kaçmaya başlamıştınız. Sonra Allah, Resûlüne ve mü'minlere güven verdi. Sizin görmediğiniz askerler gönderdi ve kafirlere azap etti. İşte kafirlerin cezası budur.”**⁷²

DÜŞÜNELİM!

- ▶ Bedir Gazvesi .....
- ▶ Uhud Gazvesi .....
- ▶ Rec-î ve Bi'r-i Maune .....
- ▶ Hendek Gazvesi .....
- ▶ Hudeybiye Antlaşması .....
- ▶ Mekke'nin Fethi .....
- ▶ Huneyn Gazvesi .....

Yukarıdaki olayları Allah'ın (c.c.) yardımı ve Müslümanların tutumu açısından değerlendiriniz.

⁶⁹ Prof. Dr. Âdem APAK, Siyer-i Nebî, s. 286-288.

⁷⁰ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 555.

⁷¹ Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, “Huneyn Gazvesi”, Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 18, s. 376-377.

⁷² Tevbe Sûresi, 25-26. ayetler.

3. NİFAK VE MÜNAFIKLAR

“...Emrolunduğun gibi dosdoğru ol! ...”⁷³

Nifak kelimesi sözlükte “olduğundan başka görünmek, iki yüzlü davranmak, fesat çıkarmak” anlamlarına gelir. **Münafık** ise inanmadığı halde kendisini Müslüman gibi gösteren kimseye denir.⁷⁴ Kur’an-ı Kerim’de münafıkların durumu şöyle anlatılır: **“İnsanlardan bazıları da vardır ki inanmadıkları hâlde ‘Allah’a ve ahiret gününe inandık.’ derler.”**⁷⁵

İslam toplumunda Müslümanlara sağlanan siyasi, sosyal ve hukuki ayrıcalıklardan yararlanmak menfaat ve çıkarlarını korumak için inanmadıkları hâlde kendilerini inanmış gibi gösteren, münafık insanlar ortaya çıkmaya başladı. Kur’an-ı Kerim’de kimlerin münafık olduğu konusunda şöyle bahsedilir: **“Çevrenizdeki bedevî Araplardan ve Medine halkından bir takım münafıklar vardır ki münafıklıkta maharet kazanmışlardır. Sen onları bilmezsin. Onları ancak biz biliriz. Onlara iki kez azap edeceğiz, sonra da büyük bir azaba itileceklerdir.”**⁷⁶

İslam toplumunda münafık insanlar kafirlerden daha tehlikelidir. Çünkü onlar Müslüman gibi göründükleri için tanınmaları oldukça zordur. Gizli gizli Müslümanların huzurunu bozacak işler yaparlar, Müslümanların zaaflarından yararlanarak onları yanlış yollara sevkederler. Müslümanların içindeki bu gizli düşmanlardan ve özelliklerinden Kur’an-ı Kerim’de sık sık bahsedilmiştir. **“Münafık erkeklerle münafık kadınlar birbirinin dostudur. Kötülük yapmayı emrederler, iyilik yapmaya engel olurlar. Cimrilik yaparlar. Onlar Allah’ı unuttuğu için Allah da onları unuttu. Münafıklar gerçekten yoldan çıkmış kişilerdir.”**⁷⁷ Bakara Sûresi’nde münafıklarla ilgili şu özelliklerden bahsedilir: **“İnsanlardan bazıları da vardır ki inanmadıkları halde ‘Allah’a ve ahiret gününe inandık.’ derler. Akıllarınca Allah’ı ve iman edenleri aldatmaya kalkışıyorlar, hâlbuki onlar farkında olmadan yalnızca kendilerini aldatmış oluyorlar. Kalplerinde bir bozukluk vardır. Allah da onlardaki bozukluğu artırmıştır. Yalan söylemeleri yüzünden, kendilerine acı veren bir azap da vardır. Onlara “Yeryüzünde düzeni bozmayın.” denildiğinde “Hayır biz yalnızca ıslâh edenleriz.” dediler. Onlara “Diğer insanlar gibi siz de imân edin.” denildiğinde “Akılsızların inandıkları gibi biz de inanalım mı?” derler. Biline ki asıl akılsız olan onlardır, fakat bilmezler. İmân edenlerle karşılaştıklarında “İnandık.” derler. Şeytanlarıyla baş başa kaldıklarında ise “Biz sizinleyiz, biz yalnızca alay etmekteyiz.” derler.”**⁷⁸

ARAŞTIRALIM!

Kur’an-ı Kerim’de münafıklarla ilgili olan Münâfikûn Sûresi’ni okuyarak münafıkların özelliklerini yazınız. Bilgilerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

⁷³ Hud Sûresi, 112. ayet.

⁷⁴ MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 281.

⁷⁵ Bakara Sûresi, 8. ayet.

⁷⁶ Tevbe Sûresi, 101. ayet.

⁷⁷ Tevbe Sûresi, 67. ayet.

⁷⁸ Bakara Sûresi, 8,9,10,11,13,14. ayetler.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hicret ettiğinde Medine halkının büyük bir kısmını müşrik Araplar, Yahudiler ve az da olsa Hristiyanlar oluşturuyordu. Hicretten sonra Evs ve Hazrec kabilelerinin çoğu Müslüman oldu. Bedir Gazvesi ile Müslümanların sayısı arttı. Fakat Medineli Yahudilerden ve Arap bedevîlerinden bazı kişiler siyasi ve maddi sebeplerden dolayı Müslüman gibi davrandılar. Peygamberimizin (s.a.v.) Medine'ye hicretinden önce Medine'nin liderliğine hazırlanan Abdullah bin Ubey bin Selûl münafıkların başıydı. Abdullah bin Ubey siyasi itibarını tekrar kazanmak için gizli bir grup kurdu, Müslümanların aleyhinde çalışmaya ve nifak tohumları ekmeye başladı.

Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *“Münafığın alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, kendisine verilen emanete ihanet eder, söz verdiğinde sözünde durmaz.”*⁷⁹

Abdullah bin Ubey, bir taraftan Hristiyanların desteğini almaya çalışıyor, bir taraftan da Medine Yahudileri ve Kureyşli müşriklerle gizlice iş birliği yapıyordu. Müslümanları zor durumda bırakarak onların morallerini bozacak kararlar alıyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Uhud Gazvesi'ni gerçekleştirmek için 1000 kişilik orduyla hareket ederken Abdullah bin Ubey, “Ben meydan savaşına taraftar değilim. Medine'den çıkılmamasını istedim.” diyerek 300 kişiyle birlikte ordudan ayrıldı ve Medine'ye döndü. Müslümanların sayısı 700 kişiye düşmüş, bu durum sahabinin moralini çok bozmuştu.⁸⁰ Bu olayla ilgili Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **“İki ordunun karşılaştığı günde başınıza gelenler, Allah'ın izniyle oldu ve bu mü'minleri belli etmek içindi. Bir de münafıkları ortaya çıkarması için. Onlara ‘Gelin, Allah yolunda savaşın veya hiç olmazsa savunmada bulunun’ denildi. Onlar, ‘Savaş olacağını bilsek elbette size katılırız’ dediler. O gün onlar imândan çok küfre yakındılar. Kalplerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlardı. Gizlediklerini Allah onlardan daha iyi bilir.”**⁸¹

Abdullah bin Ubey Hendek, Tebük, Benî Mustâlik Gazveleri'nde de Müslümanlar arasına nifak sokarak onları bölmeye çalışmıştı. Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de münafıkların yaptığı kötülüğü şöyle bildirir: **“Onlar, ‘Allah Resûlü'nün yanında bulunanlara (muhacirlere) bir şey vermeyin ki dağılıp gitsinler.’ diyenlerdir. Hâlbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Fakat münafıklar (bunu) anlamazlar. Onlar, ‘Andolsun, eğer Medine'ye dönersek üstün olanlar, zayıf olanları (aziz olanlar zelil olanları) oradan mutlaka çıkaracaktır.’ diyorlardı. Hâlbuki asıl üstünlük (izzet) ancak Allah'ın, Peygamberinin ve mü'minlerindir. Fakat münafıklar (bunu) bilmezler.”**⁸²

Abdullah bin Ubey Hendek Gazvesi'nde Benî Kureyza ve Benî Nâdir'i Müslümanlara karşı savaşmaya ikna etmeye çalıştı. Benî Mustalik Gazvesi'ne katılmasına rağmen, Müslümanlar arasına fitne sokmak için bazı küçük anlaşmazlıkları büyüterek sahabileri tahrik etti.⁸³ Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Tebük Gazvesi'ne sefer hazırlığı yaparken düşmanın haber almaması için bunu gizli tutmuş, bütün kabilelere haber göndererek Medine'de toplanmalarını emretmişti. Münafıklar gazveye gitmemek için bir çok bahane uydurarak izin istemiş, katılmak isteyen sahabileri ise sefere gitmemeleri konusunda ikna etmeye çalışmıştır. Abdullah bin Ubey “Muhammed Bizans'ı ne sanıyor! Onun ashabıyla birlikte esir düşeceğini gözümle görmüşcesine biliyorum” diyerek Müslümanları korkutmaya çalıştı.⁸⁴

⁷⁹ Buhârî, İman, 24.

⁸⁰ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 408-585; bk. Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 172.

⁸¹ Âl-i İmran Sûresi, 166-167. ayetler.

⁸² Münafikun Sûresi, 7-8. ayetler.

⁸³ H. Ahmet SEZİKLİ, “Münafık”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 31, s. 568-569.

⁸⁴ Vâkidî, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Savaşları (Kitabü'l Megâzi), C III, s. 219.

Tebük Gazvesi'ne giderken Abdullah bin Ubey münafıkların bir kısmıyla Medine'ye geri döndü. Diğer münafıklar ise bozgunculuk yapmaya devam etti. Tebük'e doğru giderken konaklama esnasında Peygamberimizin (s.a.v.) devesi Kasvâ kayboldu. Münafıklardan Zeyd bin Ebî Said: "Tuhaf şey, Muhammed Peygamberim der, göklerden haber verir, oysa devesinin nerede olduğunu bilmiyor" diyerek Peygamberimize (s.a.v.) inanmadığını açıkça göstermişti.⁸⁵ Tebük Gazvesi'nin dönüşünde de bir grup münafık Kubâ Mescidi'nin yanına ayrı bir mescid yaparak Müslümanları bölmek istedi. Peygamberimizden (s.a.v.) de burada namaz kılmasını talep ettiler.⁸⁶ İbadet yerinden daha çok bir fitne ve fesat yeri gibi planlanan bu mescide Peygamberimizin (s.a.v.) gitmesi şu ayetle yasaklandı: **"Onun içinde asla namaz kılma! İlk günden takva üzerine kurulan mescid (Kuba Mescidi) içinde namaz kılman elbette daha doğrudur. Onda temizlenmeyi seven insanlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever."**⁸⁷ Peygamber Efendimiz (s.a.v.) daha sonra buranın yıkılması için emir vermiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Abdullah bin Ubey ve Zeyd bin Ebî Salt gibi münafıkların yaptığı kötü-lüklere sabretmiş, onları dışlamamıştı. Müslümanlarla bir arada kalmaları hâlinde münafıkların sahibinin yaşantısından etkilenererek doğru yola girmelerini ümit etmişti. Kur'an-ı Kerim'de münafıkların yaptığı gizli işler anlatılmış ve münafıklığın ne kadar kötü bir vasıf olduğu açıklanmıştı. Bazı münafıklar da bu ayetlerden etkilenererek Müslüman olmuşlardı.

Münafıklar barış zamanı sahabeler arasında kargaşa çıkarır, onları birbirlerine düşürmeye çalışır, Peygamberimize (s.a.v.) gelen vahiylerle alay eder ve Müslümanlar da şüphe uyandıracak sözler söylerlerdi. Peygamberimizi (s.a.v.) ve ailesini küçük düşürecek, yıpratacak davranışlarda bulunurlardı. Münafıklar savaş zamanında Müslümanların cesaretini kırarak sözler söyler, düşmanla iş birliği yaparak onları zor duruma sokarlardı. Yaptıkları planlarla İslam ordusunu içten çökertmeye çalışırlardı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) münafıkların yaptığı işlerin farkında olsa da bunu yüzlerine söylemezdi. O, hiç kimseye 'münafık' diye hitap etmemiş, fakat bu gibi insanlardan uzak durarak, önemli işlerde onlarla birlikte hareket etmemiştir.⁸⁸

ARAŞTIRALIM!

İnternet ortamında Medine'yi, Mescid-i Nebi'yi, Bedir, Uhud ve Hendek Savaşlarının yapıldığı yerleri tanıtacak bir araştırma yaparak akıllı tahtada sınıf arkadaşlarınıza bir sunum yapınız.

NELER ÖĞRENDİK?

- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....
- ▶ .....

⁸⁵ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 585.

⁸⁶ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 602-603; bk. İrfan Yücel, Peygamberimizin Hayatı, s. 233-234.

⁸⁷ Tevbe Sûresi, 108. ayet.

⁸⁸ Prof. Dr. Casim AVCI, Mevlana İDRİS, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 235.

4. DİĞER DİN MENSUPLARIYLA MÜNASEBETLER

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Risâlet Dönemi'nde Arap Yarımadası'nda diğer semavi dinlere mensup kişiler de yaşamaktaydı. Kur'an-ı Kerim bunlardan "Ehl-i Kitap" olarak bahsetmektedir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Ehl-i Kitap'la siyasi ve ticari ilişkilerine devam etmiş, sadece antlaşmalara uymadıkları zaman onlarla savaşmıştır.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) Medine'ye hicret ettikten sonra yaptığı önemli işlerden biri de Yahudilerle Medine Sözleşmesini imzalamasıdır. Bu sözleşme farklı dinlere mensup kişilerin dinlerini özgürce yaşamasını garanti ediyordu.

Mekke ve Medine çevresindeki Hıristiyan kabilelere elçiler gönderilmiş, İslam onlara da tebliğ edilmişti. Peygamberimiz (s.a.v.) zorunlu durumlarda bazı Hıristiyan kabilelerle savaşmıştır. Savaş, Peygamberimizin (s.a.v.) İslam ve Müslümanların varlığı söz konusu olduğunda başvurduğu son çare olmuş, ilke olarak ise her zaman başka dinlere mensup kişilerle anlaşma yaparak barış içinde yaşama taraftarı olmuştur.

4.1. Yahudiler

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Medine'ye hicret ettiğinde şehrin yarısını Yahudiler oluşturuyordu. Peygamberimiz (s.a.v.), burada yaşayan Benî Kaynuka, Benî Nadir ve Benî Kureyza Yahudileriyle Medine Sözleşmesi imzalamıştı. Bu sözleşmeye göre Müslümanlar ve Yahudiler birlikte ve barış içinde yaşayacaktı. Medine Sözleşmesi'nden sonra Abdullah bin Selam gibi bazı Yahudiler Müslüman olmuştu.⁸⁹

Yahudiler Evs ve Hazrec kabilelerine sürekli, yakın zamanda bir peygamberin geleceğini, Yahudilerin ona tabi olacağını ve Araplara karşı üstünlük sağlayacağını söyleyerek tehdit ediyorlardı. Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i kitabın bu tutumu şöyle ifade edilir: **"Kendilerine kitap verdiklerimiz onu (peygamberi) kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanır. Yine de içlerinden bir grup bile bile gerçeği saklıyorlar."**⁹⁰

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Yahudilerle iyi ilişkiler kurmak için; başta namazlarını Kudüs'e doğru kılmış, cenazelerine saygılı olmuş Mescide girmelerine müsaade etmişti. Yahudiler, Peygamberimizin (s.a.v.) bu iyi davranışlarına rağmen Müslümanları engellemek ve dinlerinden döndürmek için sürekli düşmanca faaliyetlerde bulunmuşlardı. Yahudiler, Kur'an-ı Kerim ile alay ederek onu inkar etmişlerdi. Hidayete erenlerin kendileri olduğunu, Peygamberinde (s.a.v.) onlara tâbi olması hâlinde hidayete ereceğini iddia etmişlerdi. Evs ve Hazrec'in arasını açmak için münafıklarla birlikte hareket ediyorlar, Müslümanların arasını bozmaya çalışıyorlardı. Münafıklarla iş birliği onlara cesaret vermişti.

Benî Kaynuka Yahudileri Müslümanlarla yapılan antlaşmayı bozan ilk kabiledir. Bedir Savaşı'ndan sonra Müslümanları kıskanmaya ve taşkınlık yapmaya başladılar. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) onların bu tutumundan endişelendi ve onları pazar yerinde toplayarak Kureyşlileri Bedir'de yendiklerini hatırlattı. Yahudiler, Peygamberimize (s.a.v.) Kureyş'in savaş tekniğini bilmediği için savaşı kaybettiğini, kendilerinin iyi savaşçılar olduklarını söyleyerek tehdit ettiler ve antlaşmayı bozdular. Bu sırada alışveriş için Benî Kaynuka pazarına giden bir kadın tacize uğradı, yardım için gelen sahabi de tacizi yapan Yahudiye öldürdü. Bunun üzerine öfkeli Yahudiler sahabiye orada şehit ettiler. Bu olay ortamdaki gerginliği artırdı.⁹¹

⁸⁹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 293-294.

⁹⁰ Bakara Sûresi, 146. ayet.

⁹¹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 358; bk. Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 224.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hicretin ikinci yılında savaşa hazır olduklarını ilan eden Yahudilerin üzerine yürüdü ve onları kuşatma altına aldı. Kuşatma on beş gün sürdü. Yahudiler münafıklardan bekledikleri yardımı alamayınca teslim olmaya mecbur kaldılar. Antlaşmayı bozdukları için ciddi bir şekilde cezalandırılmaları gerekiyordu. Bu arada münafıkların başı Abdullah bin Ubey ısrarla Benî Kaynukanın affedilmesini istedi. Fakat Resûl-i Ekrem Efendimiz onların şehri terk etmelerini emretti. Benî Kaynuka Yahudileri ailelerini de alarak 624 yılında şehri terk etmek zorunda kaldılar. Benî Kaynuka'dan kalan ganimetler Müslümanlar arasında paylaştırıldı.⁹²

Benî Nadîr kabilesi, Benî Kaynuka Yahudilerinin şehirden çıkarılmasıyla Müslümanlara düşman oldu. Benî Nadîr Yahudileri, Uhud Gazvesi'nden önce müşriklerin karargâhına giderek onları Müslümanlara karşı kıskırttılar. Müslümanlarla çatışmalarını istediler hatta Peygamberimizi (s.a.v.) öldürmek için suikast bile düzenlediler fakat başarılı olamadılar.⁹³

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ali ile birlikte, ortak ödenmesi gereken bir diyet konusunu konuşmak için Benî Nadîr Yahudilerine gitti. Onlar Peygamberimizi (s.a.v.) önce çok iyi karşıladılar. Fakat daha sonra onu öldürmek için üzerine büyük bir kaya yuvarlamaya teşebbüs ettiler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) durumu fark ederek yanındaki sahabilerle oradan ayrıldı. Bu suikast teşebbüsü ile Benî Nadîr Yahudileri de antlaşmayı açıkça ihlâl etmiş oldu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) haber göndererek on gün içinde şehri terk etmelerini emretti. Yahudiler şehri terk etmek için hazırlanırken münafıkların başı Abdullah bin Ubey kendilerine yardım edeceğini söyleyerek şehri terk etmemelerini istedi ve onları vazgeçirdi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.v.) onları kuşatma altına alarak bir antlaşma yaptı. Benî Nadîr Yahudileri alabilecekleri kadar mal ile birlikte 625 yılında şehri terk ederek Hayber ve Suriye'ye yerleştiler.⁹⁴ Kur'an-ı Kerim'de Benî Nadîr'in durumu şöyle ifade edilir: **“Ehl-i Kitap'tan inkâr edenleri ilk sürgünde yurtlarından çıkaran odur. Siz onların çıkacaklarına ihtimâl vermemiştiniz. Onlar da kalelerinin kendilerini Allah'a karşı koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah'ın azabı hiç beklemedikleri bir yerden geliverdi; Allah yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle hem de mü'minlerin elleriyle yıkıyorlardı. O halde ibret alın, ey akıl sahipleri!”**⁹⁵

Benî Kureyza şehirde kalan tek Yahudi kabilesi oldu. Benî Kureyza Yahudilerinin antlaşma gereği Hendek Gazvesi'nde şehrin savunmasına katılmaları gerekiyordu. Önce antlaşmaya bağlı olduklarını söylediler ve Müslümanlara yardımcı oldular. Fakat savaşın en tehlikeli anında antlaşmayı bozdular. Müslümanlarla birlikte şehri savunmaları gerekirken, müşriklerle birlikte Müslümanlara karşı savaşılmaya başladılar. Bu şekilde vatana ihanet ettiler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Benî Kureyza'ya elçi göndererek nasihat etti. Fakat onlar Peygamberimizle alay ettiler. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Hendek Gazvesi biter bitmez Benî Kureyza'ya karşı sefer düzenledi. Benî Kureyza Yahudilerini kuşatma altına alarak İslam'a davet etti. Fakat onlar olumsuz cevap verdiler ve çatışma başladı. Bu arada münafıklar kendilerine yardım edeceklerini söyleyerek Benî Kureyza'yı teslim olmama konusunda cesaretlendiriyordu. Münafıkların yardımı gelmeyince Benî Kureyza Yahudileri kuşatma karşısında çaresiz kaldı ve antlaşma yapmak istediler. Şehri tekedeceklerini bildirdiler, fakat Peygamber Efendimiz (s.a.v.) sadece teslim olabileceklerini söyledi. Bunun üzerine kalelerinden indiler ve teslim oldular. Benî Kureyza Yahudileri Sa'd bin Muaz'ın hakemlik yapmasını istediler. O da buluş çağına giren savaşçı erkeklerin idamına, kadın ve çocukların esir alınmasına, mallarının ise ganimet sayılmasına hükmetti.⁹⁶

⁹² İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 359; bk. Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 224.

⁹³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 601.

⁹⁴ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 393-394.

⁹⁵ Haşr Sûresi, 2. ayet.

⁹⁶ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 405-407-421-422.

Günümüz Hayber harabelerinden bir görüntü

Medine’de tehlike oluşturacak Yahudi kabilesi kalmamıştı. Fakat Hayber’de bulunan Yahudiler Benî Kureyza Yahudilerinin başına gelenleri duymuş, bunun üzerine Medine’ye saldırmak için hazırlık yapmaya başlamıştı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kureyşli müşriklerle Hudeybiye Antlaşması’nı yaptıktan sonra Medine’ye döndü. Fakat kısa bir süre sonra Hayber’deki tehlikeyi bastırmak için 628 yılında 1600 kişilik bir orduyla Hayber’e doğru yola koyuldu. Hayberliler bu durum karşısında hazırlıklarını hızlandırdılar. 10.000 kişilik bir orduyla Müslümanlara karşı savaşan Hayberliler, sayılarına, silahlarına ve kalelerine çok güveniyordu. Müslümanlar Hayber’i kuşatma altına aldı. Bir ay süren kuşatma sonucunda Yahudiler teslim oldu ve Müslümanlarla antlaşma yapmak zorunda kaldılar.⁹⁷

4.2. Hıristiyanlar

Müslümanların Hıristiyanlarla olan ilişkileri Mekke Dönemi’nde başlamıştı. Varaka bin Nevfel Hıristiyanlığı bilen bir kişiydi. Peygamberimiz (s.a.v.) Cebrail ile ilk karşılaşmasını ona anlatmış ve ondan yardım almıştı. Mekke Dönemi’nde Müslümanlar yapılan işkencelere dayanamadıkları için ilk önce Hıristiyan olan Habeşistan’a hicret etmişlerdi. Ayrıca, Hıristiyan Rum Hükümdarı’nın Sasanileri yenmesi Müslümanları sevindirmişti.

Medine Dönemi’nde Peygamber Efendimiz (s.a.v.) diğer Hıristiyan kabilelerle iletişime geçmiş, İslam’a davet etmek için onlara elçiler ve mektuplar göndermişti. Hudeybiye Antlaşması’ndan sonra Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Habeşistan, Bizans ve Mısır gibi ülkelerin Hıristiyan devlet başkanlarına mektup göndererek onları İslam’a davet etti. Rum Hükümdarı Herakleios İslam’la ilgilenmiş, Mısır Mukavkısı Peygamber Efendimizin (s.a.v.) elçisine iyi davranarak hediyeler göndermişti. Habeşistan Kralı’nın ise Müslüman olduğu rivayet edilir. Bu arada Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Haris bin Umeyr’i (r.a.), İslam’a davet için bir mektupla birlikte Bizans’a bağlı Busrâ valisine gönderdi. Elçi Mute’ye ulaştığında, Hıristiyan Gassani valisi Şurahbil tarafından şehit edildi. Haris bin Umeyr, Peygamberimizin (s.a.v.) şehit edilen tek elçisidir. Bu duruma çok üzülen Peygamber Efendimiz (s.a.v.) uluslararası hukukun açıkça ihlal edilmesi

⁹⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 461-473.

karşısında 3000 kişilik bir ordu hazırladı. Komutanlığına da Zeyd bin Hârise'yi (r.a.) tayin etti. O, şehit olursa yerine Ca'fer bin Ebu Talib'in (r.a.), onun şehit edilmesi durumunda Abdullah bin Revaha'nın (r.a.) komutayı eline almasını emretti.⁹⁸

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) orduya elçinin öldürüldüğü yere kadar gidilmesini ve oradaki insanların İslam'a davet edilmesini istedi. Olumsuz cevap vermeleri hâlinde savaşmalarını emretti. Savaş esnasında kadın, çocuk, yaşlı ve manastırlara sığınmış insanlara dokunulmamasını, bağ ve bahçelere zarar verilmemesini tembih etti.

Müslüman ordusu Mute'ye vardığında 200.000 kişilik büyük bir ordu ile karşılaştı. Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında 629 yılında savaş başladı. Böylelikle Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında yüzyıllar boyu sürecek olan savaş, Mute ile başlamış oldu. Savaşın başında Zeyd bin Hârise (r.a.) şehit oldu. Sonra sırasıyla görevlendirilen diğer sahabiler şehit oldu. Sancağı Halid bin Velid (r.a.) aldı. O, savaş esnasında bazı taktikler uygulayarak fazla zayıat vermeden Müslüman askerleri Medine'ye getirdi. Bu savaşta Müslümanlar ilk defa Bizans ordusuyla karşılaşmışlar ve onları askerî olarak yakından tanımışlardır.⁹⁹

İslam'ın Arap Yarımadası'nda hızla yayılması Hıristiyanları huzursuz ediyordu. Rum Hükümdarı Arap Yarımadası'nda bulunan Hıristiyan kabilelerle anlaşarak büyük bir ordu kurdu. Bunun haberini alan Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de hazırlık yapmaya başladı. Söz konusu hazırlıkları müteakip yapılan Tebük Gazvesi Peygamber Efendimizin (s.a.v.) katıldığı son gazvedir. Havanın sıcaklığını ve Bizans ordusunun büyüklüğünü bahane eden bazı münafıklar Gazve'ye gidemeyeceklerini söyledi. Fakat Müslümanlar büyük bir hazırlık yaparak Peygamber Efendimizin (s.a.v.) komutanlığında 630 yılında 30.000 kişilik ordusuyla Tebük'e doğru sefere çıktı.¹⁰⁰

Müslümanlar uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Tebük'e geldi. Fakat Bizans veya Arap kabilelerine ait herhangi bir orduyla karşılaşmadı. Medine'ye gelen haberin asılsız olduğu anlaşıldı. Peygamberimizin (s.a.v.) 30.000 kişilik ordusu civardaki Arap kabilelerinin gözünü korkutmuş, İslam ordusunun gücü ve kuvveti gösterilmişti. Peygamberimiz (s.a.v.) daha fazla ilerlemeden geri dönmeye karar verdi. Peygamberimiz (s.a.v.) orada bulunan Hıristiyan kabileleri İslam'a davet etti. Kabileler İslam'a girmeyeceklerini, fakat İslam Devleti'nin hâkimiyetini kabul ettiklerini beyan ettiler. Böylece cizye vermeleri karşılığında kendileriyle antlaşma yapıldı.¹⁰¹

Yemen Bölgesi'nde bulunan Necran büyük bir şehirdi. Halkı Hıristiyan olan Necran'a Peygamberimiz (s.a.v.) mektup göndererek onları İslam'a davet etti. Bunun üzerine Necran'dan Abdülmehdi Âkîb'in başkanlığında bir heyet Medine'ye geldi. Heyet, görüşmeler esnasında Hz. İsa hakkında Peygamberimizle (s.a.v.) tartışmaya girdi. İkna olmayan ve taassub gösteren heyete Peygamber Efendimiz (s.a.v.) "... **Gelin, sizler ve bizler de dahil olmak üzere çocuklarımızı ve çocuklarınızı kadınlarımızı ve kadınlarınızı çağırırım. Sonra da hepimiz bir yerde toplanalım. Sonra "Allah'ın laneti yalancılara üzerine olsun." diye dua ve niyâzda bulunalım.**"¹⁰² dedi. Necranlı heyet Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Allah'ın (c.c.) elçisi olduğuna kanaat getirdikleri için Allah'ın (c.c.) lanetinden korkarak bu teklifi kabul etmediler. İtibarlarını ve maddi menfaatlerini yitirmemek için İslam'a girmediler. Heyet, İslam Devleti'nin hâkimiyeti altına girmeyi ve cizye ödemeyi kabul ederek Necran'a döndü.¹⁰³ Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Hıristiyanlarla olan ilişkilerinde, tıpkı diğerlerinde olduğu gibi, barış hâkimdi.

⁹⁸ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 492.

⁹⁹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 493-506.

¹⁰⁰ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 583.

¹⁰¹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 598-599.

¹⁰² Âl-i İmran Sûresi, 61. ayet.

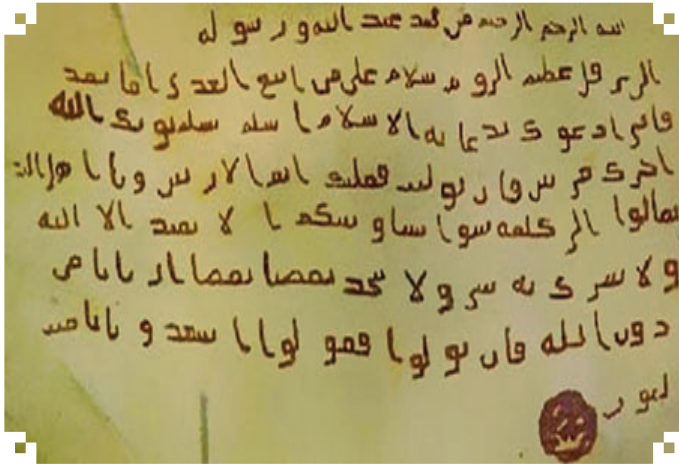
¹⁰³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 632.

5. İSLAM'A DAVET MEKTUPLARI

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) her zaman ve her yerde İslam'a davet ve bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmuştu. Özellikle Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra kısa bir süreliğine de olsa sağlanan barış ortamında İslam'ı daha rahat yayma fırsatı bulmuştu. Hudeybiye'den Medine'ye döndükten sonra İslam davetini her tarafa ulaştırmak için çevre ülkelerin hükümdarlarına İslam'a davet mektupları gönderdi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) buna verdiği önemden dolayı aynı günde altı elçiye görevlendirdiği oldu.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) mektup gönderdiği yöneticiler arasında Rum Hükümdarı, Habeşistan Hükümdarı, İran Kısra'sı, Mısır Hükümdarı, Gassan Kralı ve Yemame Hakimi bulunuyordu. Bunun dışında Arabistan'da bulunan kraliyet ailelerine, kabile başkanlarına, ünlü ve nüfuzlu kişilere, Hıristiyan, Yahudi ve Mecûsîlerin liderlerine de mektup göndermiştir.¹⁰⁴

Peygamberimizin (s.a.v.) Herakleios'a gönderdiği İslam'a davet mektubu

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) davet mektuplarının içeriğine önem veriyor, cümleleri dikkatli seçiyordu. Mektuplar kısa, öz ve veciz bir biçimde yazılıyordu. Karşı tarafı incitecek, küçük düşürecek ifadeler yer almıyordu. Mektuplarda hükümdarlara ünvanlarıyla hitap ediliyor ve muhatapların özellikleri dikkate alınarak kaleme alınıyordu.

Ayrıca Peygamberimiz (s.a.v.) mektupları mühürleyerek gönderiyordu. Bunun için diplomatik geleneğe uygun olarak, kendisine 'Muhammed Resûlullah' (Allah'ın Resûlü Muhammed) yazılı bir mühür yaptırdı ve mektupları bununla mühürledi.

Mektubu götürecek elçi bölgeyi, halkını ve ülkenin konuştuğu dili bilen, fiziki ve ahlaki özellikleri düzgün hitabeti ve temsil yeteneği iyi olan sahabilerden seçilirdi.¹⁰⁵

OKUMADAN GEÇME!

Hz. Muhammed'in Rum Hükümdarı Herakleios'a gönderdiği mektup şöyledir:

Bismillâhirrahmânirrahîm. Allah'ın kulu ve Peygamberi Muhammed'den Rum'un büyüğü Herakleios'a. Hidâyete uyanlara selâm olsun. Seni İslam'a çağırıyorum. İslam'ı kabul et ki kurtuluşa eresin. Allah da sana mükâfâtını iki kat versin. Eğer kabul etmezsen halkın günâhını sen çekersin. **“Ey Ehl-i Kitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan söze geliniz. Sadece Allah'a kulluk edelim ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilahlaştırmayalım. Eğer yüz çevirirlerse, ‘şahit olun biz Müslümanız’ deyin.”**¹⁰⁶

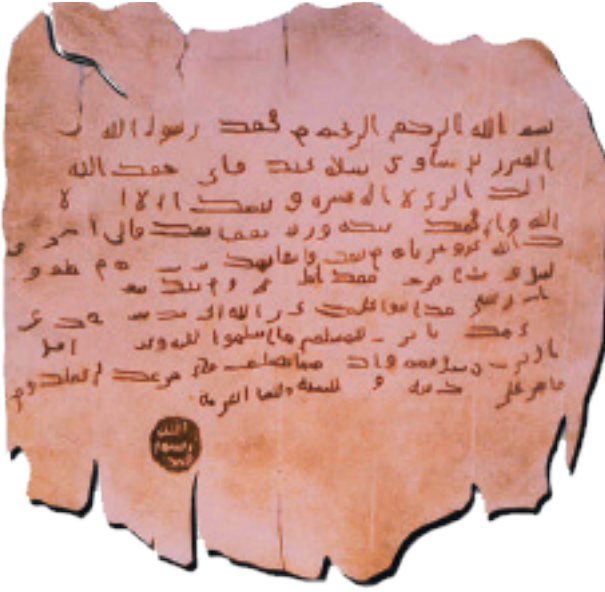
Rum Hükümdarı Herakleios, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olduğuna kanaat getirmiş, fakat halkı kendi dinlerini terk etmeyi istemediği için İslam'a girmemiştir. Mektubu getiren elçiye iyi davranmış ve hediyeler vermiştir.¹⁰⁷

¹⁰⁴ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 507-516.

¹⁰⁵ Fikret KARAMAN, “Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Tebliğ Mektupları”, Nübüvvet ve Medeniyet, Ed. Prof. Dr. A. Sinanoğlu, Doç. Dr. R. Ardoğan, s. 19-26; bk. Prof. Dr. Casim AVCI, Mevlana İDRİS, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 236.

¹⁰⁶ Âl-i İmran Sûresi, 64. ayet.

¹⁰⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 595.

İslam'ın yayılmasında Peygamberimizin (s.a.v.) gönderdiği mektupların önemli bir yeri vardır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) mektuplarında kişileri İslam'a davet ederken kullandığı ifadelerle çok dikkat etmiştir. Örneğin Hayber Yahudilerine gönderdiği mektupta; “Sizi Allah’a ve Peygamberlerine çağırıyorum.”, Hıristiyan Necâşi’ye gönderdiği mektupta; “Ben seni tek olan, ortağı olmayan Allah’a, ona itaate, bana tâbi olmaya, bana indirilene inanmaya çağırıyorum.”, Rum Hükümdarı’na gönderdiği mektupta; “Ben seni İslam’a çağırıyorum.” diye hitap etmiş, bir papaza gönderdiği mektupta ise “Müslüman ol veya cizye öde.” gibi ifadeler kullanmıştır.¹⁰⁹

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) gönderdiği bu mektuplara yöneticiler farklı şekilde cevap vermişlerdi. Bazıları mektuba karşılık hediyeler göndermiş, fakat İslam’ı kabul etmemişti. Bazıları mektubu götüren elçilere kötü davranmış ve mektubu parçalamıştı. Mektubu alan bazı kişiler ise çok etkilenmiş ve Müslüman olmuşlardı.

Peygamberimizin (s.a.v.) gönderdiği mektuplar incelendiğinde, muhataplarına göre mektupların üslup ve içeriğinin farklı olduğu görülür. Kabile başkanlarına gönderilen mektuplarda, Müslüman oldukları takdirde kendi arazilerine dokunulmayacağı, mal ve can güvenliklerinin teminat altına alınacağı ve karşılıklı yardımlaşılacağı gibi hususlara değinilmiştir. Ayrıca Allah (c.c.) ve Resûlüne (s.a.v.) itaat, namaz, zekat, ahde vefâ, kan davalarının kaldırıldığı, zulüm ve haksızlığı önlemeye yönelik ifadeler yer almıştır. Ehl-i Kitab’a gönderilen mektuplarda ise karşı tarafın inançları hakkında Kur’an-ı Kerim’in koyduğu hükümler, İslam’ı kabul etmelerine yönelik teklifler, teklif reddedilirse uygulanacak hükümler, karşılıklı haklar ve cizye ile ilgili konular yer almıştır.¹⁰⁸

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Mührü Şerifi

ARAŞTIRALIM!

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) diğer ülkelere ve kabile reislerine gönderdiği mektuplardan bir kaçını araştırarak mektupların içeriğini sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

¹⁰⁸ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 253.

¹⁰⁹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 507-517.

6. HEYETLERLE GÖRÜŞMELER

İslam ordusu tarafından Mekke fethedilince Kureyş ve Hevâzin gibi iki büyük ve güçlü kabile İslama girdiler.¹¹⁰ Bunun üzerine Arap Yarımadası'nda oturan diğer kabileler Medine'ye heyetler göndermeye başladılar. Çünkü Kureyş kabilesinin İslam devletini tanımları diğer Arap kabilelerini çok etkilemişti.¹¹¹

Hicretin dokuzuncu yılında gelen heyetlerin çokluğu nedeniyle o yıla “**Heyetler Yılı**” (Senet'ü-l Vüfûd) denilmiştir. Medine'ye gelen heyetlerin İslam'ın hızla yayılmasında ve İslam hâkimiyetinin sağlanmasında büyük bir rolü olmuştur.

Peygamberimize (s.a.v.) gelen bu heyetlerin farklı amaç ve istekleri vardı. Heyetlerin genellikle İslam hakkında bilgi edinmek, Müslüman olduklarını bildirmek ve İslam'ı öğrenmek, kabilelerine veya halklarına dini öğretecek kişileri talep etmek ve bazı şartlarla dini kabul etmek veya İslam'ı kabul etmeyip cizye vermek gibi talepleri oluyordu.¹¹²

Abdülfevâh Efendi'nin celi sülûs "Âh yâ Muhammed" levhası (Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonu)

**Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla
Allah'ın yardımı ve fetih (Mekke Fethi) geldiğinde ve
insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde,
Rabbine hamd ederek, tesbihte bulun ve
ondan başışlanma dile. Çünkü o tövbeleri çok kabul edendir.**

Nasr Sûresi Meali

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) gelen heyetlere her zaman nazik ve misafirperver davranmıştır. Onlara iltifat edip, kendileriyle bizzat ilgilenmiş ve hediyeler takdim etmiştir. Sordukları soruları ilgiyle dinleyip uygun cevaplar vermiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) heyetteki kişilere rahat olmalarını söyler, istedikleri soruları sorabileceklerini belirtir, sorulara ikna edici ve kesin bir şekilde cevap verirdi.

Heyetlerle yapılan görüşmelerin İslam'ın yayılmasında çok büyük etkisi olmuştur. Çünkü bu, İslam'ın anlatılması için büyük bir fırsattı. Heyetlerin kabileleri adına gelmesi ise çok büyük bir avantajdı. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) gelen heyetlere öncelikle putperestliğı sona erdirecek, İslam'ın tevhid inancını anlatır, sonra iman, ibadet, ahlak, hukukla ilgili konulardan ve haram, helal gibi hükümlerden bahsedirdi.

Peygamberimiz (s.a.v.) İslam'ı kabul eden heyetlerin bir müddet Medine'de kalmalarını isterdi. Zira burada kaldıkları takdirde Kur'an-ı Kerim'i ve ibadetleri öğrenmeleri, Müslümanların yaşam tarzlarını görmeleri sağlanmış olacaktı. Bunun için Medine'de kalan heyetlerin bir kısmı Suffe'de, bir kısmı da Mescidin yanında kurulan çadırlarda kalırlardı. Bazen heyetteki kişileri sahabiler evlerinde ağırlarlardı.¹¹³ Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kimi zaman da İslam'a giren kabilelere İslam'ı öğretmek için öğretmenler, idareciler ve memurlar görevlendirirdi.

¹¹⁰ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 574.

¹¹¹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 622.

¹¹² Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 255.

¹¹³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 622-660.

7. VEDÂ HACCI VE VEDÂ HÛTBESİ

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) her ramazan ayında Cebrail (a.s.) ile birlikte o zamana kadar inen ayetleri karşılıklı (mukabele) okurdu. Hicretin 10. yılında Cebrail (a.s.) ile Kur'an-ı Kerim'i iki defa mukabele etti. Peygamberimiz (s.a.v.) bunun dünyadaki yaşamının sona ereceğinin bir işareti olduğunu düşündü.

Hicretin 9. yılında hac farz kılınmış, fakat o yıl Peygamberimiz (s.a.v.) hacca gidememişti. Hicretin 10. yılında hacca gitmek için hazırlıklara başladı. Sahabilerle beraber çevre şehirlerde yaşayan Müslümanların da hac yolculuğuna katılmalarını istedi. Peygamberimiz (s.a.v.), ailesi, ashabı ve ona katılmak

Arafat Dağı, Mekke

isteyen diğer Müslümanlarla birlikte 23 Şubat 632 tarihinde Medine'den yola çıktı. Yanına yüz kurbanlık deve aldı. Yolda diğer kabilelerden Müslümanlar da bu kutlu yolculuğa eşlik ettiler.¹¹⁴

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Zülhuleyfe adlı yerde ihrâma girdi. Mekke'ye vardığında Kâbe'yi tavaf ederek, iki rekât namaz kıldı. Safâ ve Merve arasında sa'y yaptı. Minâ ve Müzdelife'ye, oradan da Arafat'a gitti. Arafat Vadisi'nin ortasına gelerek sayıları yüzbin civarındaki ashabına, **Vedâ Hûtbesi'ni** (Vedâ Konuşması) okudu.¹¹⁵ Arafat'ta Peygamberimize (s.a.v.) tebliğ görevinin

tamamlandığını bildiren ayetler nazil oldu: **“... Bugün size dininizi kemâle erdirip üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı seçtim...”**¹¹⁶

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) buradan Müzdelife ve Minâ'ya geçerek hac görevlerini yerine getirdi. Kurbanlarını kesti ve ihrâm'dan çıktı. Sonra Kâbe'ye giderek tavafını yaptı. Bayramdan sonra ilk gün vedâ tavafını yaparak Medine'ye döndü.¹¹⁷

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yaptığı bu hacca, sahabilerle vedalaştığı ve Kâbe'yi bir daha göremediği için **Vedâ Haccı** denir. Vedâ Haccı'nda Peygamberimiz (s.a.v.) ashabına haccın bütün hükümlerini hem anlattı, hem de yaparak yerine getirdi.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Arafat'ta verdiği Vedâ Hutbesi onun duygu, düşünce ve eylemlerinin en yüksek noktasını ifade eder. Peygamberimiz (s.a.v.) bu hutbede; tevhid, Allah'a (c.c.) itaat, emanete sahip çıkma, faizin yasaklanması, can, mal ve namus güvenliği, kan davalarının kaldırılması, eşlerin birbiri üzerindeki hakları ve mü'minlerin kardeşliği gibi önemli konulardan bahsetmiştir. İnsanların sahip olduğu hak ve görevlerin anlatıldığı bu konuşma Peygamberimizin (s.a.v.) vasiyeti olarak değerlendirilir.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) vedâ hutbesi evrensel bir niteliğe ve bütün insanlığı kapsayan bir özelliğe sahiptir. Hutbe'ye **“Ey İnsanlar!”** diyerek başlanması, insanların can, mal ve namusunun mukaddes olduğundan, herkesin aynı anne ve babadan geldiğinden, insanların eşit olduğundan, ırk, dil ve renk ayrımının olmadığından ve tüm insanları ilgilendiren diğer konulardan bahsedilmesi onun evrensel niteliğine delildir.

¹¹⁴ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 668-669; bk. Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 386.

¹¹⁵ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 682-695.

¹¹⁶ Mâide Sûresi, 3. ayet.

¹¹⁷ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 683-689.

VEDÂ HÛTBESİ

Hamd ve şükür Allah'a mahsustur. Ona hamdeder ve Ondan yardım isteriz.

Ey İnsanlar! Sözlerimi iyi dinleyiniz. Bilmiyorum belki bu seneden sonra sizinle burada bir daha buluşamayacağım.

Ey insanlar! Canlarınız, mallarınız ve namuslarınız, bugün (Arefe), bu ay (Zilhicce) ve bu şehrin (Mekke) mukaddes olması gibi mukaddestir. Her türlü tecavüzdten korunmuştur.

Ashabım! Yarın Rabbinize kavuşacak ve bugünkü her hâl ve hareketinizden muhakkak sorguya çekileceksiniz. Benden sonra sakın küfre ve sapıklığa düşüp birbirinizin boynunu vurmayın. Bu vasiyetimi burada bulunanlar bulunmayanlara bildirsın. Olabilir ki bildirilen kimse, burada iştenden daha iyi anlayarak itaat eder.

Ashabım! Kimin yanında emanet varsa onu sahibine iade etsin. Rabbiniz olan Allah'tan sakının. Ona kulluk edin. Faizin her türlüşü kaldırılmıştır, ayağımın altındadır. Allah'ın emriyle faizcilik artık yasaktır. Cahiliyeden kalma bu çirkin adetin her türlüşü ayağımın altındadır.

Cahiliye devrinde güdülen kan davaları da tamamıyla kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası akrabalarımın Rebîa bin Hâris bin Abdülmuttalib'in oğlu Âmir'in kan davasıdır.

Ey İnsanlar! Kadınların haklarına riayet etmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları Allah'ın emaneti olarak aldınız. Onların namus ve iffetlerini Allah adına söz vererek helal edindiniz. Dikkat edin! Sizin kadınlar üzerinde haklarınız olduğu gibi, onların da sizin üzerinizde hakları vardır.

Ey Mü'minler! sözümü iyi dinleyiniz ve iyi muhafaza ediniz. Müslüman, Müslümanın kardeşidir ve böylece bütün Müslümanlar kardeşirler. Bir Müslümanın malı, rızası olmadan diğer Müslümana helâl olmaz.

Ey Mü'minler! Size iki emanet bırakıyorum. Onlara sınıksı sarıldıkça asla yolunuzu şaşırmasınız. Bu emanetler, Allah'ın kitabı Kur'an ve onun Peygamberinin sünnetidir.

Ey Mü'minler! Sözümü iyi dinleyiniz ve iyi muhafaza ediniz. Arabın Arap olmayana, Arap olmayanların da Araplara karşı hiçbir üstünlüğü yoktur. Bütün insanlar Adem'dendir. Adem de topraktandır. Hiç kimsenin başkaları üzerinde soy üstünlüğü yoktur. Allah katında üstünlük Allah'tan hakkıyla korkma, takva iledir. Benden sonra hiçbir peygamber gelmeyecektir.

Ey İnsanlar! Yarın beni sizden soracaklar; o zaman ne diyeceksiniz? deyince ashabın hepsi, "Allah'ın mesajını tebliğ ettin, görevini yaptın, bize nasihatte bulundun" diye şahitlik ederiz, dediler. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz, üç defa "Şahid ol ya Rab! Şahid ol ya Rab! Şahid ol ya Rab!" dedikten sonra, "Burada hazır olanlar, benim söylediklerimi burada bulunmayanlara tebliğ etsinler" buyurdu.¹¹⁸

¹¹⁸ Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, C 1, s. 298-301; bk. Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 391-392; Prof. Dr. Casim AVCI, Mevlana İDRİS, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 259-263.

8. PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) VEFATI

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), Veda Haccı'ndan döndükten sonra, Mute Savaşı'nın yapıldığı Bizans topraklarına Üsame bin Zeyd'in komutanlığında bir ordu hazırlanmasını istedi. Ordunun içinde Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.), Ebu Ubeyde bin Cerrah (r.a.) ve Sa'd bin Ebu Vakkas (s.a.v.) gibi sahabiler de bulunuyordu.¹¹⁹

İslam ordusunun hazırlıkları devam ederken Peygamber Efendimiz (s.a.v.) rahatsızlandı. Hazırlıklarını bitirdikten sonra ordu Medine dışında Cüruf mevkiinde karargâh kurdu. Bu sırada Peygamberimizin (s.a.v.) hastalığı artınca Üsame bin Zeyd (r.a.) harekete geçmeyip bekledi. Peygamberimizin (s.a.v.) şiddetli baş ağrısı ve yüksek ateşi vardı.¹²⁰

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hastalığı esnasında biraz kendini iyi hissettiğinde yakınlarının yardımıyla mescide gidiyordu. Son zamanlarında sahabileri sakinleştirici sözler söyleyerek nasihatlerde bulundu. Kul hakkı ve borçların ödenmesi konusunda hassas davranılmasını istedi. Kendisinde hakkı olanlara haklarını ödedi.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) son günlerini Hz. Aişe'nin odasında geçirdi. Hastalığı ağırlaşınca namazları Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kıldırmasını istedi¹²¹ ve 8 Haziran 632 tarihinde de ruhunu teslim etti. Sahabiler Peygamber Efendimizin (s.a.v.) vefatına çok üzülmüş, hatta Hz. Ömer büyük bir üzüntü ve şaşkınlık içinde Peygamberimizin (s.a.v.) ölmediğini söylemişti.¹²²

Mescid-i Nebi

¹¹⁹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 710.

¹²⁰ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 711.

¹²¹ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 722.

¹²² İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)'in Hayatı, s. 730.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) kabrinin bulunduğu yer.

Hız. Ebu Bekir vefat haberini alır almaz Peygamberimizin (s.a.v.) yanına geldi. Yüzündeki örtüyü kaldırıp, “Sana her şey feda olsun, mukadder olan ölümü işte tattın. Hayatta iken güzeldin, ölümünde de güzelsin” dedi. Hız. Ebu Bekir, Peygamberimizin (s.a.v.) odasından çıkarak sahabiye sakinleştirecek şu sözleri söyledi: Ey İnsanlar! Muhammed’e tapan bilsin ki Muhammed ölmüştür. Allah’a ibadet edenler onun diri ve ölümsüz olduğunu bilirler.¹²³ Allah Teâlâ buyurur ki: **“Muhammed ancak peygamberdir. Ondan evvel nice peygamberler gelip geçmiştir. O ölür veya öldürülürse siz gerisin geriye dönecek misiniz? Kim geri dönerse Allah’a bir zarar vermez. Allah şükredenlere mükâfatlarını verir.”**¹²⁴ Hız. Ebu Bekir’in bu sözleri ashabi sakinleştirdi.¹²⁵

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) cenazesini Hız. Ali yıkadı. Odanın alabileceği sayıda sahabi gruplar hâlinde içeri girerek cenaze namazını kıldı. Peygamberimizin (s.a.v.) naaşı Hız. Aişe’nin odasına defnedildi. Kabri Mescid-i Nebi’nin içinde bugün Ravza-i Mutahhara (Tertemiz Bahçe) denilen mekânda bulunmaktadır.¹²⁶ Hac veya umre için gelen Müslümanlar Medine’de Peygamber Efendimizin (s.a.v.) kabrinin de ziyaret ederek ona olan özlemlerini gidermeye çalışırlar.

“Allah ve melekleri peygambere salât ediyorlar. Ey İman edenler! Siz de ona salât edin ve onu tam bir teslimiyetle selâmlayın.”¹²⁷

¹²³ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 734-735.

¹²⁴ Âl-i İmran Sûresi, 144. ayet.

¹²⁵ Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM, Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 398.

¹²⁶ İbn Kesir, Peygamberimiz (S.A.V.)’in Hayatı, s. 752-757.

¹²⁷ Ahzab Sûresi, 56. ayet.

TOPKAPI SARAYI'NDA BULUNAN KUTSAL EMANETLER

Peygamberimizin (s.a.v.) savaşlarda kullandığı iki kılıcı ve yayı

Hırka-i Şerif

Peygamberimizin (s.a.v.) ayak izi

Peygamberimizin (s.a.v.) sakal-ı şerifi

Hacerü'l-esved taşı muhafazası

Hız.Osman'ın Kur'an-ı Kerim'i

ARAŞTIRALIM!

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve sahabilerin günümüze ulaşan eşyaları hakkında uygun bir müzikle görsel bir slayt hazırlayarak sınıf arkadaşlarınıza bir sunum yapınız.

KENDİMİZİ DENEYELİM

A-Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Medine'ye hicret ettikten sonra bir İslam toplumu oluşturmak için yaptığı faaliyetleri söyleyiniz.
2. Suffe ve elçilerin İslam'ın yayılmasındaki rolünü açıklayınız.
3. Kardeşlik Antlaşması'nın Müslümanlar arasındaki birlik, beraberlik ve yardımlaşma açısından önemini söyleyiniz.
4. İstişare yapmanın dinimiz açısından önemini açıklayınız.
5. Hudeybiye Antlaşması'nın İslam'ın yayılışındaki önemini açıklayınız.

B-Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin (s.a.v.) İslam'a davet mektuplarını gönderme sebeplerinden biri **değildir**?

A) Allah'a (c.c.) iman etmeye davet etmek	B) Peygamberliğini ilan etmek
C) Çevre ülkelerle iyi ilişkiler geliştirmek	D) İslam toplumunun güçlenmesini sağlamak
E) Müslümanların siyasi gücünü ortaya koymak	

2. Aşağıdakilerden hangisine Vedâ Hûtbe'sinde **yer verilmemiştir**?

A) Kadın hakları	B) Mü'minlerin kardeşliği
C) Faizin yasaklanması	D) Kan davalarının kaldırılması
E) Bayram namazının kılınışı	

3. **İstişare, herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzman görüşüne başvurmaya denir.****Bu tanıma göre Peygamberimiz (s.a.v.) aşağıdakilerden hangisinde istişare yapmamıştır?**

A) Bedir Gazvesi	B) Kiblenin değiştirilmesi
C) Uhud Gazvesi	D) Hendek Gazvesi
E) Hudeybiye Antlaşması	

4. **"Allah bir çok yerde ve Huneyn gününde size yardım etti. Çokluğunuz sizi böbürlendirmişti, ama size bir yarar sağlamamıştı; bütün genişliğine rağmen yeryüzü size dar gelmiş, bozguna uğrayarak kaçmaya başlamıştınız. Sonra Allah, Resûlüne ve mü'minlere güven verdi. Sizin görmediğiniz askerler gönderdi ve kafirlere azap etti. İşte kafirlerin cezası budur." (Tevbe Suresi, 25-26. ayetler)****Yukarıdaki ayette hangi konudan bahsedilmemektedir?**

- A) Allah'ın (c.c.) Müslümanlara yardımı
- B) Bazı insanların kibirlenmesi
- C) İstişare yapmanın önemi
- D) Savaşta yenilerek kaçanlardan
- E) Allah'ın (c.c.) mü'minlere güven vermesi

KENDİMİZİ DENEYELİM

5. Aşağıdakilerden hangisi Kur'an-ı Kerim'de bildirilen münafıkların özelliklerinden biri değildir?

- A) Yalan söylemeleri
B) Savaştan kaçınmaları
C) Yeryüzünde fesatlık yapmaları
D) Kötülük yapmayı emretmeleri
E) Cimri olmaları

C-Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle doldurunuz.

1. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) 632 yılında hac esnasında Arafat'ta ashabına yaptığı konuşmaya ..... denir.
2. Hicretin dokuzuncu yılında gelen heyetlerin çokluğu nedeniyle o yıla ..... denilmiştir.
3. Herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurmaya ..... denir.
4. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bizzat katılmayıp, görevlendirdiği komutanlarla sevk ve idare ettiği seferlere .....denir. Bu seferler, küçük birlikler tarafından yapılırdı. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bizzat sevk ve idare ettiği, büyük askerî birliklerle gittiği savaşlara ..... denir.
5. İslam toplumunun oluşmasında önemli bir adım sayılan kardeşlik antlaşmasına ..... denir. Buna göre, muhacir ve ensar ortak çalışacak, elde edilen kazancı paylaşacak hatta birbirlerine mirasçı olacaklardı.

D-Aşağıdaki doğru cümlelerin başına **D**, yanlış cümlelerin başına **Y** yazınız.

1. (.....) Peygamber Efendimizin (s.a.v.) istişâreye önem vermesinin nedeni, sahabinin görüşüne değer vermesidir.
2. (.....) Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Vedâ Hûtbesi, sahabiye ve Müslümanlara sorumluluklarını hatırlatan bir konuşmadır.
3. (.....) Peygamber Efendimiz (s.a.v.) İslam'ı kabul etmelerine ve halkının da İslam'a girmelerine vesile olacağı düşüncesiyle Krallara ve Hükümdârlara mektup göndermiştir.
4. (.....) Medine'de yaşayan Yahudi kabileler Hudeybiye Antlaşması'na uymadıkları için şehri terk etmek zorunda kalmışlardır.
5. (.....) Peygamber Efendimiz (s.a.v.) İslam'ı tebliğ etmek için Medine dışına göndereceği sahabiye genelde Ashâb-ı Suffe'den seçerdi.

SÖZLÜK

-A-

ahvâl: Hâl, durum.

Akâbe: Birinci ve İkinci Akâbe Biatları'nın yapıldığı, Mekke'den üç kilometre uzaklıktaki yer.

asabiyet: Nesepleri bir olsun veya olmasın birlikteliği sağlayan manevî dayanışma duygusu.

Aşere-i Mübeşşere: Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından daha hayatta iken cennetle müjdelenen on sahâbi.

ayet: Kur'an-ı Kerim'in en küçük bölümünü oluşturan harf, kelime veya cümle.

azad etmek: Serbest bırakmak, salıvermek.

-B-

batıl: Gerçeğe uymayan, boş, asılsız ve temelsiz inanç, hüküm ve düşünceler.

bedevî: Çöl ve vahalarda develeriyle birlikte konar-göçer olarak yaşayan Araplara verilen ad.

beşer: Ademoğlu, insan.

Beytül Makdis: Kudüs'te Hz. Süleyman tarafından yaptırılan mabed.

biat: Allah'ın (c.c.) elçisi olarak Hz. Peygambere (s.a.v.) itaat ve bağlılık sözü.

bin: Arapça da oğlu anlamına gelen kelime.

boycot: Amaca ulaşabilmek için, bir ülke, bir topluluk yada bir kişi ile her türlü ilişkiyi kesme.

-C-

cahiliye: Peygamberimizden (s.a.v.) önceki Arap toplumunda putlara tapma, soyla övünme, adaletsizlik, zayıfları ezme ve kibir gibi olumsuzlukları da barındıran sosyal ve kültürel ortam.

Cebrail: Allah'ın (c.c.) buyruklarını peygamberlerine getirmekle görevli olan melek. Vahiy meleği.

-D-

Darü'l-Erkam: Erkam'ın evi. Kâbe yakınında bulunan ve Peygamberimizin (s.a.v.) İslam hakkında ilk Müslümanları bilgilendirdiği ev.

Darü'n-Nedve: Mekke'de, Kureyşli müşriklerin toplantı yaptıkları yer.

-E-

ecir: Bir işe karşılık verilen ücret, mükâfatlandırma.

Ehl-i Kitap: Kitap ehli. İslam'da Yahudi ve Hıristiyanlara verilen isim.

emanet: Güvenmek, korku ve endişeden emin olmak. Her alanda insanlara güven verici olmak.

ensar: Medine'li yardımsever Müslümanlar. Muhâcirlere yardım eden kişiler.

eşhürü'l-hurum: Haram aylar. Araplarda saygın kabul edilen ve savaş yapmanın yasak olduğu, muharrem, recep, zilkade ve zilhicce ayları.

evrensel: Evrenle ilgili, tüm insanları ilgilendiren, alemşümül.

-F-

faiz: Alışverişlerde şart koşulan ve alınıp verilmesi İslam dinince yasaklanmış olan karşılıksız fazlalık.

fazilet: Erdem.

fetretü'l vahiy: İlk nâzil olan Alâk Sûresi'nin ilk beş ayetinden sonra vahyin bir süre kesintiye uğraması.

ficâr savaşları: Haram aylarda yapılan savaşlar.

-G-

gazve: Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bizzat sevk ve idare ettiği savaşlara denir. Gazveler, büyük askerî birliklerdir.

-H-

Habibullah: Allah'ın (c.c.) sevgilisi.

haceru'l-esved: Kâbe'nin güneydoğu köşesine yerleştirilen ve tavafın başlangıç noktası sayılan kutsal taş.

hadarî: Köylerde, şehirlerde ve evlerde yerleşik hayat yaşayan, tarım, ticaret ve hayvancılıkla uğraşan kişilere denir.

hadis: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sözleri fiilleri yada başkası yaptığında o işi tasvip mahiyetindeki sükûtlarını içeren rivayetler için kullanılan terim.

hafız: Kur-an'ı Kerim'in tamamını ezberlemiş kişi.

hakem: Bir işi çözmek için iki tarafın başvurduğu kimse yada kendisine seçme yetkisi verilen bir kişi.

hanif: Hz. İbrahim'in dinini devam ettiren ve tevhid inancına mensup kişiler.

harem: Korunan yer, yasak bölge. Özellikle Mekke şehrini çevreleyen sınırlar için kullanılan bu kelime "saygıya lâyık, korunmuş, yasaklanmış" anlamlarına gelir.

Hâtemu'l-Enbiyâ: Peygamberlerin sonuncusu anlamında Peygamberimizin (s.a.v.) vasıflarından biridir.

heyet: Kurul, bir topluluğu meydana getiren kişiler.

hezimet: Yenilmek, bozguna uğramak.

Hicaz: Arabistan Yarımadası'nda Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan ve Harameyn (Mekke, Medine) ile mikat yerlerini (hac ibadetine başlama noktaları) de içine alan bölge.

hicret: Dinî sebeplerle bir yerden başka bir yere göçme özellikle Hz. Muhammed'in (s.a.v.) 622 yılında Mekke'den Medine'ye göç etmesi.

hikmet: Öğüt verici söz. Din ve felsefe anlamında kullanılan geniş kapsamlı İslam terimi.

hilfû'l-fudûl: Erdemliler Hareketi, Cahiliye Dönemi'nde haksızlıkları önlemek amacıyla kurulan Peygamberimizin de (s.a.v.) içinde yer aldığı topluluk.

hilye: Peygamberimizin (s.a.v.) fizikî ve ahlaki özelliklerini anlatan rivayetler ve bunları içeren edebî eserler.

hûtbe: Konuşma, nutuk, hitabe. Cuma ve bayram namazları başta olmak üzere, bir takım ibâdet ve merasimlerin icrası esnasında topluluğa hitaben yapılan konuşma.

-İ-

iffet: Haramdan uzak durma. Günahlardan ve kötü fiillerden sakınma.

ihsan: İyilik, bağışlama.

inziva: Toplumdan uzaklaşarak tek başına yaşama.

isrâ: Peygamberimizin (s.a.v.) Mekke'deki Kâbe'den Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya geceleyin götürülmesini ifade eden terim.

istişare: Görüş alışverişinde bulunma, fikir alma, danışma anlamlarına gelir. Herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurma.

-K-

Kâbe: İslam inancına göre yeryüzünde (Mekke'de) yapılan ilk mâbed, Müslümanların kiblesi.

kervan: Uzak yerler arasında ticaret eşyası ve yolcu taşıyan yük hayvanı katarı.

kible: Başta namaz olmak üzere bazı ibadet ve davranışlarda yönelinen taraf, Kâbe.

-M-

mâbed: İbadet yeri.

Mescid-i Harâm: Hurmetli mescit anlamında, Mekke'de Kâbe'nin de içinde bulunduğu geniş alanı çevreleyen mescit. Aynı isim Medine'deki Mescid-i Nebi ve Kudüs'teki Mescid-î Aksâ için de kullanılır.

mesjid: Müslümanların toplu halde veya tek başına ibadet ettiği umuma açık kutsal mekân, ibadethane.

Mescid-i Nebi: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) mescidi. Medine'ye hicretten sonra Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sahabe ile birlikte yaptığı ilk mescit.

mevlid: Doğum yeri ve zamanı anlamına gelir. İslam edebiyatı ve sanatında Hz. Peygamber'in (s.a.v.) doğum yıl dönümünde yapılan törenlere verilen isim; bu törenlerde okunmak üzere yazılmış eserlerin ortak adı.

Mikat: Mekke'de hac ve umre yapmak için ihrama girilen yerler.

Miraç: Peygamberimizin (s.a.v.) Göklere yükselmesi ve Allah (c.c.) ile görüşmesi mucizesi.

muahât: Peygamberin (s.a.v.) Medine'de muhacir ve ensarı kardeş ilan etmesi.

Muallâkat-ı Seb'a: Arapların, panayır zamanlarında şiir yarışmaları düzenleyerek seçtikleri en iyi şiirlerden altın yapraklara yazıp Kâbe duvarına astıkları yedi şiir.

muhacir: Bütün varını yoğunu Mekke'de bırakıp Medine'ye hicret eden Müslümanlar.

Muhammedü'l-Emin: Güvenilir Muhammed.

münafık: İnanmadığı halde kendisini Müslüman gibi gösteren kimse.

müşrik: Allah'a (c.c.) ortak koşan, putlara tapan, putperest.

-N-

naat: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) fiziki ve ahlaki özelliklerini övmek için yazılan şiir.

nazil olmak: İnmek. Peygamberlere vahiy inmesi.

Necaşi: Habeşistan'da krallara verilen unvan.

nifak: Olduğundan başka görünmek, iki yüzlü davranmak, fesat çıkarmak.

nübüvvet: Haber vermek. Peygamberlik Allah (c.c.) ile insanlar arasında yapılan elçilik görevi.

-P-

panayır: Belli zamanlarda ve genellikle küçük yerleşim birimlerinde kurulan, sergi niteliği de taşıyan büyük pazar.

peygamber: Haber getiren, Allah'ın (c.c.) kurallarını emir ve yasaklarını bildiren ve onlara hakkı, doğruyu ve yanlışı açıklamak üzere seçilip görevlendirilen ilahî elçi. Peygamber kelimesi Kur'an-ı Kerim'de nebî ve resûl şeklinde kullanılmıştır.

putperestlik: Putlara tapınma.

-R-

resûl: Kendisine kitap verilen peygamberlere denir.

risâlet: Elçilik, mektup, mesaj anlamına gelir. Allah'tan (c.c.) gelen vahiylerin peygamberler aracılığıyla insanlara iletilmesi görevidir. Mesajı iletene elçi anlamında *Resûl* denir.

rivâyet: Haber, nakil. Bir haberi, bir olayı yada sözü nakletmek.

-S-

sahabi: Kelime anlamı "arkadaş, dost" demektir. Çoğulu ashab veya sahabedir. Sahabi, Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşamış, onu görmüş, Müslüman olmuş kişiye denir.

seriyye: Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bizzat katılmayıp, görevlendirdiği komutanlarla sevk ve idare ettiği küçük çaplı seferler.

sıddık: Çok doğru, çok dürüst, gerçeği kabul etmekte tereddüt etmeyen kimse.

sıdk: Niyette dürüstlük, söz ve davranışların doğru ve gerçeğe uygun olması anlamında ahlak terimi.

siyer: Peygamberimizin (s.a.v.) şahsiyetini, ahlakını, doğumundan ölümüne kadar hayatını, onun yaşayış biçimini, savaşlarını tüm yönleriyle inceleyen ve anlatan ilim dalı.

suffe: Mescid-i Nebi'nin yanına, fakir ve evsiz Müslümanların kalması için yapılan, zamanla bir eğitim kurumuna dönüşen yerdir. Suffe'de kalan kişilere de Ashâb-ı Suffe veya Suffe Ehli denir.

sünnet: Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yaptığı bizimde yapmamızı tavsiye buyurduğu fiil ve işler. Hz. Peygamberin (s.a.v.) dinî ve ahlaki örnekliliği.

-Ş-

şahid: Beş duyusu ile bir şey hakkında bilgi edinen. Tanık.

şirk koşmak: Kainatı yaratan ve idare eden en yüce varlığa ortak isnadında bulunmak.

-T-

tavaf: Hac ve ümre ibadetinde Kâbe'nin etrafında yedi defa dönme.

tebliğ: Bir şeyi veya haberi bildirmek. Peygamberlerin Allah'ın (c.c.) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesi.

tefekkür: İnce düşünce ve kavrayış. Allah'ın (c.c.) ayetleri, yarattığı tüm varlıklar ve olaylar üzerinde düşünmek.

tevhid: Allah'ın (c.c.) tek ve eşsiz olduğuna inanma ve ona hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadetleri yalnızca Allah'a (s.a.v.) yapma.

-U-

Uhud: Medine'nin 8 km kuzeyinde bir dağ.

umre: Müslümanların hac mevsimi dışında, belli şartlarla Kâbe'yi ve diğer kutsal mekânları ziyaret etmesi ile gerçekleşen ibadet.

-V-

vahiy: Allah'ın dilediği emir hüküm ve bilgileri peygamberine bildirmesi.

vefa: Sözlükte sevgi, sevgi bağlılığı, dostluğu sürdürmek. Dinî terim olarak verilen söz ve yapılan anlaşmalara uymak.

-Y-

Yesrib: Medine'nin hicretten önceki ismi.

yetim: Babası ölmüş olan çocuk.

-Z-

zemzem: Kâbe yakınında bulunan ve suyu Müslümanlar tarafından kutsal sayılan kuyu.

zulüm: Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasına yaptığı haksızlık ve baskı.

KAYNAKÇA

Ahmed, b. Hanbel, *Müsned*, Cilt 1-6, Beyrut, 1969.

Ahmed Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiya*, Cilt 1, Elips Yayınları, Ankara, 2013.

Ali b. Burhanettin El Halebî, *İnsanü'l-Uyûn fi Sireti'l-Emin ve'l-Me'mun*, Beyrut, 1980.

Apak, Adem, *Kur'an'ın Geliş Ortamında Arap Toplumuna*, Kuramer Yayınları, İstanbul 2017.

Apak, Adem, *Siyer-i Nebî 1-2*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017.

Aslan, Nasi, "Risâlet" *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 35, s. 125-126. İstanbul, 2008.

Ateş, Süleyman, "İhlâs", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 21, s. 535-537. İstanbul, 2000.

Aydınlı, Abdullah – Çakan, İsmail L., "Aşere-i Mübeşşere", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 3, s. 547, İstanbul 1991,

Avcı, Casim , İdris, Mevlana, Hz. Muhammed'in Hayatı, DİB Yayınları, Ankara, 2017.

Baktır, Mustafa, "Ashab-ı Suffe", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 37, s. 469-470, İstanbul, 1991.

Berki, Ali Himmet- Keskiöğlü, Osman, Hâtemü'i-Enbiyâ Hazreti Muhammed ve Hayâtı, DİB Yayınları, Ankara, 2015.

Boynukalın, Mehmet, "Tebliğ", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 40, s. 218-219, İstanbul, 2011.

Bozkurt, Nebi, Küçükaşçı, Mustafa Sabri, "Medine" *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 28, s. 305-311, İstanbul, 2003.

Buhârî, Ebû Abdullah b. Muhammed b. İsmail, *Sahîhu'l-Buhârî*, Cilt I-VIII, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

Bulut, Mehmet, "İsmet", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 23, s. 134-136, İstanbul, 2001.

Çağrı, Mustafa, "Asabiyet", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 3, s. 453-455, İstanbul, 1991.

- Çakan, İsmail Lütü – Solmaz, N. Mehmet, *Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2014.
- Çetin, Abdurrahman, "Ezan", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C 12, s. 36-38, İstanbul, 1995.
- Derman, M. Uğur, "İslam Sanatında Hilye", "Hilye" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C 18, s. 51, İstanbul, 1998.
- Ebû Dâvud, Eş'as es-Sicistânî, *Sünen, I-V*, İstanbul 1981, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.
- Ebu'l-Hasen Ali En-Nedvî, *Rahmet Peygamberi*, çeviren Prof. Dr. Abdülkerim Özyayın, İz Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- Elşad, Mahmudov, *Sebepleri ve Sonuçları Açısından Hz. Peygamber'in Savaşları*, İslam Yayınları, İstanbul, 2010.
- Ersoy, Mehmet Akif, *Safahat, İnkılâp Yayınları*, İstanbul, 2003.
- Fayda, Mustafa, "Bedir Gazvesi", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 5, , s. 325-327, İstanbul, 1992.
- Fayda, Mustafa, "Bey'atürndvân", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 6, s. 39-40, İstanbul, 1991.
- Fayda, Mustafa, "Cahiliye", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 7, s. 17-19. İstanbul, 1993.
- Fayda, Mustafa, "Ebû Bekir", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 10, s. 101-108, İstanbul 1994.
- Fayda, Mustafa, "Fil Vakası", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 13, s. 70-71, İstanbul 1996.
- Fayda, Mustafa, "Siyer ve Megâzi", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 37, s. 319- 329, İstanbul, 2009.
- Gündüz, Şinasi, "Sâbiîlik", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 35, s. 341-344, İstanbul, 2008.

Hamidullah, Muhammed, *Peygamber'in Savaşları, çeviren Salih Tuğ, Beyan Yayıncılık, İstanbul, 2002.*

Hamidullah, Muhammed, "Hudeybiye Antlaşması", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 18, s. 297-299, İstanbul, 1998.*

Hamidullah, Muhammed, "Huneyn Gazvesi", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 18, s. 376-377, İstanbul, 1998.*

Hamidullah, Muhammed, *Peygamber'in Savaşları, Beyan Yayıncılık, İstanbul, 2002.*

Heyet, *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Tayyar Altıkulaç, Ömer Faruk Harman, Azmi Özcan, Ahmet Özel vd., Cilt 1-44, İstanbul, 1982-2013.*

Heyet, *Dini Kavramlar Sözlüğü, DİB Yayınları, Fikret Karaman, İsmail Karagöz, İbrahim Paçacı, Mehmet Canbulat, Ahmet Gelişgen, İbrahim Ural, Ankara, 2006.*

Heyet, *Dini Terimler Sözlüğü, MEB Yayınları, Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, Ömer Akyürek, Bilal Deliser vd. Ankara, 2009.*

Heyet, *Kur'an Yolu Meali, DİB Yayınları, Hazırlayanlar Hayreddin Karaman, Mustafa Çağrırcı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş, Ankara, 2001.*

Heyet, *İlmihâl, Cilt 1-2, İsam Yayınları, Hayreddin Karaman, Ali Bardakoğlu, Yunus Apaydın, İstanbul, 1999.*

Heyet, *Hadislerle İslam, DİB Yayınları, Mehmet Görmez, Mehmet Emin Özafşar, İsmail Hakkı Ünal, Yavuz Ünal, Bünyamin Erul, Ankara, 2016.*

İbn Esîr, İslam Tarihi (el- Kâmil fi't-Tarih), çeviren M. Beşir Eryarsoy, Hikmet Neşriyat, İstanbul, 2008.

İbn-i Hişâm, Hz. Muhammed'in Hayatı (es-Sîretü'n-Nebeviyye), A.Ü.İlahiyat Fakültesi Yayınları, çev. Prof. Dr. İzzet Hasan, Prof. Dr. Neşet Çağatay, Ankara, 1971.

İbn İshâk, Muhammed, e-Sîre, tah. Muhammed Hamidullah, Konya, 1981.

İbn Kesir, Hz. Peygamber (S.A.V.)'in Hayatı, Çelik Yayınevi, çev. Hanifi Akın, İstanbul, 2017.

İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid, Sünen, Cilt 1-2, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

İbn Sa'd, Ebu Abdillah, Muhammed, et-Tabakatü'l Kübra, I, Beyrut, 1985.

Kapar, Mehmet Ali, "Eyyâm'ü-l Arab", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 12, S. 14-16, İstanbul, 1995.

Keskioğlu, Osman, Siyer-i Nebi, DİB Yayınları, Ankara, 2015.

Komisyon, Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed, DİB Yayınları, Mehmet Görmez, M. Asım Köksal, Lütfi Doğan, Tayyip Okiç, vd., Ankara, 2013.

Köksal, M. Asım, "Dârülerkam", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 8, s. 520-521, İstanbul, 1993.

Köksal, M. Asım, Peygamberler Tarihi, Cilt1, Ankara, 2016.

Kuzgun, Şaban, "Hanif", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 16, s. 33-39, İstanbul, 1997.

Küçükaşçı, Mustafa Sabri, "Rec'i", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 34, s. 510-511, İstanbul, 2007.

Maksudoğlu, Mehmet, Hz. Muhammed Aleyhisselam, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2010.

Müslim, el-Câmiu's-Sahîh, I-V, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

Okiç, M. Tayyip, "İslamiyette İlk Nüfus Sayımı", A.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 7, s. 11-12, Ankara, 1960.

Öğüt, Salim, "Harem", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 16, s. 127-132, İstanbul, 1997.

Önkal, Ahmet, "Bi'r-i Maune", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 6, s. 195-196, İstanbul, 1992.

Önkal, Ahmet, "Hicret", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 17, s. 458-462, İstanbul, 1998.

Özel, Ahmet, "Mevlid", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 29, s. 475-479, İstanbul, 2004.

Özdemir, Serdar, "Seriyye", Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 36, s. 565-566, İstanbul, 2009.

Özler, Mevlüt, "Tevhid", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 41, s. 18-20, İstanbul, 2012.

Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, DİB Yayınları, Ankara 2015.

Sezikli, H. Ahmet, "Münâfık", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C 31, s.568-569, İstanbul, 2006.

Sırma, İhsan Süreyya, *İşte Önderimiz, Hz. Muhammed*, Beyan Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Sinanoğlu, Mustafa, "Şirk", "Müşrik", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C 39, s. 193-198, İstanbul, 2010.

Sofuoğlu, Mehmet, *Sahih-i Buhârî ve Tercemesi, Ötüken Neşriyat, Suyûti, Camiu's-Sağîr*, Cilt 1, İstanbul, 1987.

Süleyman Çelebi, *Mevlid*, DİB Yayınları, İstanbul, 2009.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, Sünen, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.

Uzun, Mustafa, "Hilye" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C 18, s. 44, İstanbul, 1998.

Ünal, Sadettin, "Kâbe", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 24, s. 14-21, İstanbul 2001.

Vâkidî, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Savaşları (Kitabü'l Megâzi), Çev. Musa K. Yılmaz, İstanbul, 2014.

Yavuz, Yusuf Şevki, "Nübüvvet", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 33, s. 279-285, İstanbul 2007.

Yavuz, Yusuf Şevki, "Peygamber", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 34, s. 257-262, İstanbul 2007.

Yavuz, Salih Sabri, "Mi'rac", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 30, s. 132-135, İstanbul, 2005.

Yıldız, Hakkı Dursun, "Arabistan", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 3, s. 252-258, İstanbul, 1991.

Yurdagür, Metin, "Ahid", *Türkiye Diyânet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 1, s. 534-535, İstanbul 1988.

Yücel, İrfan, *Peygamberimizin Hayatı*, DİB Yayınları, Ankara, 2013.

İNTERNET KAYNAKÇASI

<http://www.diyanetislamansiklopedisi.com/>

<http://hadislerleislam.diyamet.gov.tr/>

<http://www.islamansiklopedisi.info/>

<http://tdk.gov.tr>

<http://www.sonpeygamber.info/>

<http://www.eba.gov.tr/>

<http://diyanet.gov.tr/>

GÖRSEL KAYNAKÇA

CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE

B.

1. C   2. A   3. E
4. B   5. C

C.

1. Siyer
2. Onun ahlakı Kur'an'dı
3. Cahiliye
4. Hanif
5. Ficar Savaşları

D.

1. D   2. Y   3. D
4. Y   5. Y

2. ÜNİTE

B.

1. D   2. E   3. C
4. C   5. B

C.

1. Mevlit Kandili
2. Mustafa, Mahmut, Ahmet
3. Tebliğ
4. Amine, Abdullah, Halime
5. Abdulmuttalip

D.

1. D   2. D   3. Y
4. D   5. D

3. ÜNİTE

B.

1. A   2. C   3. D
4. A   5. E

C.

1. Risâlet
2. Habeşistan
3. Hz. Hatice
4. Kubâ Mescidi
5. Hz. Ebu Bekir

D.

1. D   2. D   3. Y
4. D   5. D

4. ÜNİTE

B.

1. B   2. E   3. B
4. C   5. D

C.

1. Veda Hutbesi
2. "Heyetler Yılı" (Senet'ü-l Vüfûd)
3. İstişare
4. seriyye, gazve
5. Muâhât

D.

1. D   2. D   3. D
4. D   5. D

GÖRSEL KAYNAKÇA

Sayfa Numarası	İnternet Adresi	Erişim Tarihi
12	https://ilkha.com/files/gallery/big/fcc1d5ca32e8fe52f4bb.jpg	05.03.2021
17	https://www.shutterstock.com - 516941581	05.03.2021
28	https://www.shutterstock.com - 252534295	05.03.2021

Not: Kitapta sayfa numarası verilmeyen diğer görseller yayınevi arşivinden kullanılmıştır.